

Zavičajna

III 183

821 163 4 (497 6) - 822" 1900/1911" (046)

0133303

COBISS •

BIBLIOTEKA SARAJEVA

List za zabavu i pouku.

1. muharema 1318.

SARAJEVO

1. maja 1900.

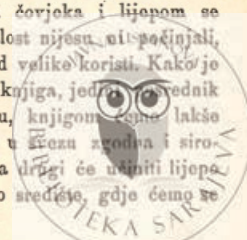
Našim čitateljima i suradnicima.

Gilmu faridatun ala kulli muslimin ve muslimetin. — Ove je uzvišene riječi rekao najveći božiji milosnik, naš peygamber a. s. *Nauka je dakle fars* (obvezatna dužnost) *za svakog muslimana i muslimanku*, a ta nauka obuhvaća sve što je čovjeku potrebno da zna. U prvom je redu ta nauka vjerska, no i da dogjemo do te nauke, da je usvojimo i provagjamo djelovanjem, potrebno nam je takogjer, da mnogo učimo, da se održimo u svetoj uzvišenoj svojoj vjeri, potrebno je učiti, da se održimo u moralnom i materijalnom stanju uporedo s drugim narodima. To je ta druga potreba nauke, nauke svjetske, prosvjete uopće.

Nauci je uopće temelj mekteb — škola, a moralnom odgoju mekteb i kuća zajedno. No bez nauke ne možemo imati ni kuće, ni porodice sposobne za odgajanje podmlatka. *Nauka je dakle i opet nauka*; a naukom tek mekteb i dom djeluju na čovjeka u pravom smislu, u odregjenom pravcu, naobražavaju ga i oplemenjuju.

Ali vremena se mijenjaju dolaze nove prilike, gdje se potrebe uvećavaju, gdje i škola i dom stiču veće zadaće oko odgoja i naobrazbe. Od čovjeka se u raznim prilikama mnogo više traži, mora da više vremena utroši u svoju nauku, pa je jedinog školi i domu nemoguće odgoj. Čovjeku treba znanja, naobrazbe i izvan toga, treba da se što više bavi naukom ne samo u školi i domu već takogjer i u društvu, onda i čitanjem lijepe i plemenite knjige. Naš devletlija a. s. rekao je: *»Naučavajte djecu svoju za ona vremena, u kojim će živjeti!«* Ove nas uzvišene riječi zadužuju, da radimo svom silom, da širimo nauku, da podučavamo naš islamski svijet, jer nova vremena donose sa sobom nove potrebe, a i novu nauku.

Osim mekteba, dakle nauke u opće i doma kao faktora naobrazbe i odgoja čovjeka i lijepom se knjigom dosta postići može. Većina nas je počela nauku, pa napustila, drugi je na žalost nijesu ni počinjali, a jedni opet — hvala Bogu — naoružali se naukom, da bi mogli svom narodu biti od velike koristi. Kako je zgodnu dužnost, da siromaha potpomogne, tako znan treba da neznana pouči. Za to je knjiga, jedini srednik između jednih i drugih; knjigom ćemo dakle prenijeti znanje od naučena nenaučenu, knjigom ćemo lakše saznati i najmanju potrebicu onog, koji je žedan nauke, knjigom ćemo dakle dovesti u siromaha u neposrednu blizinu, a tim sastankom jedan će se okoristiti znanjem drugoga, a drugi će učiniti lijepo i plemenito djelo, na koje ga je i Bog zadužio. Neka dakle „Behar“ bude za nas ono sredstvo, gdje ćemo se

sastajati, t. j., gdje ćemo moći svaki svoje znanje iznijeti, svaki svoje iskustvo pružiti svjema drugim, da se po potrebi okoriste njime. Nije nam dakle ni na kraj pameti — ako bi nas ko krivo razumio — da mi tu „mladež“ poučavamo starije od sebe, jok! „Behar“ ne poziva ni mlagje, da podučavaju starije, niti samo starije, da mlagjim daju nauku, već poziva svakog pametna i iskusna, pa bio on star ili mlad, da svojim znanjem, iskustvom, naukom posluži svojoj. Ta zamislimo najvećeg naučenjaka, od kog bise mogla okoristiti čitava zemlja, ako je zatvoren u svom mjestu ili čak, ako ni u rođenom svom mjestu ne prosipa svoje nauke drugim, da od one nauke ima koristi samo on i nitko više. U to ime pokrećemo evo sa srećom list „Behar“, koji će svako 15 dana procvasti širom naše domovine i donijeti, ako Bog da, svaki put lijepa i ugodna mirisa.

Za lijepu knjigu za naš islamski narod u ovim zemljama osjeća se živa potreba, pa nam ta potreba uprav daje donekle i nade, da će se naš „Behar“, koji hoće da ispuni tu potrebu, objeručke primiti. To se nadamo tim više, što su „Beharu“ lijepe i plemenite osnove; njegov je naime cilj: učvršćenje naše u svetoj nam vjeri — Islamu, i opća — prosvjeta našeg islamskog naroda u Bosni i Hercegovini.

Ovoliko mislimo da je potrebno bilo reći pri prvom procvatu „Behara“, jer smo uvjereni, da će gragja njegova najbolje označiti program njegov.

*

Još jedno pitanje moramo ovdje rasvijetliti: „Behar“ će donositi gradivo, koje pretežno u Islam zasijeca. No u toj gragji ne će biti ništa nova, niti to može biti, već će samo pretresati ona pitanja, do kojih mnogi od nas za vrijeme svoje nauke nije došao, a sad su mu nepristupačna, jer nije dovoljno savladao turskog i arapskog jezika, da po sebi nastavi dalje. Treba uzeti i naše prilike u obzir, da mi na našem jeziku u tom pogledu ništa nemamo, a svak će priznati, da je na pr. povijest Islama, život pojedinih peygamera, život imama i zaslužnih ljudi za Islam kao i razna pitanja šerijatska bolje znati nego li ne znati i t. d.

Sve je to gradivo tako dragocjeno nama, sveto i potrebno da ga čitamo, da se učimo iz njega. A hvala Bogu mi već danas imamo svojih ljudi naučenih, hoćeš na istoku, il na zapadu; mnogi će nam napisati raspravu iz koje bilo grane znanosti, naročito rasprave o životnim potrebama našeg islamskog naroda.

Zabavnu gragju čovjek uopće slagje prima, a u ovoj može da se dosta pruži nauke. Lijepa pjesma uzvisi čovjeka, oduševljuje ga, plemeni. No koliko je pjesma sapeta svojom formom i silnim pravilima poetike, u pripovijetki su tako rekuc slobodne ruke. Dobar pripovjedač ispriča nam dogagjaj ili istinit ili izmišljen, ali je na dlaku sve moguće, da se onako dogodilo, pa to nas zanese, osvoji, a svaki dogagjaj — razumije se — nosi u sebi i neko iskustvo, pouku za onog, koji je to doživio, možda prepatio nešto i t. d., a mi to njegovo iskustvo gotovo usvojimo, jednom riječi bez ikakva troška. Lijepoj je pripovijetki i romanu zadaća osim toga još i to: da mahane ljudske prikaže da su zle kao što i jesu, vrline da pohvali, a tim samo dvjema činjenicama navraćaju se čitatelji na pravi put. Pa i s druge strane, svakom je narodu mila njegova prošlost, uspomene iz ratova i t. d., što se punim pravom i od nas može tražiti. Ovaki se dogagjaji, koji takogjer kriju u sebi neku nauku, mogu i u dramu obraditi.

Sad nam još preostaje, da spomenemo jednu zadaću i namjeru našeg lista, koja je isto tako važna i potrebna, a za koju ne treba ni osobite spremne ni znanja. Prema našem malom narodu ogromno je naše narodno blago sačuvano u uspomenama našeg islamskog naroda, da se takom gragjom malo koji narod može podičiti. Naše narodne pjesme kako muške tako ženske lijepe su i nježne, pune pouke i čiste narodne plemenitosti. Pripovijetke isto tako sadržaju mnogo zrnice ljepote jezika, mišljenja i shvaćanja naroda našeg; za tim priče, bajke, basne, zagonetke, poslovice, razne rečenice, riječi pune prostodušnosti i filozofije, sve je to naše, naš amanet od očeva nam ostao, pa je upravo šteta pustiti, da to tako i dalje ide od usta do usta, kojom prilikom mnogo zrnice lijepo pouke narodne i propane. Opis kog kraja, povijest gradine kakve, uspomene kog rata, ili junaka narodnog, kako je narod sačuvao osobito treba da sabiramo. To nas plemeni, oduševljuje, mi se dičimo svojim starim.

To je, dakle u kratko gragja, koju će „Behar“ donositi. A sad braćo suradnici, za pero! Kome što od ruke ide neka sjede i napiše; za što da čuvamo što koji znamo samo za sebe; neka i drugi čuju i vide što mi imamo, čim se dičimo, što je naše.

Treba da i ovo znamo: mnogi su narodi imali i imaju svoje velikane, svoje naučenjake, pjesnike i t. d. Svi ti ljudi, rodili su se kao i drugi, učili, čitali, proučavali, „pokušali“ i — došli do svjetskoga glasa, a svom narodu učinili neizmernih usluga. I od nas se iziskuje, da učimo, čitamo, proučavamo, pa koji osjeća u sebi snage da i pokuša, a ne treba odmah misliti ni na zlatne uspjehe. U ovakim stvarima nema skokova.

Mnogi možda misli, da mu sastavak ne će valjati, pa i ne zamače pera. Mi ove i ovake molimo neka nam napišu kako znaju, neka nam pošalju, a za to je naš odbor, koji i onako sve radove propušta kroz

svoje ruke, a radove ove vrsti gledaće još većom voljom, da izvrsti. Ako radnja i nije po svojoj spo-ljašnjosti uspjela ima bar lijepu misao, koju je ipak vrijedno iznijeti. Dakle neka se nitko ne ustručava, neka nam samo pošalje, jer nitko ne zna, što se u čem krije.

Naročito ovdje valja istaknuti, da se radovi pišu čisto, čitljivo i razgovijetno, da se pišu samo na jednoj strani papira, a druga da ostane prazna. Osim tog i na onoj strani, gdje se piše treba da ostane lievo nešto prazna prostora, ako je moguće pola stranice. Dakle od jednog lista papira treba da je ispisana samo jedna četvrtina, a tri četvrtine da budu prazne. Radove želimo iznositi pod pravim imenima; no ako ko želi da mu se ime zataji, to neka nam naročito piše. Ali rad od nepoznata čovjeka, bez imena, ili pod krivim imenom ne možemo donijeti.

„Beharu“ je naročita želja, da svoje čitatelje podučii znanjem i iskustvom starijih i pametnih, a mlagji naraštaj, da pobudi na rad. Dakle na posao s hajrom i sa srećom!

Uredništvo i uprava „Behara“.

Beharu.

Sistoka rujna zora se rudi, —
Jedno se više proljeće piše.
Gorica lista, a ljubav čista —
Čisto životom novijem diše.

S istoka rujna zora se rudi, —
Ezan se čuje s vitih munara
Muslime zove — u njima budi
Svijest i ponos islamskog žara.

Dogji, o dogji, — moj rode časni,
Sa grude tvoje evo ti dara,
Dogji, o dogji, — primi dar krasni,
Od brata primi granu Behara.

Na grud je privij, na srce vrelo,
Ljubi je — njegov! sitna je grana.

Okruni njome vedro ti čelo,
Pa će ti kruna bit gjulistana.
Na našem tlu je rasla i cvala,
Nama je miraz od našeg roda:
Naša je majka nama je dala,
Pa gdje je sloge biće i ploda.

Svakome sinu gruda je sveta,
Časna i mila i svima nama,
Pa neka jedna vodi nas meta:
Napretku sreći svega islama.

Dogji, o dogji — pristupi bliže!
A brat ti ruku vitešku pruža,
Junačka srca kada se zbliže —
Pleten je vjenac rumenih ruža!

Riza beg Kapetanović.

Znamenite izreke.

Sabrao i protumačio: H. Mehmed-Teufik ef. Azabagić.

Milbul ilme ve lev bissini. Značenje je ovog mu pamet, a ne vjeru, jer njegova vjera njemu, a znanje tebi.

Nauka je dakle tako potrebna, da je moreš tražiti i u Kini, koja je na kraju svijeta, a gdje su stanovnici pogani, razumije se, ako je ne možeš naći u mjestima, gdje Musloman žive. Pogotovo je dozvoljeno čovjeku tražiti nauku od Ehlil kitaba t. j. od onih, koji vjeruju u jednog Boga. U tom je smislu rekao Imami-Ali: „Elhikmetu dalletul muminil feltekišta ve lev min efvahil mušrikine“, što znači: Nauka nije samo u Muslimana; uzmi je pa makar iz usta neznabožaca.

Jedan od arapskih velikana rekao je: „Isa sahite insanen fansur ila aklili la dinili fe inne dinehu lehu ve akluhu leke“, t. j.: Kada se s kim družiš, gledaj

mu pamet, a ne vjeru, jer njegova vjera njemu, a znanje tebi. Slično ovome ima jedna arapska poslovice, koja glasi: „Unsur ila ma kale ve la tanur ila men kale“, što znači: ne gledaj ko kaže, već što kaže, Ali obično mnogo se puta ne drži ove rečenice, već ljudi traže od onog, koji nešto nekog svjetuje da on najprije bude onaki, kako želi da bude drugi. Pa čak ima jedan arapski bejt (distihon) koji veli: „Ve gajru tekijjil nasi jemurrun nase bituka — tabibun judavim nase vitabibu marizun“, a to će reći: koji nije pobožan, a pobožnost propovijeda, isto je kao liječnik, koji svima liječi, a on je sam bolestan. Ali jedan arapski naučnik, koji je ovo rečeno, priznajući svoje pogreške, reče: „Imel bi ilmi ve in kasartu fi amali, jen feke ilmi ve la je“.

durrake takširi, a to znači: makar ja griješio, drži se ti moga znanja, jer će ti ono koristiti, a 'pogrješka ti moja ne će naškoditi.

Po svemu se dakle vidi, kad se tiče nauke, da ne treba gledati od koga je; primi je pa makar ti je davao inovjerac ili čovjek, koji se ni sam ne drži onog, što tebe hoće da nauči.

Pripovijeda se kako je pošao nekakav čovjek u šumu da donese drva. U putu sretne on medjeda, koji je hramao u jednu nogu. On se dosjeti, da bi mogao bit u medjeda trn u nozi; s toga prikuči se medjedu i izvadi mu trn iz noge. Medjed je sad htio, da se čovjeku oduži za tu dobrotu, te ga je pratio u šumu, čuvao mu drva, a kasnije svaki put našao bi se u pomoći i čak donosio mu med iz šume. Jedan put se ovom čovjeku zadržemalo, te on legne u šumi, a medjed ga stane čuvati. U to navale na čovjeka silne muhe; medjed ga branio i branio od muha, ali nije mogao obraniti. Na posljertku rasrdi se na muhe, prione za kamenje i počne se bacati na muhe, ali u tom pogodi čovjeka u glavu i čovjek umre.

Iz ove se priče vidi potpuna istina one turske rečenice: *„Aduvvi akil sadiki džahilden hajrlidur“*, t. j. bolji je pametan neprijatelj nego lud prijatelj.

Toliko dakle o nauci, da znamo, gdje nam ju je dozvoljeno primiti, a sad promotrimo još dužnosti naše, na što smo obvezani.

„Kullukum rain, kullukum mesulun an rejjetihii.“ Ove nam uzvišene riječi našeg devletlje a. s. vele: Svaki od vas jest upravitelj, nadglednik, sudac, zapo-

vjednik i svaki ćete za svoje podanike pred Bogom odgovarati. Svaki i najveći siromah jest zapovjednik komu je mnogo povjerenje, kao razum, jezik, srce i t. d. Za sve će te darove božije on odgovarati; da li ih je valjano upotrebio, da li njima kome škodio ili koristio. Zgodan će biti pitan, kako je trošio svoje imanje, da li je ulagao u korisne svrhe, ili je škrtario i ustego svoje blago od velikih dobrih djela, što bi se moglo učiniti od njega. Starješina porodice, zapovjednik kakve zadruga ili čak čitava jednog naroda biće pitan: kako je upravljao svojim podanicima, kako ih je gledao, kako je štito njihova prava vjerska i svjetska, vanjska i unutarnja, da li je štetio ili koristio porodici, zadrugi il narodu?

Nekakav siromah, koji je imao jaku obitelj, tužio se na svoje kukavno stanje. „Pa ti imaš imanje svoje!“ — odvratu mu jedan čovjek. „Otkuda mi?“ — u čudu će siromah. „Po što bi mi prodao pamet, koju ti je Bog podario?“ Siromah će na to: „Ne bih ni za hiljadu dukata.“ — „Bog ti je dao oči, uši, ruke, noge, zdravlje; po što bi mi to prodao?“ „Ni po što!“ — odvratu on. „Eto, vidiš“ — veli mu onaj, — „Bog ti je udijelio toliko blago, koje vrijedi hiljade dukata, a ti se opet tužiš na svoje siromaštvo!“

Iz tog se vidi, da je i najsiromašnijemu Bog podario toliko blago. S toga će biti velika odgovornost onih, koji unište to imanje raskošom ili lijenošću. Stećenim blagom pametno upravljaj, a od Boga ti dane darove kao duševnu i tjelesnu snagu dobro i pametno upotrebi u dobru namijenjenu svrhu!

Bijela medžidija.

(Uspomena)

Nej pusto dječinsko doba! Kad ti dan mine kolik što bi dlan o dlan, sve u igri; a noć... ta nijesi ni lego, a već se zavezao u tvrd san, tvrd i gluh ko gluha noć, a sladak, mehak k'o mehki pamuk! Po cio Božiji dan na onoj žezi, po bujnim poljima, trči skači, sav u goljoj vodi, a tabani bride, al' to niko i ne opaža. Za čas suni svjema u glavu „kupati se“, i dok smo na obalu, ono malo haljinica pobacaj onako gdje prije moreš i za čas eno pljuska po vodi. Izagji malo, odahni, pa opet. Eno, onaj spopao nekakav panj, po-jaho, pa pliva; drugi se premeće s kamena preko glave, a ovaj... ta vidi čuda! Arap! Bože, ja te vike, smijeha, pa onda bježi, noge se polomiše, Arap nas goni. A šta je? Omer se onako mokar zaprpio u onaj sitni pijesak — mljč, pa — što Arap, Arap. I kad je i tog dosta, a on u vodu, sapra ga Bosna, a on osta ko i bio. Sad brže za haljine, pa opet na ledinu. „Kola!“ Ha, „kola“ ćemo sad! Uporedo dva i dva! „Suha-

mokra“ dijeli, za čas dvije hrpe, megju njima mejdan teh, dva-tri konopca. Sohe u šake, najbolji otisni „kolo“, a ono pusto muze po ledini, tek kad opred poskoči ko zečić preko kratorovine, a oni onamo stali kapreznii, spremni svi u dugu lanču, pa dočekuj; prvi promaši, drugi zar ne će, jedan udarac na onako letećivo, al' samo kad ga dobar igrač valjano smjeri svojom drenovaćom, ma nema mu Boga mi druge, već istim putem k nama natrag. Ali promaši li ga po nesreći, ode ono, obđ! ne stiže ga da i hoćeš, a „mrtvo“ se i onako ne smije dirati. Sad pomieti obje hrpe dok prva do „kola“, te tako goni jedni druge do crnog mraka s kraja na kraj polja. A kad nas pričeraj mrak, da kola već i ne vidiš po travi, onda — — klonuli od umora, ali ipak s uzdahom prekinu igru, pa onako u hrpi kući, a sve pravdajući se. Onaj će: da li je meni tvoja soha... a ovaj opet: Samo da mene ne pomete onaj grm, vidio bi

Krasan je ljetni dan, vedar kao staklo, a još smo u raspustu ruždijanskom. Sunce pripeklo u kaldrmu, vjetra ni ev', da rukom mahneš, umirilo se, prava hora; ali nešto nam evo hoće da otme igri tu horu. Jučer su tu sjahali kićeni svatovi iz daleka kraja, a sad evo spremaju se, da vode mladu, neku rodicu našeg druga Omera. Bijesni se konji izvode, a gizdavi svatovi pune, praže; djevojke onamo pjevaju, a sve je izvrvalo po susjednim kućama, po tarabama, sokaci, proč ne možeš. Na jedan put nasto žurba i žamor u kući pa i u avliji. Pogjuše. U kući nasto plač, roditelji puštaju dijete svoje u daleki svijet, cure opet pjesme ne prekidaju, svatovi uzjahuju aždaha svoje, djeveri daruju sluge, djecu, prosiplju prcu, zveket ploča konjskih o tvrdu kaldrmu, a puška pušci ne da odgovorit... vreva, galama, čini ti se sve se prolomiti hoće. Ženskinje će u hinhov, svati zaredaše i povorka pogje, a silan svijet ko roj za njima. Nadomak grada i svatovi zamakoše, nestade ih, samo se još čuo prasak pušaka njihovih. Svjetina ona što ih isprati, natrag, a i mi ko da nas ko razabra, nagjosmo se na raskršću.

Svatovi i šenluk njihov dugo se još spominjao u gradu, ali za nas to minu, mi krenusmo u igru. Na jedan put će naš drug Omer, zastade kao da nam hoće da rekne, šta bi se to danas zapovrglo, mi oko njega, a on sve mučke ruku u džep ama poduboko, kopaj nešto kopaj, dok izvuče; ispruži šaku a na dlanu mu zasja bijela medžidija.

Uh! mi svi u čudo. Otkud ti bolan bijela medžidija? trže jedan. — Svatovi! — dočeka drugi gočovo koreći ovog; — svatovi mu dali.

Omer je prevrnuo na dlanu, a ona se sjevkalala na suncu, uzeo je u drugu ruku, pa je onda, ah kako toplo, čak oholo, ponosito turio u džep i krenuo putem mjereći nas sve očima, a te oči govorašu uprav ono, što mi mišljasmu u taj čas: „nije šala bijela medžidija!“

Nije fajde žurba za današnju igru sve smalaksavala; mi išli u hrpi, u sredini našoj i Omer, ohol i čak zamišljen, a u džepu njegovu „bijela medžidija“. Ta nije ni šala! koliko je to groša, koliko dvaestica, marijaša, a krajcara bolan ne bio! I jedva Boga mi najstariji izračuna. Pa zar je to šala imati to sve u svom džepu, znati, da je to tvoje! Sve mi to pretresamo, a Omer naš sve raste.

— A šta bi se sve moglo kupiti za to! — trže se jedan novom misli, da još više uzveliča Omera i džep njegov.

— Janjo! — požuri se jedan.

— Šta janje? Bi dvoje!

— Ne bih ja! Ja bih pušku.

— Ha!

— Konja!

— Kakva konja? Haljine!

— Imam vala haljina! — sad će tek Omer prvu, otkad postade teži za bijelu medžidiju.

— Pušku ti, pušku Omere, — opet će onaj; — eh, da li ja... .

— Ne da meni otac puške nosit.

— Ih, pa moreš ti nju nosit, a da on i ne zna.

— Znam ja, šta će! — zastade on.

Svi pogledamo u njega.

— A ništa, ne ću ni to, — predomisli se on i odusta, a da mi i ne znadosmo od čega.

Išli mi dalje, išli u hrpi, Omer u sredini megju nama, a mi oko njega. Često ga omjeri koji od glave do pete, ko da ga prvi put vidi, ili ko hoće da rekne „blago li se tebi!“ — ili... „ta kojoj sorti dade Bog toliko blago“. Bijela medžidija, Omer, uopće taj dogagjaj uzveličavao se još više, pošto Omer najmanje bijaše prilican, da u svom džepu nosi bijelu medžidiju. Ali vrijedna je i ona „kad Bog da, ne pita se, kome“.

Na polju smo, al nikom ni na um ne pada igra; ta kakva igra? Omer je tu, Omer pretežniji danas, a još više ono nešto u džepu njegovu.

Na posljertku zapovrže se igra. Danas ćemo „šudle“. Hajde de, kako mu drago, mi usred igre, dok će Omer ruku u džep, a mi svi oko njega. Ostaše štapovi, rupé šudla, ostaše mjesta prazna, a za njih se malo prije jagmili i natezali. Jedva se nekako otpoče igra, kad Omer spravi svoj novac u džep.

Idem ja nju razmijenit! — na jedan put će on usred igre. Opet svi oko njega; igra batal. Ni ko: de, ni nemoj, a ipak na svačijim ustima treptilo: „da je u mene i ja bih je razmijenio“.

I treća se igra započe, a ne svrši. Omer oporavi peljem, a mi za njim. Silna radoznalost, šta će Omer od svog novca. Sve u hrpi tako okraj Bosne, a sve nagagjajući, šta bi se moglo kupit, i šta bi se moglo izleć iz te bijele medžidije: kupit ovcu, pa će se ona ojanjit, pa onda dalje tako... ali jok. Omer to čuje i ne čuje. U džepu mu, broji se, toliki novac, a i ne čuje se — ne zveči.

Evo nas pod obalu, blizu čaršije. Ko će ići razmijenit? Svakako sirota, ko nema oca, da ga opazi u čaršiji — i Šaban zamače s bijelom medžidijom u čaršiju. Ne bih reko, da je do prvog dućana, a on natrag.

— Šta je?

— Ne će da razmijeni. Treba kupit što god.

— Pa kupi!

— Šta?

— Šećera.

— A duhana?

— Kupi oboje!

Kolik dlan o dlan, a Šaban natez s duhanom, šećerom i — punim progrštem para. Sad tabanima vatru ispod obale, što nam noge mogu, i... . Šaba se sve trese i zvekeće u džepu silna para. Šaba nas na domak polja. Zaukružismo oko Omera. Duhani će u Šabanovu kapu, pa sad — — reda je savijati umio, pušit mogo ne mogo! Tu se opazije, ta reda oblike svakog; ali reda je tako, to rade svatovi, koji

imaju onako dosta para k'o Omer. A Omer? Istres'o svu onu sitnež u krilo, pa razabire sve sortu; tu dvije cvancike ruske, bijele ko snijeg, tu pieta, grošića, banovaca, bakrenjaka lontoša, da bi njim svako magare potkovat mog'o, a krajcarima ni hesaba nema.

— Eh, da imam s kim poigrat! trže se Omer i obreda nas sviju očima. Al ovamo sve nijemo.

— Da ti je gore na „Šarine klupe!“ dočeka Šaban.

— Šta? Zar se gore igra?

— Ih, svaki dan sve o pare.

— Ma kako, ja i ne znam! — Omer će.

— Ne znam ni ja, nekako u kapu.

— Hajdemo ja i ti šale onako, — požuri se Omer s kapom.

Šaban sleže ramenima, jer na njemu ne bijaše ni ječermice, a kamo li džepa.

— Evo, ja ću ti uzajmiti, pa ćemo onako šale.

I za čas baciše po dva krajcara u kapu, treh, treh, prevrni kapu na zemlju. Tura, jazija; digni, jedan nosi, drugi gleda.

I oni se zavezoše baš ko veliki, a mi oko njih ko mali. Be, otvori se tu prava igra. Krajcari padaju, zgrče se, novci idu od jednog drugom; sad Omer Šaban, a sad opet Šaban Omer.

Na koncu nikom ništa. Oba se naučiše igrat, a inače oba ostaše na glavnici.

Sunce već bijaše zašlo kad krenusmo kući. Dan nam progje baš uzalud, a sve s Omerove bijele međždije.

*

Načela Islama i naš zadatak*).

Piše Osman Nuri Hadžić.

Bredna od najprećih potreba nas Muslomana u Bosni i Hercegovini bila je ta, da imamo svoj čisto islamski list, svoje čisto i jedino islamske novine, oko kojih bi se okupilo sve, što plemenito islamski osjeća, da uzradi na korist i procvat islamskoga elementa, a osobito što se tiče vjerskoga odgoja njegovoga. Bez pravoga, korjenitoga vjerskoga odgoja i prosvjetnog preporoda nemamo ništa niti smo što: jer šta vrijedi mrtvo slovo, ako ga djelima ne oživljavamo i ako prama njemu ne udesimo sav naš život, obći i posebni, a što je glavno, obiteljski? — To ravnalo, taj putokaz, koji ima da nas vodi na putu prosvjete i koji ima da nas upućuje, kako da udesimo naš

Sjutri dan Omera ni na oči nama, a mi, he, ko djeca, te, jedan manje, jedan više; nastavismo igru, da kasnije nikom ni na um ne pade Omer i njegova bijela međždija. Treći dan pronese se glas, da Omer igra na „Šarinim klupama“, i vidi čuda: dobiva, veli, zgrče. Tom se svak čudio, a oni na „Šarinim klupama“, igrači od zanata i ljudi svakakva glasa, posmjehivali se. Kad im je došao novi drug, popustili mu k'o ribi udicu, nek se djetetu osladi, a poslije će ono znati, gdje će naći novaca za igre. I dan po dan, al daj, ko će znat onda, po temelju pokvariše dijete.

Poče i ruždija, al Omera ni od lijeka. Be, otac za ruku, dovedi ga sobom efendiji, al koja fajda, dok se okreni. Omer škrinuo. Ušao otac u trag društvu na „Šarinim klupama“; ni pet ni šest, kako je čovjek naprasit, za štap, pa ih rastjerao, al tada i onako bijahu udrile jesenske mećave i društvo nastavilo igru obnoć kojekuda po zabitim kućama i kahvicama.

Druge godine, kad će nesreća Šerifagu shrvala bolja, lego i ne digo se, a Omer onda istom nastavio. Mi ga gdjekad smotri, a on odjeven ko svijet, a sjutra: nikako oni momak. Bože dragi, ni groš haljina na njemu. Bijaše siromah sveosve zagrezo u igru.

Dan po dan i mi se razigjosmo, neki u Carigrad, neki nekud za naukom, a kad se do nekoliko godina povratismo, imamo šta da vidimo: ta nije, nije ono, nikako naš negdanji drug, već nekakav hamal, lica Omerova. Siromah glavu zakret'o od nas, a mi — — žaleći svog negdanjeg druga tek tada pogodismo, da svemu tome bijaše uzrok ona nesretna *bijela međždija*.

Edhem Mulabdić.

obći, posebni, a nada sve obiteljski život, jest naša sveta vjera — Islam.

Islam, kao vjera, vebna je nauka, što ju je dragi Bog po svome poslaniku predao čovječanstvu za njegovo dobro i spas. Po Islamu znamo i vjerujemo, da je jedan i jedinstven Bog, milosrdni i milostivi, koji ravna svietovima, koji prosudjuje djela ljudi, te ih nagradjuje ili kazni. Po islamskoj nanci takodjer znamo, što imamo raditi i kakvi moramo biti, da zaslužimo nagradu i da se očuvamo kazne božije. Vjera u pravoga i jedinoga Boga i njegova poslanika očituje se našim nastojanjem, da budemo plemeniti i dobri: odrazuje se u djelovanju, radu i mišljenju našem, koje mora dobro i plemenito biti, na dobru se osnivati

i dobru težiti. Islam od nas traži, da u svom životu budemo kriepostni i da za kriepošću vazda težimo, jer ćemo se time približiti usavršenju naših misli i srdaca, a udaljiti od niskoga stanja izkvarenosti, zala, neistine i duševnoga propadanja, koje pod nipošto ne dolikuje čovjeku, kao najodličnijem stvorenju božijem. I upravo na tome oplemenjivanju i obraćanju čovječanstva od zla i izkvarenosti, na ljubavi, krieposti i kriepostnu življenju — na tim se zasadama osniva islamska nauka, a mi, vjerni nu sljedbenici, moramo sborom i tvorom tu nauku širiti i učvršćivati, te prama njoj udesiti celo naše djelovanje.

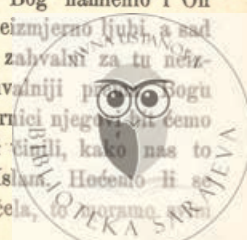
Islam je vjera razuma, u njegovim zasadama sadržana su načela napredka, usavršenja, dobrotivosti i milosrdja. Dok s jedne strane uči, da čovjek mora biti dušom i srcem pošten i plemenit, da mora dobro, plemenito i koristno raditi i milostiti, dok preporuča i zagovara duševni, prosvjetni napredak: civilizaciju srdca i uma, s druge strane nuka i na rad, materijalno obezbjedjivanje, — u jednu rječ Islam je nauka, koja čovjeka uči, kako da na ovom svijetu živi kao najplemenitiji stvor božiji i kao takav, živući po načelima Islama, da zasluži spas duše svoje za drugi, vječni život. To je bivstvo i snaga naše svete vjere, jer uočimo li dobro doba, kada je dragi Bog preko svoga poslanika objavio čovječanstvu Islam, uzmemo li u obzir prilike i odnošaje, koji su u to doba vladali, onda nam očito i nada svaku sumnju izlazi na sriedu istina, jasna kao sunce, da je Islam božijom voljom i odlukom već u prvom času, kada je bio objavljen čovječanstvu, pokazao, koji su mu osnovi i koja sveta svrha. Objavljenje Islama jest objavljenje istine, vjere u pravoga Boga, a s tom istinom popravak i oplemenjenje ljudstva, da se podigne iz kala i izkvarenosti, da se uzdigne na stepen, koji mu kao čovjeku dolikuje. U vrijeme objave Islama u Arabiji je vladalo bezvjerstvo i krivovjerstvo; — zlo, opačine i najstrahovitija izkvarenost bile su obvladale tom zemljom i arabskim pučanstvom, a to je sve značilo i predkazivalo propast tjelesnu i duševnu: moralnu i materijalnu. — Sviet bio zagreznuo u zlo, mržnju, zloće i opačine svake ruke; a ljudi, odani pogubnim strastima, živili su u međjusobnoj mržnji i svadji — i svidjelo se milostivome stvoritelju, da pošalje svoga posla-

nika i da po njemu objavi svoju volju, da dađe zakon, kojega se čovjek ima držati, da se popravlja i usavršuje i da se napokon po dobrim djelima u pravoj i istinitoj vjeri spasi, da po smrti dodje onamo, kamo milostivi Bog pozivlje one, koji su dobro radili, plemenito življeli i u pravoj vjeri umrli.

I u istinu nije trebalo dugo da Arabija, koja do tada bijaše ognjište zla i izkvarenosti, zasine kao zvijezda danica, nova predhodnica, koja je navješćivala novi život — spas i preporod čovječanstvu... I ondje, gdje je do tada vladalo najstrahovitije neznanje i surovo divljačstvo, — užgala se luča prosvjete, milosrdja, znanja i uljudbe, čije su zrake brzinom munje obasjale zapuštene krajeve Afrike i Azije; zasinule su i u tada još barbarskoj Evropi, te postavile temelje novoj epohi, epohi islamske civilizacije, na suncu koje se je dugo i dugo grijala sada toli ponosna i ohola civilizovovana Evropa... I gdje je doprla rječ vjere u pravoga Boga i njegova poslanika, tu je nastao novi, pomladjeni život. Arabi, u neznanju zakrčljali, u pokvarenosti okorjeli, primiv Islam, preporodili su se i digli do takova stepena uljudbe i napredka, da im se i dan danas divi cio obrazovani sviet. Nosioci i prvi predstavnici Islama bili su ujedno vjestnici kulture i napredka, civilizatori u pravome smislu rječ, jer Islam i civilizacija dva su uzajamna pojma, dva nerazlučiva faktora.

Za to i mi, koji smo sljedbenici Islama, kad držimo taj najsvetiji amanet božiji, onda moramo da se pokažemo, da smo i vredni i dostojni nosioci njegovi. Svaki pravi i iskreno osvjedočeni Musloman dužan je i zvan, da po svojim najboljim silama radi za širenje i učvršćenje istine, da radi za unanjanje i uništenje zla, te poboljšanje i oplemenjenje, u prvome redu nastojeći i težeći sama sebe očuvati u istini, na putu plemenitosti, dobra i krieposti. To je najuzvišenija svrha, što nam ju je dragi Bog namienio i On je time pokazao, kako nas neizmjerano ljubi, a sad kako da se mi pokažemo zahvalni za tu neizmjernu ljubav? — Najzahvalniji pravi Bogu stvoritelju i najdostojniji vjernici njegovi, čemo tek onda, budemo li radili i činili, kako nas to uči naša sveta vjera — Islam. Hoćemo li se držati Islama i njegovih načela, to znamo: moramo

* Po želji g. pisca ostavljamo sad i ostavljamo u buduće pravopis i jezik, kako on piše. Ur.

srđcem i dušom prionuti uz rad, napredak i učenje: moramo nastojati, da se duševno prosvjetlimo, a materijalno obezbiedimo. Ne znači živiti po načelima Islama, ako, zapuščajući njegovu suštinu i bitnost, ograničimo naše djelovanje samo na vanjske forme njegove nauke. Mi moramo težiti za tim, da cilju vjersku sgradu, čitavu islamsku nauku obuhvatimo svim svojim srđcem i dušom, svim razumom i ljubavlju našom, moramo nastojati da shvatimo i usvojimo moralne i etične temelje, na kojima se osniva nauka vjere, koju je čovječanstvu priobćio onaj, za kojeg je rekao tvorac svijeta: „Levlaće, levlaće, lema halaktul efaće!“ . . .

I kako nema drveta bez debla, tako ne može biti ni čovjeka bez srđca, a što je srđce u čovjeku, to su temeljni osnovi u našoj vjeri. Ako dakle zanemarujemo i zapuščamo temeljne osnove, ni vanjština naših djelovanja — bez nutarnje podloge — ne pomaže. I baš radi toga, što nismo pronikli u temeljne istine naše vjere, što još ne pojmimo, kako treba, etičnu stranu Islama, vidimo u svakidašnjem životu strahovitih i užasnih primjera, kako se naš sviet slabo brine, da živi onako, kako od njega iziskuje Islam. Dok se svatko drugi brine da se duševno prosvietli i materijalno podigne, mi zapuščamo jedno i drugo, bez i najmanjeg grizodušja. Koliko pak time griješimo protiv Islama i islamske nauke, koja se ne ograničuje samo na vanjsku formu, nego uči, kako da se čovjek usavrši u svim duševnim dobrima, i da bude koristan član ljudske zajednice? I tako, dok na jednoj strani vidimo odvratnost od napredka i rada, pogubno propuštanje dužnosti, s druge se strane među nama uvriježila zavist, inad, hased, mržnja — dakle sve svojstva, koja su u živoj opreci sa islamskom naukom. Ima nas i takovih, koji — ma da znamo da je jedan čin nemoralan i kao grieh zabranjen — ipak ga svjestno učimo s predhodnom nakanom, da ćemo naknadno obaviti ono, što se traži, da grieh bude oprostjen. I — hiljadu je pogrešaka, zaostataka i nedostataka, koji se u svakoj zgodi i na svakom koraku opažaju kod našeg svijeta, te uza svu vanjsku formu i hvalisanje o čvrstoći i stalnosti vjerskoj i ne treba dugo promišljati, da se dodje do posve bistra i jasna zaključka, da sva ta naša nedaća, sva naša duševna i materijalna bieda dolazi samo i

izključivo odtuda, što *ne poznamo temeljne osnove i bitnu svrhu Islama.*

Ako je tomu tako, a sumnje nema da nije, — onda ima li preče i ujedno uzvišćenije dužnosti, nego se sdušno latiti posla, da na najsgodniji način oživljujemo, razširujemo i učvrščujemo bitne osnove Islama, da razsvietlimo njegov zadatak i svrhu njegove nauke, onako, kako se mora shvatiti i kako su ju naučili i u životu provadjali prvi njegovi predstavnici, i tek da na tako čvrstim temeljima uzmognemo odpočeti da gradimo sgradu bolje islamske nam budućnosti? Jer ako hoćemo da živimo kao Musloman, onda moramo da se brinemo za budućnost, da za nju radimo pravim oživljenjem naše svete vjere, prosvjetnim i odgojnim preporodom islamskoga elementa. Za to se hoće rada, *požrtvoovna, nesebična i uztrajna* rada, jer time, što ne radimo ništa, ili ako radimo iz kakvih drugih pobuda, pokazujemo, da nam Islam nije puno na srđcu; propuščavanjem pak naših dužnosti dokazujemo, da smo mlaki i ujedno da ne shvaćamo uzvišene nauke i zapoviedi, što su nam u Islamu dane. Otvoreno se priznati mora, da se je u nas uza sve to, što se je ponešto činilo i stvorilo, ipak veoma mnogo propustilo. Napose smo malu pažnju posvećivali odgoju i prosvjetuom napredku našega elementa, makar da o odgoju i stepenu obrazovanosti ovisi obstanak pojedinca i naroda. Nama je muslomanima, s toga, nastojati, da se preporodimo, da se oživimo vjerom, da se okriepimo zdravim islamskim moralom i odgojem, — odgojem vjere i prosvjete, koja je već u samoj vjeri sadržana. Prva nam i vrhovna svrha ima biti Islam, a način i sredstva radu za preporod ima biti prosvjeta, koju moramo da unosimo kako u bogatunske dvore, tako i u siromaške seljačke kolibe. Na osnovima islamske nauke i prosvjete moramo da učvrstimo islamsku obitelj, na kojoj se temelji čitav obstanak ljudskoga društva. Obitelj je prvo odgojilište, u njoj se radjaju i odgajaju u prvim, najvažnijim početcima buduća pokoljenja, a kakva će ta buduća pokoljenja biti — ovisi o obitelji i odgoju u njoj. Ono, što se u mladjalna srđca zasađi, ne gine; pak s toga treba i znati, šta i kako se ima zasađivati u nevina islamska srđca — u duše naše djece. S toga nam je dužnost pregnuti i nastojati, da prvog našoj školi, prvom odgojilištu, da islamskoj obitelji pomognemo u odga-

janju, da joj pružimo sva sredstva i olahkotimo težki i naporni trud oko uzgoja našega podmladka. To je težak i naporan posao, ali tim sladji i ugodniji, jer proiztiče iz osjećaja i vršenja vjerskih i ljudskih dužnosti. Preporod, oživljenje i učvrščjenje naše obitelji mora nam biti jednom od najprećih zadaća, da nam tako obitelj uzmogne odgovarati svom zadatku i svojoj svrhi. Odgojni rad u obitelji imade nastaviti škola, — al za to i škola mora biti sposobna da nam odgaja živ, uporabljiv podmladak, zadahnut islamskim svetinjama, proniknut osvjeđenjem i oboružan sveobćim znanjem, plemenitom obrazdom, da taj tako usposobljeni podmladak uzmogne onda nastaviti daljnji rad za islamsku ljepšu nam budućnost. Već iz obitelji ima diete posvema islamski odgojeno i pripravljeno da ide na daljnji odgoj,

što ga mora da traži izvan svoje obitelji, a taj daljnji odgoj tražiti se mora, jer to stoji u naravi same stvari, — jer to i sama vjera traži. Islam sam po sebi jest otvorena i neizercpiva hazna kulture i prosvjete, koju on izrično preporuča, a naša je sveta dužnost nastojati da naš narod, porod vjerskoga odgoja, bude i inako kulturani i prosvietljen: da se duševno preporodi, a materijalno podigne. Dužnost nam je dakle činiti i vršiti sve ono, na što nas upućuje naša sveta vjera, i oslanjajući se na vjeru, upućivati narod na sve ono, što mu je ne samo od vječne, već i vremenite koristi.

Islam i prosvjeta — to budi naš program, naše geslo, cilj i svrha našega rada, a taj program mora biti islamski program, naš rad islamski rad, rad vjerskog osvjeđenja i ljubavi, rad za vjerski odgoj i prosvjetni preporod našega naroda

V r a ć a r a.

I.

„Čestita hanuma“ — Ni ciglo čeljade nije bilo u cijelome selu, da je nije poznavalo. Pronijelo se njeno ime po svim selima, glasilo se po kasabama pa čak dokućilo i do šehar Sarajeva.

„Čestita hanuma! — još ona jedina od starih žena. Da je nije, kome bi otišla, da ti ogleda, baci fal“? — govorile žene po sijelima. I bila je sevepli ruke. Je li kome trebalo probajati, zagasiti saliti stravu — letio je Ibret-hanumi, a ono prisijeci ko rukom. Tako je prozvala neka pašnica, kadno joj božijim emerom kurtarisa sina od uroka. Mlagjarija je najvoljela, ta koliko se njezinim sevepom isprosilu djevojaka i oženilo momaka.

Kuća joj je bila na dnu sela, Ibret-hanuma sama u njoj; ni rođjaka ni rođice, a vazda po puni budžaci nekakvih trava. I na mjesec prije vakt, vidjelo bi se u nje ljubice, behara i drugog bilja. U svaka doba noći, našao bi je budnu; trave kuhala, osijecala krajčicu, razmećala graške, pa uvijek neko uza nju. Vele i megju vilama je imala posla, a vigjali su je, gdje u isto vrijeme ulazi na nekoliko vrata.

Fatime-hanuma, vrlo udovica rahmetli Sulejman etendije došla iz dva dana hoda Ibret-hanumi na konak, da joj ogleda sreću mile jedinice Šefike.

II.

Gluha su doba. Pun mjesec oblio cijelo selo svojim bljedim sjajem. Tih lahoric igrao se i prevrtao

srebrnasto lišće, a čudnovate sjene odrazivale se sa visokih gora. Vrelo šumilo i razbijalo se niz tvrdo kamenje — sitne kapljice pretvarale se u ogrlice bisera. Tišina sve spava; kad i kad zadahne te po koji dašak ljubice. Spava cijelo selo.

Gluha su doba . . . Izmegju gustog šikarja — mjesecjevim svjetlom promicala dvije sjene — dvije prikaze. Vrelo se bliže, Ibret-hanuma sa Fatime hanumom. Ibret-hanuma sva u crnu poštapala se drugarici o rama.

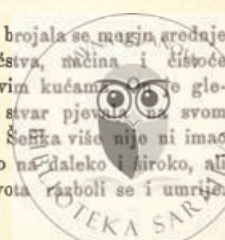
„Ovo ti je „Vilino vrelo“ — promumlja vraćara. „Tu ćemo okušati sreću tvoje jedinice, a sada — evo ti ovaj korijen, metni ga pod jezik, pa budi i gluha i nlijema . . .“

I u času plamsala je vatra na mangali, a krda joj se pozlati. I u trenu zvektala je ogrlica Fatime hanume u njedrima vraćare.

„Vile su sve tu — a ono u srijedi što no mu carski turali ferman na prsima — he — to je domaćin, vezir, tvoj sugjeni, a do njega, sin mu, dragi tvoje jedinice.“

III.

Salejman efendijina kuća brojala se megju srećijima u šeheru, ali onoga pokušstva, mćina i čišćića nije se moglo vidjeti ni u prvim kućama. To gledao svaćemu red — svaka stvar pjevati u svom mjestu. Kad mu se rodila šći Šefika više nije ni imao od srca evlada, pir se kazivao na daleko široko, ali Bog mu ne pokloni duga života — razboli se i umrije.

Nu ni poslije njegove smrti ne pomete se red u kući — Fatime-hanuma domaćica mu znala je svime upraviti. Šefika mila jedinica rasla majci uz koljeno, rasla i narasla velika djevojka. Akrana ni ljepote nije joj bilo u cijelom šeheru. Već kao dijete zagledavale su je neke hanume, ali je majka nije nikome dala — ugovorila je za Šemsibega, Osman begova sina i uzela amanet. Samo dok ona bude za udaju. Majka je ludu ne će udavati.

* * *

Sunce je zalazilo za planinu kad se Fatime-hanuma povratila u šehar. Na vratima dočekala je Šefika, dočekala je cijela čeljad. Istu večer bio je pun čardak pa buđi i gluha i

I u času plamsala je vatra na mangali, a krnjav lonac pun bilja vreo na plamenu. Nad parom koja je kadila obe žene buncala starica nerazumljive riječi. Fatime-hanuma se kamenila — strepila. Kamenila se od straha, strepila nad srećom mile jedinice Šefike. „Lululululu!“ „Lululululu!“ Glas se razlijebao prastimom.

„Vile!“ povika starica i nadosu nećim lonac. „Vila prisojkinja doziva drugaricu preko devet planina. Posestrima joj se odazvala — u času su na vrelu.“ Fatime-hanuma se skoro uvukla vračari u krilo. Ta ona ih je davno opazila. Vidjela ih je iste onake, kakve joj je njena nana još u djetinjstvu kazivala. Bile su krasne, još nikad ne vidje onako lijepa insana, — osim kad je ona mlagja bila, kadno osta udovica. Samo što ona nije imala krila i onako bujne kose. Stas i oči iste.

Dok je badža štrecala vodu sa prsta, obilazila do sedam puta oko lonca, Fatime-hanuma na novo trnula,

u kakoj će prilici pokazati sudbina sugjenika kéeri njene.

„Vezirevice!“ — vračara će na jedanput veselim glasom plešuć Fatime-hanumu po ramenu „Vezirevice! Šad se više ne brinem ni tobom ni jedinicom ti, obe će te u jednu kuću! Znaš — vezir je sugjenik i njegov stn, ama sada —“ uznese starica očima i pruži ruku

Sunce je zalazilo za planinu kad se Fatime-hanuma povratila u šehar. Na vratima dočekala je Šefika, dočekala je cijela čeljad. Istu večer bio je pun čardak kóna na sijelu. Fatime hanuma okivala u zvijezde lbret-hanumu, — pripisivala joj neku višu moć. „Ako ona nije dobrá, ja je i ne znam“ — govorila sijelkinjama, a ove potvrgjivale mudrost vračare — kimajući glavom. Nu Fatime hanuma nije im šćela reći pravu istinu, govorila im, da je išla ogleđati porad zdravlja i onoga svijeta.

„Šta ćeš“ — na koncu će Fatime-hanuma — „kad prouči nakvu dovu, čini mi se otvori se sve sedam nebesa, a odonuda posukaše meleći.

„Može bogme, može“ — Mulla-hanuma će iz budžaka — prva joj kona, „i ja sam čula od svoga efendije — bila nekakva žena, pa bogme što 'no veliš baš eto tako“.

„Nesta starih žena, dočeka jedna sijelkinja, a ostale joj sve ulečeše u riječ:

„Nesta, ja — ko ahir zeman“.

Odmah sutra dan pronio se glas cijelim šeherom: Fatime-hanuma vratila amanet Osman begovu sinu, Niko se nije mogo načuditi. Neko u ploću neko u čavo, ali nikakvo čudo nije za vijeka. Iza toga prošlo nekoliko godina, još nekoliko mušterija pokušalo na Fatime-hanuminim vratima, ali se svi povratíše praznih ruku. Hanuma čeka vezira, a jedinica joj vehne ko jesenski evijet.

Riza beg Kapetanović.

Narodna frazeologija.

On je od svakog žita mlin, veli se za čovjeka, koji je svakomu poslu vješt.

Spao s leha, kažu, kad neko nešto govori, pa pregje na drugo, a zaboravi što je počeo, biva „izagje iz koncepta“. (Leh je u mlinu gdje se vreteno nasloni kad se okreće; kad vreteno spane s leha mlin ne može da melje.

Daće joj na ožegu sira, rekne se za mladu, koja se uda u kuću, gdje su čeljad ljuta i obijesna, pa će joj biva biti ružno kod njih.

Mahnuce u kapi vatre, isto vele kao gore.

Ja bajem, a on: boli me, kad ko govori nekom ili se opravdava, a onaj ga i ne sluša nit mu razloga prima.

Kad se baje u oči se gleda, reknu čovjeku, koji ti za legjima govori, nije iskren.

Drži me sita, čuvaj mi žita, veli se ironički za čovjeka, koji hoće svagdje da se nagje, a sve o malom trošku ili džaba. Slično tom: i vuk sit i oveć na broju.

Edhem Mulabdić.

NARODNE UMOTVORINE.

Zaim bega seka.

z'o čas ga Veli paša dojde,
Po Zlatiju Zaim bega seku;
Mače Zlata na obor na vrata,
Ugleda je Morić Mustaj beže,
Za Zlatom se ašik učinio,
Tri put zlatu u majke prosio,
Ni jednom mu Zlate ne dadoše.
Uranio Zaim-Osman beže,
Susreta ga Morić Mustajbeže,
Te govori Morić Mustajbeže:
„Selam Alejk, šura i ne šura!“
Odgovara Zaim-Osman beže,
„Alejk selam zete i ne zete!“
Mustajbeg mu stade govoriti:
„Čuješ li me, Zaim-Osman beže,
Tri put sam ti ja prosio seku,
Ja ne mogoh isprostiti Zlate.“
Pa mu stade dalje govoriti:
„Nemoj reći da ti nisam kazo,
Da je više ni zaprosit ne ću,
Već ću skupit silovitu vojsku:
Ljutu guju, Travničanin Muju,
Gorskog vuka, Husu bajraktara;
Bjele ću ti porušiti dvore
Tebe mlada s glavom rastaviti,
Tvoju majku nogam pogaziti,
A seku ti na sramotu ljubit.“
Pripade se Zaim-Osman beže,
Od straha ga zaboljela glava,
A od muke i srce i glava.
Sveza glavu srmali mahramom,
Utegnu se mukaddemom pasom,
Pa se vrati svome bjelu dvoru,
Susreta ga ostarjela majka:
„Hajjirola, siné Osman beže!“
Odgovara Zaim-Osman beže,
Odgovara svojoj miloj majci:
„Nije hajir, već nehajir majko!“
Iznova ga počeo pitat majka:
„Što si rusu zavezao glavu,
Što li si se utegnulo pasom,
Zagje njozi Osman govoriti:
„Da ti kažem šta je i kake je,
Susrete me Morić Mustajbeže,
Te mi reče Morić Mustajbeže:
„Selam Alejk, šura i ne šura,“
Ja sam njemu 'vako govorio:
„Alejk selam, zete i ne zete,“
Mustajbeg mi stade govoriti:
„Čuješ li me Zaim-Osman beže,
Tri put sam ti ja prosio seku,

Ja ne mogoh isprostiti Zlate.“
Pa mi stade dalje govoriti:
„Nemoj reći, da ti nisam kazo,
Da je više ni zaprosit ne ću,
Već ću skupit silovitu vojsku:
Ljutu guju, Travničanin Muju,
Gorskog vuka, Husu bajraktara,
Bjele ću ti porušiti dvore,
Tebe mlada s glavom rastaviti,
Tvoju majku nogam pogaziti,
A seku ti na sramotu ljubit.“
Pripade se Osman bega majka,
Oni daju Osman bega seku,
Daju Zlatu Morić Mustaj begu,
Dadoše je i ne pitaše je,
Vjenčaše je i ne kazaše joj.
Za to doću Osman bega seka,
Ona ode na visoku kulu,
Gdje joj sjedi ostarjela majka,
Ona sjeda uz koljeno majci,
Te govori svojoj miloj majci:
„Daj mi ključe, ostarjela majko,
Daj mi ključe od novi' sanduka,
Da izvadim stambolsku čatiju,
Da ja rusu svoju stegnem glavu,
Rusa me je zaboljela glava.“
Dade majka od sanduka ključe.
Zlata ode u šikli odaju,
Sve sanduke redom otvorila,
Ona traži svilene gajtane;
A ne traži stambolske čatije,
Čim je našla svilene gajtane,
Izvadi ih Zlatija djevojka,
Trkom sagje u zelenu bašču,
U zelenu bašču pod naranču,
Objesi se o žutoj naranči,
Objesi se žalosna joj majka.
Petak bješe niko ne vidjaše,
Al' ugleda Mujezin s' munare,
Pa zavika glasom sa munare,
Koliko ga grlo podnosaše:
„Jazuk vama, Baše Sarajlije!
Čije zlato visi u Hasbašči,
U Hasbašči o žutoj naranči.“
Tude bješe Zaim-Osman beže,
Pokraj njega Morić Mustaj beže.
Odmah su se jađu dogjetili,
Potekoše u zelenu bašču,
Kad dogjoše u zelenu bašču,
Oba bjehu pamet izgubili,
Oni lome granu od naranče

A ne režu svilena gajtana;
Ali Zlata izdahnula bješe.
Pokupiše hodže i hadžije,
Opremiše Osman bega seku,
Opremiše te je odneseše,
Odneseše dženazu klanjaše.
Dok klanjaše, u mezar metnuše,
S desne strane vodu navratili,

A sa l'jeve jabuku sadili,
Više glave rumenu ružicu,
Po srijedi param posipahu:
Ko je gladan, nek jabuku jede,
Ko je žedan, nek vodicu pije,
Ko je mlagjan neka se zakiti,
Ko je dužan, neka se oduži.
Zabilježio: Hasan Deronja.

Zlatna jabuka.

(Basna.)

Bio jedan car, pa imao pred svojim dvorima zlatnu jabuku. Svaki je dan izlazio i sjedio pod jabukom i jedva čekao da vidi hoće li jabuka roditi zlatnim jabukama. I zbilja jabuka obehara i rodi sve samim zlatnim jabukama, ali još ne bijahu ni dozrele, a car ništa; kad al iza po noći evo ti iz mraka golema mede sve nešto mrmlja u sebi, upravio baš jabuci. Kad ga sluge spaze svi skoče, pa tabanima vatru, od straha noge polomili bježeći.

Sjutri dan opazi car, da je opet nekoliko jabuka ukradeno. Zove slugu, al slugama ni traga ni glasa. Vidi car da tu nije šale, pa pusti telala, da se nagje junak, koji će dočekat hrsuza pod jabukom i uhvatiti ga, a car će ga obasut darovima. Na posljertku se javi tri brata. Najprije će najstariji sam, jer hoće da sam ugrabi carske darove. Sjedne pod jabuku, ali čim se oko po noći pojavio medo, on kapu u šaku pa kroz mrak, da je sve tutnjilo pod njim. Drugu večer dogje srednji brat; ali i on čim spazi među stisne bježati, koliko su mu noge mogle. Kad reda dogje najmlagjem, Čeli, on uzme tamburicu sa sobom pa pod

opazi da mu jabuka nestaje. Kako koji dan osvane, sve po jedna-dvije manje. On dozove slugu pa na njija hršom, ko krade jabuke; ali oni ne znaju. Onda im car zapovjedi, da cijelu noć sjede i da čuvaju. Carska se ne poriče; sluge odmah čim se smrkne posjedaju oko jabuke i čekaju hrsuza. Čekali do po noći, jabuku. Oko po noći evo ti mede, sve pod njim granje puca, a Čelo uzo tamburicu, pa kuca ne pometi. Medi budne tuhaf Čelino ono kucanje, pa mu se približi i rekne „Ama vjere ti, daj ti to mene nauči!“ „Hoću, za što ne ću“, — veli mu Čelo. A medo gotovo da poigra od veselja. Onda mu Čelo rekne: „Hajde obuhvati ono deblo jabukovo što moreš bolje, pa ću ti ja onda kazat dalje“. Medo obuhvati deblo što može bolje, a Čelo imo već konopac uza se pa ti mog među stegne oko debla, da su mu sve kosti pucale. I tako ga ostavi.

Kad sjutra car ustane i pogleda u jabuku, ima šta vidjeti. Medo obrgrlio deblo jabukovo, pa tako stoji. „To li je hrsuz kojih zlatnih jabuka!“ — poviče car radostan. Odmah dozove slugu, da među ubiju a Čeli dadne obilne darove.

Pribilježio:
Ata Nercés.

LISTAK.

Književnost.

Usuli talim ve terbiye. Ima po prilici četrdeset godina kako se u Turskoj počelo raditi o uregjenju ženskih mekteba. I tamo se dotle ženska naobrazba kretala samo oko vjere, svjetskog se ništa nije učilo. Kad se ta misao življe prihvatila, Osmanlije su odmah osjetile prvu i najveću potrebu u tom pogledu, potrebu naime ženskih učiteljica. Za to se u njih najprije osnovao 1282 p. h. Darulmuallimat (ženska preparandija) te kad je ovaj zavod pružio prvi plod svoj, onda su se tek mogle osnivati i ženske ruždije koje danas uprav cvatu i pružaju ženskinju najpotrebniju naobrazbu. Ta je ženska preparandija dala do danas mnogo učiteljica ženskim ruždijama, što više sve današnje spisateljice

turske učenice su ženske carigradske preparandije. Dok su mnoge te spisateljice pisale raznih djela na turskom, a i na francuskom jeziku, evo jedna u novije doba *Ajša Sidika* prva učiteljica više preparandije bacila se na svoje strukovno polje te napisala djelo pod gornjim naslovom: *Usuli talim ve terbiye* (red podučavanja i odgajanja). Ovo je ujedno u reformaciji turskih ženskih mekteba prvo djelo svoje vrste, izragjeno je popularno kako za učiteljice tako upće za roditelje i prijatelje ženskog podmlatka. Djelo je razdijeljeno na ova poglavlja: Pojam podučavanja i odgajanja i njihova svrha; čovjek; odgojitelj; tjelesni odgoj; duševni odgoj i mâr; moć shvaćanja, pamćenja prouggjivanja, maštanja i t. d.; odgoj naravi; dužnost i vrste dužnosti; individualnost (džibillet) i odgoj; sa-

mosvijest; odgovornost; osjetljivost djece; djelovanje, naravi u djece; razlike u čudi djece i čudoredni odgoj kao sredstvo za odgoj uopće. Ovo je kratak pogled ovoga djela. No ne treba misliti, da je vrijedna spisateljica prenijela misli zapadnih pedagoga i filozofa; ona je uzela ovom djelu za temelj spise islamskih pedagoga i filozofa kao Imami Gazalije, Šehabuddin Suherverdije, Abdurrahmani Džamije i t. d. Ovo je djelo izašlo u nakladi Mihranove „svjetske knjižare“ u Carigradu (Babi-Ali ulica br. 73). Cijena mu je 6, uvezano 8 groša s poštom.

Amr ibni ebi Vekas (*Fedna stranica iz islamske prošlosti.*) U ovom djelu pripovijeda nam nepoznati pisac, kako je ovaj ugledni ashab i veliki islamski junak potukao Perzijance kod Kadesije u Iraku. Koje je junaštvo ovdje pisano samo se po sebi razumije, kad samo napomenemo, da je u ovoj bitci šaka ljudi pod ovim znamenitim junakom potukla 12.000 Perzijanaca. Osobito mora ugodno djelovati na svakog Muslomana ono dopisivanje i pregovori između oba zapovjednika, pa onda mnogobrojna i uz to jezgroviti govori i mudri savjeti, što ih je on govorio svojim vojnicima. Djelo je izašlo pod gornjim naslovom, dakle pod imenom samog tog znamenitog vojskovođe; u nakladi je Mihranove „svjetske knjižare“, a cijena mu je s poštom 2½ groša.

Kešaf Istalahatil-funun. (Tumač znanstvenih riječi.) Napisao *Eššejh Muhamed-Ali bin Ali Ettehanevi*, I. svez. riječnik arapskih znanstvenih izraza. Carigrad, štamparija „Ikdama“ god. 1317. Cijena 10 groša, s poštom 14 ½ groša.

Ovo djelo znamenitog indijskog naučenjaka koje sadržaje sve arapske izraze bilo islamskih bilo drugih znanosti, počela je izdavati po nagovoru nekih carigradskih naučenjaka vrijedna štamparija „Ikdamova“, a obuhvataće po prilici devedeset štampanih tabaka. Poznati Ahmet Ramiz ef. u Carigradu dođao je i ispravio neke stvari i preuzeo korekturu. Do sad je izašao I. svezak sa 20 štampanih tabaka. Štampa je izvrsna, na žučkastu papiru u velikoj osmini. Uvod koji tumači sve znanosti zaprema oko 100 stranica, a onda se prelazi na riječnik, koji je sastavljen po uzoru Kamusa. Ovo je djelo tako savršeno izragjeno, da se s njim poznato Ebul-Beka-ovo ovako djelo zvano *Kallijat* ni srazviti ne može.

Fehim.

Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine. Ovako se zove, knjiga, što je nedavno izašla, a kojoj je autorom urednik našega „Behara“ Safvet beg Bašagić-Redžepašić, poznat i pod imenom Mirza Safvet. Oveća je ovo knjiga od 14 araka u osmini, u kojoj pisac prikazuje prošlost Bosne i Hercegovine od dobe propasti samostalnosti bosanskog kraljevstva (1463.) pak do 1850. Upravo je to razdoblje prošlosti naše najmanje istraženo i ispitano, a do sada poznata vrela, koja se na nj odnose, tako su oskudna i nepotpuna, da se nije ni čuditi, što do sada od dobi osmanlijskog vladanja u Bosni i Hercegovini nije skoro ništa napisano. To je razdoblje kulturno-historijski i politički od najvećeg zamašaja i znamenitosti za naš narod, to je od velike i neospornive potrebe, da se to razdoblje od četiri vijeka u svakom pogledu rasvijetli. S toga se mora srdačno pozdraviti svako djelo, koje ide za tim.

Bašagićevu pak *„Kratku uputu u prošlost Bosne i Hercegovine“* pozdravljamo tim radosnije, što je vrlo pisac upozorio na djela nova, prije ne baš tako poznata, posluživši se njima, obragjujući ovu tešku i pravo reći nezahvalnu radnju. Ali pisac može biti zadovoljan, da je zadaću, koju je sebi postavio, sretno i lijepo riješio, pruživ nam evo u istinu kratku, ali zgodnu uputu u prošlost ovih naših pokrajina. Bašagić je, kako sam veli, htio sastaviti samo preglednu sliku po podatcima, što ih je on sabrao, a poznato nam je da je dosta prepisao, nu i sam se tuži, da još „fermani, bujrunrije i druge listine, koje trulnu po tavanima i policama, nijesu ispitane, a ni razni natpisi po javnim gragjevinama. Kad se to gradivo malo po malo obradi i tačno istraži sva istočna i zapadna vrela — istom onda će moći jedan povjesničar od zanata, da sastavi potpunu povjest Bosne i Hercegovine“. U ovoj svojoj „Kratkoj uputi“ Bašagić je posegao za novim vrelima, te upozorio i na *„Muvекitovu kroniku“*, u kojoj mora da ima mnogo znatno zrnca, što ga je Muvекit sabrao i iz narodne žive predaje zabilježio o prošlim zemanima.

„Kratka uputa“ Bašagićeva jest vrlo uspješna kronika dogagjaja, a sad je nužno, da se ona nadopunjava. I sam pisac sigurno osjeća potrebu, da se do sad nepoznata razna vrela učine pristupačna širem krugu stručnjaka.

Ovim svojim uspješim djelom dao nam je lijepu uputu, a sada neka nastavi istraživanjem i objelodanjanjem vrela. — Knjigu najtoplije preporučujemo svakome, kome je stalo do naše prošlosti i naše knjige. Cijena joj je 3 krune, a dobiva se u svim našim knjižarama. — n.

Kulturne bilješke.

Željeznica od Šama do Mekke. Od neizmjerne važnosti biće ovo veliko djelo, što ga sada turska vlada zasniva. Spojiti Šam s Mekkom znači mnogo u pogledu prometa i trgovine, a što je najglavnije: Mekka, to sveto mjesto sviju Muslomana, približice se tako rekuć svim onim krajevima: Siriji, Palestini, Maloj Aziji, Iranu i t. d. Mi ćemo dobro znati, kakvih je poteškoća bilo, dok se na pr. iz naših krajeva išlo na Mekku suhim, koliko je trajao put tamo i natrag. Ovo se zaista kulturno poduzeće prihvatilo živim interesom; u Carigradu se o tom sastalo vijeće, a članovi su mu prvi i priznati stručnjaci turski. Prvi je član tog vijeća Hasan Husni paša, ministar mornarice. Trideset oficira ratne škole uzeće se za inžinire i mjernike, a peti kor sirijski ima da se brine za materijal za ovu prugu, koji će se većinom u Carigradu izraditi.

Red Senusi u Africi. Nedavno je uvaženi *„Memorial diplomatique“* donio vijest o tome, kako Englezima i njihovom gospodstvu u Misiru i cijelom području Nila prijeto pogibelj od reda, koji se zove Senusi po imenu svoga utemeljitelja. Red (tarik) Senusi utemeljen je pred kojih pedeset godina, a osnovao ga je pobožni i učeni Arap imenom *Muhamed ibni Ali Senusi*, koji se je rodio 1791. godine na maroćkoj granici kao ravnai potomak slavnih Kurejsijevaca. Prve četrdeset godina svoga života, negdje oko 1830. ostavio je u svojoj domaju, pun srdnje i nezadovoljstva protiv osmanskom gospodstvu, te se je više godina zadržavao u Medii i po Misiru kao naučavatelj i propovjednik (kadi), dok se napokon negdje oko 1845. stalno je nastani u oas-

Džerabubu, gdje je nastavio svoje naučanje i propovijedanje (vazove). Do skora je on tu utemeljio svoj red, po njemu prozvan Senusi, koji je danas postao politički najmoćniji i najznamovitije bratstvo afričkih muslimana. Ovaj red ima tu svrhu da od Islama odbaci sve ono, što se je vremenom prikupilo, te da ga privede na pravu i prvobitnu stazu, od koje su ga odmakla kojekakva kriva naučanja nesposobnih hodža i tugji uplivi. Organizacija (uredba) reda Senusi vrlo je stroga. Sva braća (redovnici) su obvezani na bezuvjetno čuvanje tajne što se tiče svih poslova reda, obvezana su na bezuvjetnu poslušnost prema propisima poglavice reda, na visoko poštovanje njegove osobe, na međusobno potpomaganje braće, te na strogu pobožnost, rad i učenje. Članovi reda ne nose doduše nikakvu posebno odijelo, nu ipak se mogu po nekim znakovima raspoznati. Članovima je strogo zabranjeno pušiti i kahvu piti. Ovaj red osobitu brigu posvećuje tome, da gradi džamije i uza njih podiže škole po divljim i zapuštenim krajevima, a u tim školama za koje se red brine, redovnici poučavaju učenike u čitanju, pisanju i računanju, a osobito pak red i redovnici prouči i unapređuju obragijvanje tla (ratarstvo i gospodarstvo) napose zasagjuju i goje paome (hurme) i masline. — Pošto je prvi poglavica i osnivač reda Muhamed ibni Ali-el-Senusi umro negdje koncem 1858. godine, poglavicom toga moćnoga bratstva postade tada još mlađljahni njegov sin Seidi-el-Mehdi ibni Muhamed ibni Ali-el-Senusi, koji i dan danas stoji na čelu reda.

Seidi-el-Mehdi podigao je red na izvanrednu visinu, te je on usljed toga u velikom ugledu i njegova riječ jest silno moćna, a po svojoj Aziji i Africi raširen je glas o njegovu bogatstvu i uplivu. Samo jednostavna njegova zapovijed dostatna je da u najudaljenijim krajevima obustavi kavgu i možebitni krvavi zaplet među dva sultana. Kao i utemeljitelj reda, tako i njegov sin Seid-el-Mehdi, odlikuje se velikom pobožnošću i strogim načinom života, a njegovo ustrojno nastojanje, da uspostavlja i učvršćuje mir među plemenima, da unapređuje i pomaže prosvjetu, trgovinu, obrt i poljodjelstvo, podiglo je silno njegov ugled u islamskom pučanstvu Afrike. Radi toga se upravo natječu Francezi i Englezi, koji će višu počast iskazati Seidi-el-Mehdiji, ne bi li time stekli njegovu naklonost. Sultanu je pošlo za rukom, da živi u dobrim odnosajima sa Senusi redom i njegovim poglavicom, premda ga pravila reda ne priznavaju kao pravovaljana poglavicu Islama, već pravila izrično traže, da jedan Arabin, i to Kurejševac, potomak Poslanikova plemena, mora biti vjerskim poglavicom svih muslimana. Seidi-el-Mehdi, sadanji poglavica reda; nedavno je ostavio kraj i mjesto Džerabubi, gdje je mezar njegova oca i gdje je red učinio i podgajio divne i velike nasade, gajeve i šume. Godine 1896. otišao je sa svojim najglavnijim učenicima sa ogromnom bibliotekom (čutubhanom) reda i t. d. u oazu *Kufru*, koja leži posred libijske pustinje, te koja je od Džerabuba udaljena 12 konaka.

Do nekoliko iza toga, kada je još sudanskog halife akršena bila, Seid-el-Mehdi ode prema jugozapadu za još jedno 12 konaka dalje i to u kraj zvani *Garu* u predjel Fiblu, gdje su sve pristaše Senusi reda, te predručje Beni-Sulejmanskih i Mehdijskih Araba. Tamo se je on naselio, te je početkom marta ove godine otišao 6 konaka dalje jugozapadno na Aini Kalaku, te se čini da će tu u libijskim brdinama osno-

vati novu prijestolnicu, odakle će moći, bez ikakva tugjinskoga upliva, ravnati i upravljati svojim redom.

n—n.

Pogled po svijetu.

Kako je poznato svake se godine sastaju poslanici obiju državnih polovina naime austrijskih i ugarskih zemalja da vijećaju o poslovima, koji su zajednički objema državnim polovinama, a to su financije, vojska i vanjski poslovi. To zajedničko vijeće zove se inače Delegacije. Ove se godine sastale delegacije u Budimpešti 11. o. mj. Za predsjednika izabran je Javorski, koji je odmah zatražio od delegacija punomoć, te je kod primanja delegacija kod Njeg. Veličanstva izrazio radost za posjet čarev u Berlinu i za sjajni doček. Njeg Veličanstvo car i kralj primio je izaslanike delegacija, te u zahvalnici istaknuo da se položaj Austro-ugarske u ovoj godini ništa nije promijenio. Austro-Ugarska stoji u najboljem odnosaju sa svim silama, a naročito se može istaknuti, da i Rusija u skladu sa Austro-Ugarskom monarhijom podupire taj opći mir. — Zajednički proračun za 1901., što je iznešen u delegacijama predstavljaju ovi brojevi: Ojelokupna potreba iznosi 357.034.706 K. Za ministarstvo vanjskih poslova redovita potreba iznosi 10.530.784 K. izvanredna 208.295 K. Za ratno ministarstvo redovna potreba za vojsku 278.649.953 K. izvanredna 25.168.258 K. za ratnu mornaricu redovna potreba 28,741.660 K., izvanredna 14,969.160 K. Proračun za upravljanje Bosne i Hercegovine iznosi kao i ove 1900. godine suvišak od 198.403 K.

*

Berlin, prijestolnica Njemačke države, bio je dana 4. i 5. ovoga mjeseca pozorištem velikog slavlja. Na 4. u 10 sati stigao je u Berlin car i kralj Franjo Josip I., a na 5. je bilo proglašenje punoljetnosti njemačkog prestolonasljednika. Već se na desetine dana pripremalo u Berlinu za što sjajnije doček visokoga gosta — cara i kralja, te je u istinu i bio veličajan. Sav je grad bio iskićen i naćikan što se može bolje i ljepše, a po javnim i privatnim zgradama vijale su se zastave austrijske i magjarske. Na kolodvoru je sam car Vilim dočekao Njegovo Veličanstvo cara i kralja, a bila je tu i počasna satinja u kojoj je bio njemački prestolonasljednik sa svoja četiri brata. Na putu sa kolodvora u dvor, carska se kočija ustavila kod slavoluka i tu je cara pozdravio berlinski vrhovni gradski načelnik *Kirschner* za tim je pristupila noćelnikova kćerka i krasno slovila pjesmu, koja je naročito za to spjevača i uručila Mu kitu cvijeća (bouquet). Car i kralj Franjo Josip I. srdačno se zahvalio na ovom pozdravu. Od kolodvora do dvora carske kočije pozdravljahu sa najvišim ushitom veliko stanovništvo. Berlinska i opće njemačka štampa najsrdačnije je pozdravila dolazak cara i kralja, ističući sa najvećim zadovoljstvom, da će ovaj visoki posjet još bolje učvrstiti prijateljstvo ovih moćnih država, što je ujedno i zbog miroljubive politike i nastojanja oko svjetskoga mira. Ovine plemenitiom nastojanju oko uzdržanja mira i miroljubivosti među narodima Evrope, dadoše izraza značajne vladarske besjede izrečene na gala-objedu u berlinskom carskom dvoru. Oba vladarska govora naglašuju nastojanje oko uzdržanja mira i uzajamnog prijateljskog saveza. — Ministar grof Goluchovski podnio je odborima austro-ugarskih delegacija svoj

izvještaj i istakao, da posjeta Njegova Veličanstva u Berlinu odgovara usrdnim odnosima između obadva vladara i države. I ako nikakva specijalna politička pitanja nijesu izazvala ovaj sastanak, ono se ipak može priznati, da znači novo osnaženje ovih načela na kojima je podignuta solidna gragja srednjo-evropskog mirotvornog saveza.

*

Čini se da se je spor između Turske i Amerike još više zaoštrio, jer se iz Washingtona ultimatumom prijete. U diplomatskim krugovima se drži, da će u brzo uslijediti prekinuće diplomatskih odnošaja među Turskom i Saveznim državama, te da će u tome slučaju Njemačka zastupiti Ameriku u njezinim interesima u Turskoj. S druge strane neki drže da ovaj cijeli postupak vlade Saveznih država nije ništa drugo, nego izborni manevar predsjednika sjeveroamerikanških saveznih država *Mac Kinley-a*, koji se silno zamjerio velikom dijelu pučanstva radi toga, što se nije htio zauzeti za Bure. Novi kandidat za predsjednika Savoznih država jest *Bryana*.

*

Zadnjih godina Franceska je bila pozornicom najvećih uzrujanja u duhovima, kakvih se gotovo ne pojavljuje ni za najvećih katastrofa na svijetu, a kasnije riješenog kapetana Dreyfusa čitav svijet je razdijelila u dva tabora, te se je tečaj stvari i trzavica u Franceskoj pratio najvećom pozornošću. Stvar kapetana Dreyfusa nije bila ništa drugo nego koprena preko tajnih težnja, koji su glavni ciljevi i svrha svih onih elemenata u Franceskoj, koji su proti republikanskom ustrojstvu Franceske. Ovi elementi u prilikama, koje danas vladaju, ne mogu uspijevati što se tiče njihovih osoba i osnova, pa se zakleli, da će oboriti današnju republiku i uvesti bilo što drugo — carstvo kraljevstvo, u kratko, da će sve činiti da u zemlji stvaraju smutnje. Ove dvije tri zadnje godine bile su od najsudbonosnijih po opstank franceskoga republikanskoga ustrojstva, protiv koga se uporno i vrlo ružnim sredstvima bore klerikalci, monarhisti, antisemite, i ostali smutljivci. Ovi svi razlikuju se samo prividno i imenima a u stvari su jedno te isto, pa su se napokon i pokazali u pravoj boji, spojiv se u zajedničku skupinu pod imenom nacionalista. To su oni učinili u tu svrhu, da uzmognu što više osvojiti općina u Parizu i pokrajinama. U cijeloj Franceskoj ima 36 hiljada gradskih općina, a za ove općine vrijedi opće izborno pravo (glasanje, dakle svako a ne samo onaj, koji ima izvjesnu količinu imetka) a uspjeh općinskih izbora djeluje i na držanje većine zastupnika u Franceskoj komori (saboru). Po tomu, kako dakle ispadne izbor po općinama, može se prosuditi, koje je pravo javno mnijenje i mišljenje u Franceskoj. Do sada se je po svim općinama pokazivalo, da je franceski narod za republikansku vladu, samo je u nekim časovima imao Pariz izdati kao za vrijeme generala Bulangera (Bulanžer). Tako se pokazalo i ovaj put i u cijeloj zemlji, svagdje su prodrli republikanci, samo je Pariz nešto zaostao, jer su izabrana 22 protirepublikanska zastupnika (u svemu je 80 općinskih zastupnika). Nu ispadak općinskih izbora u Parizu nije nikakva nesreća za republiku, kad su ostale općine po cijeloj zemlji republikanske. Poznato je da je Pariz iskvaren moralno, pa nije čudo, da u njemu mogu napredovati naciona-

liste: ostali franceski narod izvan Pariza jest moralno jak i neiskvaren, pa stoji uz republiku i time se naj-svečanije izražuje protiv svih onih, koji bi htjeli Francesku strovaliti u nove trzavice.

*

7. o. mj. sastalo te narodno vijeće (Volksrad) u Pretoriji u južnoj Africi, te je vijećalo o stanju Bura i prihvatilo resoluciju, kojom se izražuje sažaljenje što Engleska nije prihvatila uvjete mira, koji su bili ponugjeni. Ujedno su prekobili postupak Salisbury-a, koji je cijelu stvar drukčije predstavio nego je u istini. U drugoj je rezoluciji Volksrad izrazio svoju zahvalnost stranim državama, koje su joj za vrijeme burško-ingleskog rata iskazale svoje simpatije za Bure, te je ujedno uložio ponovni pokret na neutralne vlasti radi nečovječnog postupanja Engleza u ratu, pozivajući se na Genevsku Konvenciju (ugovor sklopljen u Genevi, koji su potpisale sve evropske volesile i kojim je odregjeno kako se ima postupati sa ranjenicima i zarobljenicima u ratu). Londonski *Times* doznaju, da među članovima Volksrata postoji jaka stranka, koja bi htjela što prije sklopiti mir. Za tim se Volksrad bavio predlogom vlade, da se prodaju zlatni rudnici te je ovaj predlog odbijen sa 12 proti 9 glasova. Ova vijest stranci, koja bi želila mir, stoji u živoj opreci sa izjavama predsjednika države Oranje. Predsjednik reče jednom dopisniku New York Herald: Mi smo pripravni boriti se po zadnjeg časa; nitko od mojih podanika nije voljan položiti oružja, i mi nikad nijesmo ni mislili, da se samo za jedan čas udaljimo od svoje braće iz Transvala. Mi ćemo se boriti na svim linijama jer mi se od mira nemamo ničem nadati, sve smo stekli oružjem, a svaki i najmanji uspjeh Engleza bio je skopčan sa velikim gubitcima. Ali u koliko se može vjerovati vijestima, koje dakako idu ispod engleskog terdžaha, Burima u zadnje doba nije baš najbolje i čini se da počinju uzmicati i napuštati svoje utvrde.

Svaštice.

Dobar ljek. U jednoj omanjoj varošici arapskoj sastajali se ljudi svaku večer na sijelo, kod jednog čovjeka, kom kuća bijaše u sredini mjesta, baš na udarcu. No hajde de, obnoć se i onako ne može ništa raditi, al neki bi često došli i obdan, pa sjedi tu i benetaj. Domaćinu je valjalo sjediti s ljudima, pa makar i posla imao. Na poslijetku to njemu dosadi, pa kako im nije mogao reći u brk da mu se odbiju od kuće, potuži se jednom hodži na nesnosne posjetitelje. Hodža fnu na to odgovori: „Ako su tvoji posjetitelji ljudi siromašni manje ih časti, a ako su zgodni išči im para u zajam, pa će te se proći“.

Jedna knjižnica. Danas se često čuje kako je neka knjižnica u Europi broji toliko i toliko hiljada svezaka. O tom se govori tek u novije doba, pravo rekavši od pronalaska štampe; ali Arapi su u njenoj vremeona na glasu sa svojih knjižnica. Bila je knjižnica u Španiji u Arapa pa su brojeće po nekoliko stotina hiljada knjiga. Kako je svaki Arap, svaki naučenjak arapski sabirao knjige, kako je svjedoči u najbolje ovo: Godine 1693 po kalendaru umro je jedan misirski naučenjak u Knjižnici po imenu Sadeh buddini Hafadži, a u njegovoj knjižnici našlo se stotina hiljada knjiga.

naest hiljada svezaka raznih knjiga. Ovo se našlo za-
bilježeno u siđzilu tadanjeg misirskog suda.

Rufaije, Svak će znati, da u muslimanskih naroda
ima ponajviše pobožnih ljudi, ljudi, koji su se sveosve
odali Bogu, tako rekud odrekli se ovog svijeta. Te
ljudje obično zovu Derviši no i među njima ima mnogo
razreda „tarik“, te se jedni od drugih u mnogo koje
čemu razlikuju. Između sviju ovih tarikā ili redova odli-
kuju se „Rufaije“ koliko po načinu svog ibadeta (molitve)
toliko i po čudesima, koja oni čine. Ljudi strani, koji
nijesu vidjeli svojim očima: šta Rufaije čine, ne mogu
i ne će da vjeruju, da je to uopće moguće. Ovaj je
tarik derviški osnovan prije 800 godina, a utemeljitelj
mu je Sejid Ahmed el Rufai rođen 502. po hidžretu u
Ohajdo mjestu u Iranu. Bijaše to čovjek vrlo darovit
a već u mlado doba njegovo sva mu se okolica pokora-
vala i slušala njegove savjete. Kad je prvi put kao
derviš učinio prvo čudo na očigled svojih učenika,
za čas je bilo uz njeg preko dvadeset hiljada pristaša.
Najzanimivija čuda, što ih danas Rufaije svojom dovom
(molitvom) čine jesu ova: Oni uhvate najveću i naj-
otrovniju zmiju, raskinu je na komade, ili je omotaju
sebi oko vrata ili čak — — pojedju je, a da njima
ništa ne bude. Bivalo je u Indiji, pa je straža čuvala
Rufaiju po četiri mjeseca, on se naime zakopa kao
mrtvac i — nit jede ni pije niti mu vazduh ima pri-
stupa, a nakon 4 mjeseca otkopaju ga, a on opet zdrav
i živ kakav je i bio. Danas se more vidjet gdje Rufaije
čine čuda i po velikim gradovima europskim gdje se
skuplja silna publika, gleda i ostaje zapanjena, a za-
gonetka za čudesa Rufaija još uvijek neriješena
ostaju.

Upozorujemo naše poštovane čitatelje na
oglas u današnjem broju „Behara“ od Studničke.
Lijepa je i onako umjetnička radnja, a za nas
naročito Sarajlije još od većeg interesa što pred-
stavlja Sarajevo kakvo je bilo prije 36 godina.
Ovu sliku naročito preporučujemo, pošto je na-
kladnik daje jeftinije našim pretplatnicima.

Zagonetke.

(Narodne zagonetke, sabrao Selim.)

U našega Gjerzeleza golem perčin, zelen ćurak
i dolama?

Samo sebe jede?

Mrko bače kroz šumu promače?

U našega dede puška do grede; ko god dogje
svak je ljubi.

Devet baba po ledu se plaza.

U gorici na jednoj nožici.

Ni na nebu ni na zemlji, već u nebo zja.

Na sred polja lonac vri.
Pun grad arapa ni otkuda vrata.
Šilo bodilo, kroz zemlju hodilo, ni jelo, ni pilo,
pedo utilo.

Zadaća.

Ja sam varoš sad u Bosni,
Što me svaki od vas znate:
A sad sam vam stvarca mala
U džepu me vi imate.

Zamijente mi zadnje slovo;
Poznato je sad to svima,
Da sam jedan dio tijela,
Koji ptica samo ima.

Ata Nerčes.

Zagonetka.

a	1	slovo
a a	2	predlog
a b h	3	neugodnost
h i i i	4	varoš u Bosni
i k k k l l l n	5	mjesto u Bosni
n n o o	6	plod
o o r	7	pokret vode
v v	8	usklik
v	9	slovo

Selim.

Ispravak. Objje zagonetke u 1. broju nijesu bile potpune. Pod
slovoanom zadaćom od H. Deronje treba da stoji ovo: *Srednja slova.*
čitana odazgor dolje daju jednu četitku.

U zagonetki od Selima treba da stoji prvi redak ovako:
1 2 5 1 2 5 zanatlija

što ovim rado ispravljamo, te se ujedno obe zagonetke kao na novo
zadaju, a odgonetke ćemo donijeti u 3. broju.

Naše poruke.

Ata Nerčes. Kako vidite nešto smo upotrebili. „Dvostruka pro-
vara“ koliko je lijepa, toliko i naivna. Ovaki bi predmet valjalo
izraditi s malo više poezije; nu nemojte se Vi za sada žuriti s
ovakom gragjom, Vi možete ljepše da nam poslužite s kakvom na-
rodnom stvarcom. „Svako djelo...“ valja će malo preudešiti. Basna
o liji nema u sebi onog, što se traži od jedne basne. Palindrom ćemo
možda takogjer upotrebiti.

M. Š. Ni jedna pjesmica nije za nas. Mislili su lijepo, ali iz-
rada je nešto loša. Pokušajte što slično u prozi.

Mukdim ibni Rešij. Hvala Vam na pošiljci. Pismom ćemo Vam
odgovorit opširnije

Hamdi M. Ne možemo donijeti poslate pjesme, jer nema u
sebi ništa osobita.

A. H. M. Nijedna od poslatih pjesama nije za naš list. Mi od
Vas očekujemo što ljepše.

M—A. K. V. Primilo smo Vašu pripovijetku. Za izradu ne bi imali
mnogo što reći, ali predmet — predmet izabraste kako zanimiv tako
i nješan i nekako nezgodan. Možda bi se moglo obraditi da bude
ono, što je kod Vas glavno, k'o sporedno, da ne udara previše u oči?
Predmet je lijep, pa zaalužuje, da se razmišlja o njem.

Z. J. M. Pjesmica: Sve po volji... nije Vam uspjela. Mislili
su Vam lijepo, ama u pojedinim rečenicama; al u cjelini jedno s
drugim nema nikakve zveze. I Vama bismo preporučili da za sad
sabirete znanja za sbe, pa onda... al opet ne morate početi baš
pjesmom. Gledajte za sad da nam približite koju narodnu stvarcu.
M. A. V. List ne možemo nikom besplatno davati.

A—S. T. I od Vas primismo dvije tri pjesmice, a ni jednu
ne možemo upotrebiti. Izrada bi možda mogla valjati, da st' što drugo
opjevali u njima. Vi bi nam mogli što drugo poslati; pjesama imamo
već sada dosta i previše.

Hafiz. Lijepa je Vaša narodna pjesma, narodni su stihovi vjerno
zabilježeni; ali — — ni hakva uzroka, ni povoda onoj žrtvi; ta to su
— i ako će bit u narodnoj pjesmi — obične stvari; razboli se i
umre. Ne bi vam uskratili prostora u našem listu, da ne znamo, da
Vi imate gragje svake ruke.

H. M. — A. D. Zaišta je zanimiva gragja koju nam poslate,
ali — ne zamjerite — mi je ipak ne možemo donijeti; i to evo za
što: Ako se sami roditelji drže onog, što hoće djecu da nauče savjetom,
onda je onaj svaki savjet suvišan Uzimno u srednju ruku, da dijete
i može i ne može vidjeti ono lijepo vladanje kod svoje kuće, onda
bi ovi savjeti imali mjesta. ali — — ovi su savjeti svakako nešto
„općenito“, neka „pravila“ ili bolje „zaključci“ na temelju nekog
iskustva, ili će sad boljim plodnu roditi ovaj goli savjet, ili onaj
dogagjij, iz kog je postao? Svakako se more više naučiti kad se vidi
recimo konac života jednog lašca, nego li kad se jednostavno kaže:

Vlasnik: Adem aga Mešić.

Odgovorni urednik: Safvet beg Bašagić.

Stamparija Riste J. Savića i druga u Sarajevu.

Šehiti.

Pripovijetka.

I.

Poljetna je noć, a tamna da jedva samo nebo
razabireš; gluha, nigdje ni živa stvora. Po gdje-
gdje se čuje cvrkut cvrčka, kreketuša u bari, il
strašan, tužan glas proklete sove, negdje na klisuri
baš nad samim selom. U gustoj tami jedva razabireš
tamne sjene, u sklonu seocu razbacane seoske kućice,
sve su — čini ti se — puste, nigdje ni pas da se javi.
Al u jednoj samo čuje se ti glas, glas tužan, nemoćan.

U oniskoj čagjavici, potleuši, prokislila krova, leži
žena, teška hasta, a dvori je dječak, sin, jedina utjeha
majke tužne, bone, nemoćne. Žena leži, prevrće očima,
a često joj se istragne iz grudi težak uzdah — — i
ona dozove sina svog.

— Hasane!

— Evo me, majko! — on gotov, već na nogama
s posudicom hladne vode, da majku napoji.

— Haso, sine moj! — I htjela bi da mu još
nešto rekne, ali — — teški kašalj ne da joj.

Opet se zanese, sklopi oči, a sin u budžak; svaki
čas siromah gledao u ćirak, lojanica dogarala.

Bože dragi, koliko li ima kako siromah onu muku
mući! Majka već od lanjskog ljeta leži, i kruta zima
već je na izmaku, ona sve gore. A otac — —! Treća
je eto zar godina, a od njeg nikakva glasa. Zna i

ne valja lagati, to je grjehota i t. d. Dakle po našem mnijenju svako
ono Vaše pravilo dalo bi se izraditi u nekom ruhu t. j. u nekom
dogagjaju iz kog bi onda i roditelji i djeca u opće čitatelji sami
rekli ono, što im Vi sad godo dajete.

Kamil. Primismo pretplatu i pošiljku. Mislili su Vam lijepo,
a kad bi se izradile u prozi još bi bolje bile, a ovako... Mi od
Vas očekujemo što drugo, koju narodnu stvarcu, a možda i prevod
kakav s turskog.

N. N. Vi nam razložite cijelu osnovu svoje radnje pa tražite
od nas savjeta: bili se dali na posao. Osnova je lijepa, sasvim odgo-
vara pravilima, a sad treba to izraditi. Za to Vam sad usaprijed
ništa ne možemo reći, da će valjat ili ne valjat. Gledajte među tim
da se pri izradi ne naprežete treba da Vam se same misli iz pera
cijede, i dok tako ide, dobro je; inače ako počnete na silu raditi,
onda se silom i čita. Dakle na posao!

G—r? Onaj nam original nije poznat, no prevedite Vi to
slobodno, pa ako baš hoćete pošaljite nam i prevod i original, pa
čemo sraniti. Ako samo valjadne, naša je tvrda želja, da svakom
damo mjesta u „Beharu“.

M. S. T.? Opis Vašeg rodnog mjesta nije baš loš, ama ono
samo nabranje zgrada, ulica i t. d. dosagjuje; u opisu mjesta treba
pružiti vjernu sliku ne samo tla, već i stanovništva, nešto iz običaja
tog mjesta i — — čim se narod poprечно najviše zanima. Inače
lijepo pisete.

M. H. S. K. Slijedi pismo.

Hasan da je otac negdje u vojsci, ta vidio ga je kad je
otiš'o. Sjeća se dobro, kad su rekli, da mu valja ići,
došle mu i haljine vojničke i puška; ih, ta Hasan ga
eno sad vidi na avliji, kakav je bio lijep u onim vojni-
čkim haljinama, kad se s majkom mu halalio, a njega
poljubio u čelo i dao mu groš; rek'o, da sluša, majku,
a da će i on brzo doć.

I Haso duboko uzdaše.

Treća je godina, zna to on, ta mati je to govo-
rila dok je još zdrava bila. Koliko ga je puta poslala
muhtar, da pita: čuje l' se šta za njegova babu. I
muhtar bi svaki put rek'o: čuje ja; došla je knjiga od
njeg, on će brzo doći. Ali kad je jedan put pitao,
vidio je baš dobro, kako se u muhtara otmisla suza
niz obraz; reko nešto Hasi, pa se okrenuo od njeg.
A Hasan je mislio, da su muhtara rastužili onamo u
čaršiji, u sudu, jer svaki ga čas zvali, iskali nekakve
konje, iskali ljude da nasipaju testu, iskali što, depe-
tinu i nekakve pare. I Haso nije nikako mogao pomis-
liti, da bi muhtar plakao za njegovim babom, njegov
će baba doć, svakako valja da dogje, jer očma ko
uzorati ni one jedne njvice.

I Hasan se daleko zavez'o u misli, svjedoča davno
dogorila. On se na jedan put trgnuo. Bio se zanio, i

odmah mu majka na um pade. Učini mu se da ga je zvala jedan put. U sobi bio mrak, a tišina, ništa se nije čulo. On skoči. Gdje je mati, ona se ne čuje, ne kašlje, ne diše....

— Majko! — viknu on sav u strahu, i pristupi k njoj.

Ona ni da dahne.

— Majko! — opet će on još jače, a raskolačio svoje oči u tamni budžak. Uze je za ruku, al ruka, ruka bijaše ko tugja, hladna, ukočena.

On ciknu, pa u strahu složi na vrata. Ispred kuće obori niza šljivik drumu. Letio ko da ga vile nose, kapa mu rasla, u ušima nešto šumilo. Letio u tuzi, u strahu, da ni sam nije znao za što, od čega bježi, i — kad se jedan put obazre, učini mu se, da leti za njim njegova majka. On je sve dalje skakao, preko trnja, panjeva, sad na livadu i — skok dva, evo ga na cesti....

II.

Bijaše svanulo, a sunca još ne bi iza brda. Livade se još tamno zelenile, drveće tek pustilo list još golo, ko sjene po njivama, a izmognu guste živice, iz koje se čula hiljada glasova ptičiji, vijugala se bijela cesta, tek malo ovlažena hladnom rosicom proljetne noći. Ptičiji cvrkut iz daleka prekidaloo zvonice kiridžijsko, cestom se čuo stropot teških kola, što već nekoliko dana vuku silan teret s Broda u Sarajevo. Veliki al umorni konji jedva vuku teška kola, a na njima teret, ljulja se ko plast sijena. Na šarugi posjeli kolari, pa tek kadikad mahnu bičem da prekinu onu silnu jednovitost. I sunce se rodilo, penjalo se k ručanicu, a kola sve jedna drugom uz šarugu promicala tvrdom cestom, dok sunce na popasno doba, i oni ko odmjerenoo Šaćinu hanu na ručak.

Tek što bijahu stali i potražili torbe, da i konje nahrane, kad se zadnji od njih raskolači i počeo vikati:

— A! vidi ti njega!

— Šta je, Omere, jadan ti ne bio jutros! — u čudu će prednji jedan kolar.

— Hodi da vidite! — ovaj će u pola podrugljivo društvu. — Ja imam i bez kirije robe. Gledaj!

Svi se zgrnuše oko kola, gdje je na stražnjoj šarugi sjedio dječak; mršav, al očiju živahn. Odišlo mu bilo tanko, pa nešto od jutarnje studeni, a nešto sad od straha opaka kolara, strepio ko vrba u vodi.

— A što ćeš tu nitkoviću! — trže se sad osorni kočijaš ozbiljno.

— Molim te! — počeo dječak gotovo kroz plač.

— Čiji si ti? — dočeka drugi; — kud ideš?

— Ja sam sirota! — provali dijete u plač.

— Pa ako si i sirota, — opet će jedan, — ne može se na tugjim kolima džaba vozit.

U to će handžija s golemim ibričićem kahve k njima na meraju.

— Čuješ Omere! — veli jedan kroz smijeh, da se malo i našali, — ne diraj ga, bolan! Zar ti nije za uhar, da ti da makar pō dukata do Sarajeva.

— Vjere mi je tako družo! — drugi će. — Omer svakako za kirijom ide, a to mu je usputica.

I dok se ovi šalili s Omerom, koji se sve više žestio, dotle on spopade dječaka za ruku i zbacio sa šaruge.

— Spadaj! — viknu on. — Ne hraniš ti mojih konja!

Oni srkali kahvu tu pred hanom, a dijete se skupilo u kraju ceste i plakalo.

— Ma zbilja, kud si ti pošao mali! — sad će jedan od kolara ozbiljno.

Ono je plakalo.

— Odakle si ti sinak moj? — prigije k njemu handžija.

— Iz Slatišta. — promuea ono.

— Pa kud si poš'o, dragi?

— Ne znam.

— A što ideš, što bježiš od kuće?

— Ja nemam kud kući, otac mi u svijetu, a mati

— um — — umrla.

— Hej pusta sirotinjo! — kimnu handžija glavom.

— Uzmi ga ti sebi! — pogleda jedan u handžiju.

— Što će mi?

— U najam, da ti radi!

— A imam ih, da valjaju.

Dok su se putnici krijepili crnom kahvom, dotle se pred hanom postavljala sofra i iznosio ručak. Razgovarali kolari o svom putu, neki jadno za svog konja, da je već osipljivio, drugi se boji, da će mu šina u kola popustiti, a teret težak, i sve ljudi o svom poslu, a mali čučio uz ogradu i nije znao, šta će se dalje zbiti od njeg.

— A bi li ti mali u Sarajevo sa mnom? — na jedan put će jedan kolar, na veliko čudo drugih.

Svi u ovog izvališe oči.

— A bi, što ne bi; — dočeka handžija. — Vidiš, da je pošlo nekud, a ni samo ne zna kud bi, ko ludo.

— A što bi ti? — trže se jedan.

— Ta vidiš da hoće, da ugrabi kiriju Omerovu! — izvru jedan opet na šalu.

— Mahnite se Boga ti šale! — uozbilji se ovaj.

— Vidite, da je dijete sirota, a vama do šale!

Dijete opet počelo plakati.

— Nemoj plakat! — skoči on. — Ja ću tebe povest sa sobom, pa bogme onda, ako valjadneš, sebi ćeš.

Ovi vidjeli, da se čovjeku sažalilo na dijete, a kao i da mu je naš'o nekakav put, baš ozbiljno obreče da će ga povest, pa i oni ušutiše. Tek će poslije ovaj:

— Znaš, sjetio sam se nešto. Ono ima u nas na

Musalli nekakav mekteb, što su djeca sve u askerskim haljinama. Pa neki dan prije neg sam pošao na Brod, došle zaptije po dijete mog jednog komšije. „Upisano je,“ veli, „pa valja da ide.“ Dok će otac dječinj iz

kuće: „Šta? Nijeste vi njeg hranili! Gdje ste do sad bili? Već kad sam ga ja podigo na noge i othranio, da vidim od njeg neku fajdu, onda vi hoćete da mi ga vodite! Ne dam, hajd!“

— Eto, tu ću ja njegov! — nastavi ovaj.

— Boga mi ti je sevap! — dočeka prvi handžija, a i kolari potvrdiše. Tako i bi.

Do sahat su krenula kola ispred Šaćina hana, a na jednim se lijepo smjestio Hasan megju sanducima i svežnjima pamuka. Bilo mu je ljepše, nego li ikad u njegovoj rognjenoj kući....

III.

A u to isto doba u Slatištu bio velik skup; na onoj meraji oko seoskog mejtefa skupili se seljani i klanjali džezazu Hasanovoj materi. Dženaza bila pred mejtefom, jer — Slatište, pusta sirotinja, ni džamije nijesu imali. Svi bili nekako tronuti, makar da znaju, da se sirota žena dugo patila, dugo hrvala s ljutom boljeticom.

— Rodila se! — šaptali jedni drugim; — pravi je šehit, koliko se izmučila; rodila se kad se kutarisala one muke.

I odnijeli je u hladnu zemljicu, spustili i zagrnuh, pa se svak povratio svojoj kući. Žalili ženu i ljudi i žene ne sa same smrti, jer smrt njoj bijaše samo lijek, već s patnje njene, žalili je i s Hase njena. Šta će on sad? Eto, nema ga, nitko ne zna, gdje je. Zar dijete se preplašilo, ko samo bilo s majkom u kući, pa i od puste tuge, ko zna kud se skrilo, možda u šumu kud, izaći će, a doći će ono, ta kud bi, kud je sirota pristalo samo, još ni momčić tek da mu je dvanaest-trinaest godina.

I svi se pri povratku s mezara još jedan put osvrnuli na pustu kućicu, odakle jutros izneseše sirotu ženu. Eto ni Murata nema, ko zna četvrta je eto godina, a ne zna se, živ li je il' mrtav. Žena mu ode, a i dijete, dijete pusta sirota, šta će samo u pustoj, praznoj kući.

I ljudi tako dugo žalili, tugovali, jadili i premišljali o teškim vremenima, koja evo raskućeše jednu kuću....

IV.

Prolazili dani tiho, neopaženo, ko i sve drugo u životu seoskom, danas se ore, sutra kopa, sad vjetar, kiša, ne radi se, pa se skupi, benetaj, sad opet nešto novo od suda, popis novih vojnika; jesen, zima... i tako jedno za drugim, godina za godinom. Hasanova kućica, a prokislila i rasklimana dok je u njoj i života bilo, stajala još neko vrijeme, da se ljudi sjećaju njega, oca mu i majke, stajala i da se djeca u bešici plaše njom, a kad jedne jeseni udari mećava, ona ko kad nikad nije ni bila u sklopu, za čas hrpa truhle daske, tanka čagjava šepera, čerpić gotovo blato, neko vrijeme stajalo to sve kao neko zgariste, a do godinu iza

toga igrala se djeca na kućištu Hasanovu i upleskali ga svojim tabanima, da joj bujad i korov sve osve ne zametnu uspomenu i trag.

Jedne jeseni, iskrenula bijaše strašna bura; kiša nebo se otvorilo, a baš u to doba po toj nezgodi bijaše sve Slatište stjerano na cestu, da je nasipa. Ljudi, prokislili, jadni, pozelenili neki od studeni, vukli kum il' tukli tvrd kamen, stjenjali uprav od puste muke, kad na takom nevremenu čovjek ni sebi ne bi radio. Vatre se naložile po jarcima, pa za čas trkni i spali malo ruke na plamenu, pa opet za tokmak, čekić i lopatu. Ljudi od hućumeta, što ih nadziru, ne daju odahnut, i sami zlovoljni, pa udri na svijet, vići, deri se na onoj buri, već promukli. A kad je devet zala neka je i desetoo: cestom na jedan put zamračii. Silan asker, k'o drum je to, pa svaki čas neko, ako nitko, a ono tatar, pošta. Navalila silna pješadija, a tek se odozdol kroz gustu maglu što je postala od onog pljuska, opažao konjanik. Seljaci što nasipaju cestu lijepo se — ako ćeš — i odmoriše, dok ova prva sila miti, a sad tek navali suvarija najprije gjogati, pa dorati, vrancii, a daj dva oka da ih se nagledaju, krupni konji, naočiti, vile! Na jedan put jedan sinu iz reda alat, a konjanik na njemu, mlad crnomanjst, tek ga nausnica zagarila. Zabit je, golem mu tunos fes na glavi. Ispade iz reda pa oporavi seoskim putićem k'o da je sto put onuda prošao.

Slatišteni se čudili, a drugovi njegovi ni da se obazru za njim. Mladi zabit jurio kroza šljivik blatnim seoskim putićem, da je sve pucalo i frealo blato iznad glave njegove. Psi zalajaše, djeca se razbjegoše, a žene pohitiše na prozore. Stranac se na jedaq put zastavi pred golim kućištem Hasanove kuće. Stade i teško uzdaše. Obazre se na najbližu komšijsku kuću i viknu po imenu starca Ibriša. Nitko se ne odaziva. Opet viknu, dok će jedan mališa iz kuće:

— Nema Ibriša, on je davno umr'o.

On opet uzdaše, pa će malom:

— Ima l' itko, da mi kaže, gdje je mezar ove žene, što joj je ovo bila kuća?

U to će jedna djevojka iz kuće, oporavi putem, a konjanik za njom. Žene ga iz kuća mjerile i nitko ne bi ni vjerovat' mog'o, da je to Hasan, negdanje njihovo siročie i za žive majke svoje. Kad mu djevojka uprije rukom u mezar, mladić ostavi konja, pa se sleže i suzna oka poljubi zemlju, što je krila kosti njegove majke.

— Oh, majko moja! — izusti on kroz plač. — Kako sam te ostavio! Pobjeg'o od tebe! Oh, oh! Hoćeš li mi oprostiti, majko moja?

Djevojka se kamenila. Daje to Hasan, Muratović, onaj Hasan sirotan, onih crnih živih očii, u njoj srce uzigralo, i ona proplakala. Hasan je čučnuo kraj majčina groba, plakao, učio, ljulja zemlju... A kad mu viloviti alat za'rza na putu, on ustade, teška gresa

odmah mu majka na um pade. Učini mu se da ga je zvala jedan put. U sobi bio mrak, a tišina, ništa se nije čulo. On skoči. Gdje je mati, ona se ne čuje, ne kašlje, ne diše...

— Majko! — viknu on sav u strahu, i pristupi k njoj.

Ona ni da dahne.

— Majko! — opet će on još jače, a raskolačio svoje oči u tamni budžak. Uze je za ruku, al ruka, ruka bijaše ko tugja, hladna, ukočena.

On ciknu, pa u strahu složi na vrata. Ispred kuće obori niza šljivik drumu. Letio ko da ga vile nose, kapa mu rasla, u ušima nešto žumilo. Letio u tuzi, u strahu, da ni sam nije znao za što, od čega bježi, i — kad se jedan put obazre, učini mu se, da leti za njim njegova majka. On je sve dalje skakao, preko trnja, panjeva, sad na livadu i — skok dva, evo ga na cesti....

II.

Bijaše svanulo, a sunca još ne bi iza brda. Livade se još tamno zelenile, drveće tek pustilo list još golo, ko sjene po njivama, a izmegju guste živice, iz koje se čula hiljada glasova ptičiji, vijugala se bijela cesta, tek malo ovlažena hladnom rosicom proljetne noći. Ptičiji cvrkut iz daleka prekidalo zvonice kiridžijsko, cestom se čuo stropot teških kola, što već nekoliko dana vuku silan teret s Broda u Sarajevo. Veliki al umorni konji jedva vuku teška kola, a na njima teret, ljulja se ko plast sijena. Na šarugi posjeli kolari, pa tek kadikad mahnu bičem da prekinu onu silnu jednovitost. I sunce se rodilo, penjalo se k ručanicu, a kola sve jedna drugim uz šarugu promicala tvrdom cestom, dok sunce na popasno doba, i oni ko odmjereni Sačinu hanu na ručak.

Tek što bijahu stali i potražili torbe, da i konje nahrane, kad se zadnji od njih raskolači i poče vikati:

— A! vidi ti njega!

— Šta je, Omere, jadan ti ne bio jutros! — u čudu će prednji jedan kolar.

— Hodi da vidite! — ovaj će u pola podrugljivo društvu. — Ja imam i bez kirije robe. Gledaj!

Svi se zgrnuše oko kola, gdje je na stražnjoj šarugi sjedio dječak; mršav, al očiju živahni. Odijelo mu bilo tanko, pa nešto od jutarnje studeni, a nešto sad od straha opaka kolara, strepio ko vrba u vodi.

— A što ćeš tu nitkoviću! — trže se sad osorni kočijaš ozbiljno.

— Molim te! — poče dječak gotovo kroz plač.

— Čiji si ti? — dočeka drugi; — kud ideš?

— Ja sam sirota! — provali dijete u plač.

— Pa ako si i sirota, — opet će jedan, — ne može se na tugjim kolima džaba vozit.

U to će handžija s golemim ibričićem kahve k njima na meraju.

— Čuješ Omere! — veli jedan kroz smijeh, da se malo i našali, — ne diraj ga, bolan! Zar ti nije za uhar, da ti da makar pō dukata do Sarajeva.

— Vjere mi je tako družo! — drugi će. — Omer svakako za kirijom ide, a to mu je usputica.

I dok se ovi šalili s Omerom, koji se sve više žestio, dotle od spopade dječaka za ruku i zbaci sa šaruge.

— Spadaj! — viknu on. — Ne hraniš ti mojih konja!

Oni srkali kahvu tu pred hanom, a dijete se skupilo u kraju ceste i plakalo.

— Ma zbilja, kud si ti pošao mali! — sad će jedan od kolara ozbiljno.

Ono je plakalo.

— Odakle si ti sinak moj? — prigje k njemu handžija.

— Iz Slatišta. — promuća ono.

— Pa kud si poš'o, dragi?

— Ne znam.

— A što ideš, što bježiš od kuće?

— Ja nemam kud kući, otac mi u svijetu, a mati — um — umrla.

— Hej pusta sirotinjo! — kimnu handžija glavom.

— Uzmi ga ti sebi! — pogleda jedan u handžiju.

— Što će mi?

— U najam, da ti radi!

— A imam ih, da valjaju.

Dok su se putnici krijepli crnom kahvom, dotle se pred hanom postavljala sofru i iznosio ručak. Razgovarali kolari o svom putu, neki jadio za svog konja, da je već osipljivio, drugi se boji, da će mu šina u kola popustiti, a teret težak, i sve ljudi o svom poslu, a mali čučio uz ogradu i nije znao, šta će se dalje zbiti od njeg.

— A bi li ti mali u Sarajevo sa mnomo? — na jedan put će jedan kolar, na veliko čudo drugih.

Svi u ovog izvališe oči.

— A bi, što ne bi; — dočeka handžija. — Vidiš, da je pošlo nekud, a ni samo ne zna kud bi, ko ludo.

— A što bi ti? — trže se jedan.

— Ta vidiš da hoće, da ugrabi kiriju Omerovu! — izvru jedan opet na šalu.

— Mahnite se Boga ti šale! — uozbilji se ovaj. — Vidite, da je dijete sirota, a vama do šale!

Dijete opet počelo plakati.

— Nemoj plakat! — skoči on. — Ja ću tebe povest sa sobom, pa bogme onda, ako valjadneš, sebi ćeš.

Ovi vidjeli, da se čovjeku sažalilo na dijete, a kao i da mu je naš'o nekakav put, baš ozbiljno obreče da će ga povest, pa i oni ušutiše. Tek će poslije ovaj:

— Znaš, sjetio sam se nešto. Ono ima u nas na

Musalli nekakav mekteb, što su djeca sve u askerskim haljinama. Pa neki dan prije neg sam pošao na Brod, došle zaptije po dijete mog jednog komšije. „Upisano je,“ veli, „pa valja da ide.“ Dok će otac dječinj iz

kuće: „Šta? Nijeste vi njeg hranili! Gdje ste do sad bili? Već kad sam ga ja podigo na noge i othranio, da vidim od njeg neku fajdu, onda vi hoćete da mi ga vodite! Ne dam, hajd!“

— Eto, tu ću ja njeg! — nastavi ovaj.

— Boga mi ti je sevap! — dočeka prvi handžija, a i kolari potvrdiše. Tako i bi.

Do sahat su krenula kola ispred Sačina hana, a na jednim se lijepo smjestio Hasan megju sanducima i svežnjima pamuka. Bilo mu je ljopše, nego li ikad u njegovoj rogjenoj kući...

III.

A u to isto doba u Slatištu bio velik skup; na onoj meraji oko seoskog mejtefa skupili se seljani i klanjali džezazu Hasanovoj materi. Džezaza bila pred mejtefom, jer — Slatište, pusta sirotinja, ni džamije nijesu imali. Svi bili nekako tronuti, makar da znaju, da se sirota žena dugo patila, dugo hvala s ljutom boljeticom.

— Rodila se! — šaptali jedni drugim; — pravi je šehit, koliko se izmučila; rodila se kad se kutarisala one muke.

I odnijeli je u hladnu zemljicu, spustili i zagrnu, pa se svak povratio svojoj kući. Žalili ženu i ljudi i žene ne sa same smrti, jer smrt njoj bijaše samo lijek, već s patnje njena, žalili je i s Hase njena. Šta će on sad? Eto, nema ga, nitko ne zna, gdje je. Zar dijete se preplašilo, ko samo bilo s majkom u kući, pa i od puste tuge, ko zna kud se skrilo, možda u šumu kud, izaići će, a doći će ono, ta kud bi, kud je sirota pristalo samo, još ni momčić tek da mu je dvanaest-trinaest godina.

I svi se pri povratku s mezara još jedan put osvrnuli na pustu kućicu, odakle jutros iznesoše sirotu ženu. Eto ni Murata nema, ko zna četvrta je eto godina, a ne zna se, živ li je il' mrtav. Žena mu ode, a i dijete, dijete pusta sirota, šta će samo u pustoj, praznoj kući.

I ljudi tako dugo žalili, tugovali, jadili i premišljali o teškim vremenima, koja evo raskučije jednu kuću...

IV.

Prolazili dani tiho, neopaženo, ko i sve drugo u životu seoskom, danas se ore, sjutra kopa, sad vjetar, kiša, ne radi se, pa se skupi, benetaj, sad opet nešto novo od suda, popis novih vojnika; jesen, zima... i tako jedno za drugim, godina za godinom. Hasanova kućica, a prokislila i rasklimana dok je u njoj i života bilo, stajala još neko vrijeme, da se ljudi sjećaju njega, oca mu i majke, stajala i da se djeca u bešici plaše njom, a kad jedne jeseni udari mećava, ona ko kad nikad nije ni bila u sklopu, za čas hrpa truhle daske, tanka čagjava šepera, čerpić gotovo blato, neko vrijeme stajalo to sve kao neko zgariste, a do godinu iza

toga igrala se djeca na kućištu Hasanovu i upleskali ga svojim tabanima, da joj bujad i korov sve osve ne zametnu uspomenu i trag.

Jedne jeseni, iskrenula bijaše strašna bura; kiša nebo se otvorilo, a baš u to doba po toj nezgodu bijaše sve Slatište stjerano na cestu, da je nasipa. Ljudi, prokislili, jadni, pozelenili neki od studeni, vukli kum il' tukli tvrd kamen, stenjali uprav od puste muke, kad na takom nevremenu čovjek ni sebi ne bi radio. Vatre se naložile po jarcima, pa za čas trkni i spali malo ruke na plamenu, pa opet za tokmak, čekić i lopatu. Ljudi od hućumeta, što ih nadziru, ne daju odahnut, i sami zvolovjni, pa udri na svijet, vići, deri se na onoj buri, već promukli. A kad je dovet zala neka je i deseto: cestom na jedan put zamrači. Silan asker, k'o drum je to, pa svaki čas neko, ako nitko, a ono tatar, pošta. Navalila silna pješadija, a tek se odozdol kroz gustu maglu što je postala od onog pljuska, opažao konjanik. Seljaci što nasipaju cestu lijepo se — ako ćeš — i odmorše, dok ova prva sila miti, a sad tek navali suvarija najprije gjogati, pa dorati, vranici, a daj dva oka da ih se nagledaju, krupni konji, naočiti, vile! Na jedan put jedan sinu iz reda alat, a konjanik na njemu, mlad crnomanjast, tek ga nausnica zagarila. Zabit je, golem mu tunos fes na glavi. Ispade iz reda pa oporavi seoskim putićem k'o da je sto put onuda prošao.

Slatištani se čudili, a drugovi njegovi ni da se obazru za njm. Mladi zabit jurio kroza šljivik blatnim seoskim putićem, da je sve pucalo i frealo blato iznad glave njegove. Psi zalajaše, djeca se razbjegoše, a žene pohitiše na prozore. Stranac se na jedaq put zastavi pred golim kućištem Hasanove kuće. Stade i teško uzdaše. Obazre se na najbližu komšijsku kuću i viknu po imenu starca Ibriša. Nitko se ne odaziva. Opet viknu, dok će jedan mališa iz kuće:

— Nema Ibriša, on je davno umr'o.

On opet uzdaše, pa će malom:

— Ima l' itko, da mi kaže, gdje je mezar ove žene, što joj je ovo bila knća?

U to će jedna djevojka iz kuće, oporavi putem, a konjanik za njom. Žene ga iz kuća mjerile i nitko ne bi ni vjerovat' mog'o, da je to Hasan, negdanje njihovo siročie i za žive majke svoje. Kad mu djevojka uprije rukom u mezar, mladić ostavi konja, pa se sleže i suzna oka poljubi zemlju, što je krila kosti njegove majke.

— Oh, majko moja! — izusti on kroz plač. — Kako sam te ostavio! Pobjeg'o od tebe! Oh, oh! Hoćeš li mi oprostiti, majko moja?

Djevojka se kamenila. Da je to Hasan, Meratović, onaj Hasan sirotan, onih ernih živih očiju, u njoj srce uzigralo, i ona proplakala. Hasan je čueno kraj majčina groba, plakao, učio, ljubio zemlju... A kad mu viloviti alat za'ra na putu, on ustade, teška arca

skim zemljama uzdržali šljedenici raznih vjera, dok je još pri koncu prošloga vijeka u svima kršćanskim državama vladala velika nesnošljivost prema inovjercima. Današnja tolerancija u Evropi čedo je franceske revo-

lucije, a ne misionarstva, kako se razbacuju mnogi mudraci, koji krivim okom gledaju i na to najplemenitije djelo moderne prosvjete.

Ibro Topić.

Riječi velikih ljudi.

Godaj ovaj metež, što je na sv'jet pao!
Vas se svijet šteti mjesto čaru zdao.
Nema ništa bolje, nego kraju lagju;
Teško onom ko je na sredinu pao!

Efdaluddini Čašani.

Ne daj taštoj oholosti, da s tobom zavlada,
Jerbo niko s oholosti nigdje pristo nije.

Budi kao dilber-soluf! što se skovrdžava,
Pa da tisuć srdaca te sa ljubavi grije.

Isti.

Sve pogreške prijateljsko oko
Kroz ružično sv'jetlo zrije;
Dočim oko zlobna protivnika —
Ni s uspjehom zadovoljno nije!

Ebulalâ Elmeari.
Preveo M. S.

Dolazak hadžija.

.... Četrnaesto stoljeće teče od dana, kada je tamo na dalekom Istoku u sretnoj Arabiji zasinulo prvo svjetlo ljubavi, milosrdja i jednakosti, kada se je potresla palača kralja Sasanovića Kosrua Nošerevana u Ktesifonu i utruno vječni oganj — četrnaest je vjekova, kako je došla objava Islama. — Četrnaesti je vjek nastupio od onoga znamenitoga dana, kada je božiji Poslanik pobjedonosno uljega u sveto mjesto — Meću i objavio: „Istina je tu, više laži nema!“ — Trinaest podpunih vjekova navršilo se je od toga dana, a ta se iskra ljubavi i bratstva, istina Islama razširila od indijskih gora do novoga svijeta, i kako je onda ona šačica vjernika sa svojim spasiteljem oduševljeno i ponosno širila istinu: „Jedan je Bog a Muhamed njegov poslanik,“ tako i danas milijuni i milijuni raznih naroda iz svih krajeva svijeta, razna jezika i narodnosti istim pietetom i oduševljenjem izgovaraju te riječi. — Trinaest stogodišta prohujalo je u nepovrat od onoga časa, kad je Čaba očišćena od poganskih idola i kad je postala svetište Islama. Od toga dana pa do danas jednakim se marom, jednom ljubavlju i oduševljenjem muslimani sa svih krajeva svijeta okreću prema tome svetištu i šalju svoje vruće molitve svevišnjemu Alahu za spas duše svoje.

I svake godine muslimani sa svih strana svijeta upravljaju svoj hod prema Meći, središtu Islama. A to su daleki i naporni puti: treba prevaliti brda i doline, brodit sinja mora i bistré rieke, gaziti pjeskovite i vruće pustare, trpiti žedju i podnositi vrućinu, — ali sve to vjerni musliman lahko podnosi, svjestan da vidi božiju svetu zapovied, *hadži fars*. Njega izpunjuje

čuvstvo pieteta, pobožnosti, čuvstvo vjere u Boga stvoritelja i sladka nada, da će viditi sveto mjesto, a pri takim čuvstvima izčežavaju putne neugodnosti.

Netko putuje dan, netko dva, mjesec, tri, pet i više, ali svi se u vrijeme nadju na istom mjestu, oko islamskoga najvišega svetišta — oko Bejtullaha. Silan je, neizbrojan to sviet, i zadržuje ona velebnost, kada u osvitu zore, kada se rastaje noć sa danom, stotinu hiljada grla zaori u jedan nezamiruć glas:

— Lebejće, lebejće, la šeriće leće — lebejće!

Zrak zadržti, zemlja se strese od uzkljika i uzdaha vrućih molitava pobožna svijeta, Arefat dahti pod silnim množtvom, koje izpovieda tu i zasvjedočuje vjeru svoju u Boga jedinoga i njegova Odabranika. U osvitu dana — kano da hoće pokazati, da se iz mraka i noći vraćaju danu i svjetlu, da se iz mrtvila i tmine duše dižu k svjetlu Islama... Tu razna svijeta iz svih krajeva, nikad dosada nevidjena — pa ipak sve zadahnuto i proniknuto jednom idejom, jednom mišlju: odanosti i vjerom u Boga i njegova Poslanika. Najveličajnji prizor, kada se toliki i toliki narodi svijeta zajedno i jednako prostiru na svetom mjestu, svi vezani jednom duševnom vezom i svi jednaki pred milosrdjem božijim.

I u istinu mora da bude duboko ganut svaki onaj sretnik, kojemu je Bog dao te može vidjeti one svete zidove hrama, koje je obasjavao nur sa lica božijega Poslanika, da može gledati i ljubiti ono mjesto gdje je njegova mubareć noga stajala i gdje se je njegovo sveto čelo Bogu na sedždu prigibalo. Potresno, uznosito mora biti ljubiti onaj sveti kamen *Hadžerul Esved*, kojega se kroz trinaest stotina ljeta sa najvećim straho-

poštovanjem dotiču ustnice milijuna pobožnih muslimana. Zanosni osjećaji obuzimaju svakoga muslimana, kada stupa mećanskim ulicama, kojima su stupali pravedni halife, kuda je stupao strogi i nada sve pravedni Faruk, gospodar ogromna carstva, a opet tako čedan i jednostavan, umiljat i ljubezan... Potresno mora biti za pobožnu dušu vidjeti *Revsai-mutaheru*, posvećeno mjesto, u komu se nalaze zemni ostanci najvećega božijega milostnika i pravednika — našega Dovletlije salalahu alejhi ve sellem. —

I tolike svete uspomene su tu, koje se redaju izpred očiju pobožnika, koje potresaju njihovim srcima uznoseći ih k Onome, koji je velikim milosrdjem svojim poslao spas čovječanstvu. I to čovječanstvo eto grne na sveta mjesta u dokaz, da je primilo i da prima spas; dolazi gorljivom dušom i vjerujućim srcem, sretno, da mu je dragi Bog dao milost te može izvršiti tu jednu od svojih dužnosti. I tu se zaborave sve muke, sve skrbi i boli, jer ljubav prema Bogu i vjera u Boga nadkriljuje sve; gdje je bila zamrla nada,

diže se, ugasnula ljubav oživljuje, zaspala vjera ustaje i uznosi slaboga i nemoćnoga stvora božijega. I kao što *Zem-sem* voda okrepljuje umorna i slaba tiela, tako i sveta vjera, oživljela svetim uspomena na svetom mjestu, kriepi duše i srca stotina tisuća, koje se nakon obavljene dužnosti vjerske vraćaju svojim zavičajima svjestni one islamske nauke: „Hubul vatani minel iman“ — ljubiti domovinu svoju dužnost je vjerska. —

— — — — —

Divno je i ganutljivo bilo gledati i one častne putnike, naše hadžije, koji su se u sriedu na 13. ov. mj. povratili sa svetoga puta u svoju domaju. Opaljena i na pogled umorna lica, ali oka bistra i živa, na koje se odražuje puno srcece, zadovoljna duša, ponosna, što je izvršila božiju zapovied, a vesela što se zdravo i čilo povraća u krilo svojih mili i dragi; sretni su i zadovoljni što se vraćaju na svoju rodjenu grudu, jer: ljubiti svoju domovinu dužnost je vjernika.

Dobro nam došli!

Osman N. Hadžić.

I s l a m.

Pismo od Ahmedi Midhata.

Francezki akademik i bivši ministar izvanjskih poslao Francezke Gabriel *Hanotaux* napisao je dva članka u parizkom „Journalu“ pod naslovom „Islam“. *Charles d'Agostino*, poznati publicista, koji je u zadnje vrijeme mnogo pisao socijalno-političkih razprava o savremenoj Turskoj, obratio se je na svoga pobratima glasovitog osmanlijskog pisca i teologa Ahmedi *Midhata*, da mu on reče svoje mnienje o nazorima ministra Hanotaux-a. Ahmedi Midhat odazvao se pozivu svoga pobratima i u pismu, pisanom francezким jezikom, razložio mu a kratko svoje mnienje o tome.

Pismo glasi:

Dragi moj Karlo,

Pročitao sam članak pod naslovom *Islam* od Gabriela Hanotaux-a, što je izišao u „Journalu“ od 21. i 28. marta 1900., koji si mi poslao i za koji želiš, da ti rečem moje mnienje. Kad sam uzeo čitati članak, mislio sam, da je cienjeni akademik u svojoj razpravici načinio paralelu, prisodobu između Islama i Kršćanstva, ali čitajući dalje, osvjedočio sam se, da se je on više bavio tako rekuć političkom stranom ovoga pitanja, nego li vjerskom. Za to sam bio odlučio, da ti novine povratim bez ikakva odgovora, jer nisam ni htio niti mogati da se bavim pitanjima, koja — ti dobro znaš — mene ne zanimaju i za koja ja nisam kompetentan, pozvan da ih riešavam. Nu sjetiv se naših davnih

i dugih razgovora o vjerama i vjerskim pitanjima, spopala me želja, da ti ta pitanja ponovim, a ujedno da se i osvrnem bar u kratko na jedan stavak u članku gospodina Hanotaux-a, gdje je iznio svoje subjektivne nazore o Kršćanstvu i Islamu.

Gospodin Hanotaux prije svega postavlja pitanje o *predestinaciji*, o sugjenom (usudu), pitajući se, da li čovjek ima slobodnu volju, na što sa nekim sažaljenjem i neutješljivo, odgovara, da nije ni jedna vjera niti filozofija riešila toga pitanja u skladu i prema zahtjevima ljudskoga uma. Meni se čini, i ja volim tako vjerovati, da je cienjeni akademik, odgovarajući na ovo pitanje, abstrahirao, mimoišao Islam i islamsku filozofiju, koja na ova pitanja ima odgovor posve jasari na zadovoljstvo ljudskoga uma. Na dalje se kao musliman ne mogu složiti sa mnienjem francezckoga akademika o antropomorfikoj vjeri Grka. Za njega je to vjera života i rada, akcije, po kojoj čovjek junak (heroj) po svojim djelima može da postane Bog. To je posve naivno shvaćanje, jer ja ne poznam primjera u historiji svijeta, da bi i jedan čovjek po svojim djelima postao Bog, makar da imamo primjera u starom poganskom svijetu, gdje su neke osobe, ljudi, podignuti do stepena božanstva. Nu to je, koja ostaje bez ikakve važnosti za promaknuta iz jednoga stepena u drugi, nego nešto

uzvišene, pojam prirodjen najvećem i vječnom biću. Da je tako bivalo u poganskom svijetu, dade se raztumačiti time, što su savremenici ovih „heroja“ nalazili malu razliku među čovjekom i „Bogom“, ljudstvom i božanstvom, i čim se je jedan svojim genijem razlikovao od drugih, odmah je bio podignut na čast „Boga“ ili „poluboga“ u olimpijskoj hierarhiji. Ovakovo promicanje ljudi na čast „Boga“ nije pod nipošto podizanje ljudi k božanstvu, nego ponižavanje ovoga prema čovjeku. Ali božanstvo, kako ga mi shvaćamo i vjerujemo, to jest, ona absolutna i abstraktna sila i moć, ona vječna i savršena mudrost, ono biće, koje je od uvijek i koje će biti za uvijek, može li dakle to svojstvo takova bića biti dano smrtnome čovjeku, kojemu je i život dan i smrt će ga uzeti, a sve bez njegove privole i izvan njegove volje, čovjeku, koji je stvoren i koji će uništen biti, a da ne može dati niti svoje privole?

Drugo, što me začudjuje, jest ono, kako gospodin Hanotaux označuje kršćanstvo a napose muhamedanstvo, kako ih definira. „Kršćanska religija“, veli Hanotaux, „jest najizravnija baštinica arijske prošlosti, a naglo se odtrgnuv od semitizma (judaizma), komu je bila kćerkom, teži da podigne čovjeka i da ga približi bogu“.

Govoreći historički, kršćanstvo nije ništa drugo do li reforma, obnova u judaizmu; sa judaizmom prekinuti sveze i „izravno baštiniti od poganizma“ značilo bi udaljiti se od Kristove religije, vjere i vratiti se u krilo poganstva. Međutim se je u prvo vrieme kršćanstvo trsilo sa svoim svojom snagom, da uništi ne samo judaizam, nego i poganizam. U svaku ruku veoma je smiešno to baštinenje, reći ćeš ti, dragi Karlo, kada ta kršćanska religija, kako ju Hanotaux označuje, ruši svoje predje, roditelje svoje, samo da se okoristi njihovim padom.

Ti možda imaš pravo, da rekneš tako, nu na Hanotauxu je da ti odgovori. A što se tiče mene, ja ću, uzporedjujući Islam sa kršćanstvom, označiti, šta je kršćanstvo.

Šta razumieva dakle g. Hanotaux pod riečju Kršćanstvo? Je li to rimska vjera? Ili je to vjera grčko-iztočna, pravoslavna? Moguće protestantska, reformirana — a da ne navodim mnošinu drugih vjera, koje se kršćanskima nazivlju? Nu već same prve tri glavne vjere se tako među sobom glože i jedna na drugu bjesne, da ni jedan nepristrani motrioc ne bi mogao odlučiti, koja je od njih prava Krstova religija. Što se toga tiče, trebalo bi upitati Unitarce*) u Englezkoj, koji odsudjuju sve druge kršćanske vjeroispoviesti, a koje opet za uzvrat odsudjuju sve druge kršćanske crkve!

Uzporedjujući Islam i kršćanstvo, takodjer je nužno da označimo i šta je Muhamedanizam. Ova pako zadaća nije tako teška kao prva. Premda Islam nije mogao sačuvati svoje prvobitno jedinstvo, ipak

antagonizam (opreka) između islamskih sekta nije takav, a da bi mogao izmijeniti karakter Islama, kao što je to kod kršćanskih sekta. Razlike i opreke među islamskim sektama puno su manje i neznatnije, nego razlike i opreke među sektama samoga protestantizma. Nijedna muslomanska sekta ne smatra drugu tako protivnom, oprečnom i neprijateljskom, kao što to čine ona tri najveća ogranka kršćanstva između sebe. U Islamu nema shizme (razcepa), nema hereze (krivoga učenja, odpadništva). U islamu nema svećenstva, koje bi po svojoj miloj volji vjernike izobčivalo ili u vjeri zadržavalo; u islamu nema nitko prava, da drugome nameće način i formu svoga vjerovanja. U samoj stvari vjere svaki je Musloman za sebe svoj vlastiti svećenik, a za svoje čine i mišljenje nema nikomu da odgovara osim Bogu, neposredno, izravno i bez ikijega posredovanja. Sam Muhamed nije imao niti si je ikad prisvajao moć i vlast, koju si prisvajaju razni svećenici (crkvnjaci) kršćanski. Naprotiv, Muhamed se ničim ne razlikuje od drugih ljudi pred božjom pravdom; kako to Kur-an svjedoči.

Sada dakle dolazi pitanje: šta je Islam? Sve muhamedanske sekte davaju i dati će isti odgovor: vjerovati u zapoviedi Kur-ana, obdržavati ih i ništa drugo! Osim toga treba napomenuti, da sveta knjiga muslomana (Kur-an) ima svoju jasnu i bistru historiju.

Prepisi Kur-ana, što su ih Muhamedovi učenici sakupili, u našim su rukama, i od milijuna tekstova (primjeraka), razasutih po čitavom islamskom svijetu, nijedan se od drugih ne razlikuje ama niti za jednu rieč.

Kuranska dakle vjera ne ide za tim, kako to misli Hanotaux, da čovjeka ponizi, postavljajući Boga u najekrajniju neizmjernost, jer u Kur-anu stoji: „Bog je bliže čovjeku, nego njegove žile kucavice.“ Ova vjera, razlikujući jasno moralnoga čovjeka od materijalnoga, označuje položaj jednoga i drugoga na takav način, da zadovoljava podpuno ljudskom mišljenju.

Moralni čovjek — to je ono ja u meni, koje je svjestno, da je prolazno i ništavo pred Onim, koji je stvorio sve. Islam ovome mome „ja“ označuje svoj položaj prama Onome, pred čijom bezgraničnošću veličanstva i beskrajnosti svjetla sva sunca nisu nego slabe iskrice. Materijalni čovjek — to sam onaj drugi ja, koji sam sviestan svojih sila, moći, sposobnosti, te od kojih moram sve očekivati. „Za čovjeka,“ veli Kur-an, „nema drugo nego ono, što sam zaradi“ (ve en lejse lilinsani illa mā sea). Dakle po tomu moralni čovjek nema slobodna suda, volje: ništa o njemu ne zavisi; naprotiv pako, materijalni čovjek ima podpunu svoju volju, slobodnu i nezavisnu: sve zavisi o njemu i njegovoj volji, radu. Tako, kad je jedan sultan Sel-džuković, opojen triumfom pobjede, htio uništiti svoga neprijatelja, to je bila ona njegova materijalna, brutalna sila, koja ga je na to nagonila, koja se je digla

proti onoj moralnoj sili; nu moralna sila u njemu pobedi, i turski se junak, kajuci se radi svoje krvoredne oholosti, prostire, ponižuje, izpoviedajući svoju ništavost i moleći oproštenje u Svevišnjega.

Moli se, budi pobožan, kao da ćeš sutra umrieti, a radi i poslušaj, kao da ćeš do vieka živiti — veli Islam.

Čovjek će u ovo nekoliko rieči naći temeljna načela, koja ga imadu voditi u njegovom materijalnom

i duševnom životu, naime, kako ima skrbiti za ovaj i za onaj svijet.

Evo, dragi moj Karlo, što sam htio da ti rekнем; čini od ovoga što hoćeš i pokloni meni iskreno prijateljstvo pjesnika, koji je meni tako drag, jer tvoj duh i tvoje srce odgovara momu duhu i momu srceu kao srok sroku tvojih pjesama.“

S franceskog preveo: Hajruddin.

Iz narodne frazeologije.

Živi u hararu, veli se onome, koji ne će, a mogao bi živjeti udobnije, ili ima, a ne vidi mu se.

Nijesam (nije on) ničija kutija, veli se, kad bi šta govorio o nečem ili o kom, pa ga drugi ukori radi toga, jer da to nije po volji onom, šta ga otkriva. Biva ne moram ja čuvati nečije tajne, nijesam kutija njegov.

Nije svačije ispod sela pjevati, biva nije svakom dato da može raditi što i onaj, kojem je to dozvoljeno, ili nije svatko jednako jak ili pametan, da može nešto izvršiti ili se pokazati negdje.

U tugje krave veliko vime kažu, t. j. tugje je sve krupno u očima, biva pretjerano se o tom sudi ili divani.

Meni se od tugje svičete ne vidi, biva meni ni od kog nema nikakve koristi, nitko me ne potpomaže.

Svi u jedan čavao udaraju, isto kao „svi u jedan rog ili diple pušu itd.“; biva složni su.

Osumporan je veli se, kad se ko s koje bilo strane potisne, oglobi.

Hasan Nametak.

Čerka cara krvopije.

(Priča iz starina.)

Bisa visokoj hridi, gdje se oblak odmara, Oklon svakog jutra zlatna zora šara, Gdje sunašce jarko zlatne luče žeže, Iz davnina surih — ruševine leže.

I kad ponoć tavana razavije mrake, I raskrili sanak svoje mreže tanke, Sa visoke hridi — s ruševina tavnih Svečan mir raskida vapaj neki tajni. —

I taj vapaj tajni, punan bola velja, Nazivaju ljudi iz okolnih sela.

— Plač careve kćeri, a zidine puste Skrivene — bršljana u spletove guste.

U staro doba bijaše na bosanskoj granici mjesto *Var. Car* ga pokloni tadanjem bosanskom banu, koji se svao *Kulin*. Na to se rasrdi nekakav *Skender*, te zapali i *donji* i *gornji* dio grada, a ban onda okrene taj grad u *vakuf*. Rekoše mu, da je to od jednog bana premalo, te on vakufu pokloni još pet gradova po Bosni, koji su to gradovi?

Falan.

1. Zelen daha, daha, po potoku jaha; zelena mu kapa do ušiju klapa?

2. Dva lončića, četiri poklopčića?

3. U mog oca reznate gače, glavantava glava, grozdeno sree?

4. No sve butum pade, ili: Za svašto prisnulo?

5. Četiri brata preko polja trče, jedan drugog ne može da stigne?

6. Mālo, a kuću čuva?

Sabrao

Mehmed Hadžimujagić
iz Doboja.

I jednoga jutra u osvitaj dana,
Tek zasjala bješe sunca luća rana,
U busije četa zasjela je ova,
Krvopiji caru izgledaše lova.

Kad se začu pjesma dvoru ne daleko,
Pađe u busiju na konjicu neko.
Od suhoga zlata u se gledat ne da,
Mač o njemu visi krvavoga gleda.

Kad ga četa spazi radosno pokliče:
„Dobro si nam doš'o, mladi konjaniče!
Nemadosmo lova već toliko dana,
A žednome caru ne prija ni hrana.

Caru krvca vrela iz tvojega t'jela,
Ruho zlata čista, što na tebi blista
Nama.“ U to vitez na konjicu stiže,
Iz busije četa na noge se diže:

„Stoj, ne gubi glave!“ Sto glasova grmnu,
Krvožedna četa na njega nasrnu.
Al' vitezu mladom ne plaši se — oko,
Mač od pasa trže, i k'o sivi soko

U carevu četu nagoni konjica,
I rubiti stade glave ubojica.
Dosta četu bješe prorodio veće,
Kada koplje jedno ubojno doleće.

Jedan četnik bješe za st'jenu se skrio,
Na soko-vitezu nišan sastavio,
Al' nišana koplje ne pogodi svoga,
Već vitezu ubi konja vilenoga.

Mrtav konje pade, a pod njim ostade
Vitez plemeniti. Tad četa pohiti
I svezav mu b'jele ruke obadvije,
Odvede ga caru, što krv ljudsku pije.

Krvopija care k'eer je im'o krasnu.
Kao majski cv'jetak, k'o zoricu jasnú,
I to jutro ona sa prozora svoga
Gledala je prizor boja žestokoga.

Junaštvo je vidla lijepog viteza,
Za kojijem ljubav nehotice sveza,
I odmah se dala u slagahne snove,
Kako oči erne ljubice njegove.

To mišljaše ona dok još vitez čili
Na konjicu bješe sa vilinskih krili',
I njezinog oca — cara krvopije
Razganjaše četú po hridi kršnije.

Al' kad konje pade i l'jepog viteza
Divlja četa teškim okovima veza,
Tad joj čemer gorki grud napuni mladu,
I u teškom ona poče cvilit jadu.

Znala j' tužna, šta mu car otac joj sprema,
A u njega nikad smilovanja nema,
Al' se ipak spremi, pred oca izagje,
I zavapi milost, ali je ne nagje.

„Zar onome milost, koj' mi četú pobit!“
Odgovor od oca kratak, surov dobi.
A kada mu ona ljubav svoju reče,
I pred njega vapeć na koljena kleče,

Kao divlje zv'jere car bijesom planu:
„Smilovanja nema, krv njegovu vrānu
Danas ću, da pijem!“ Na dželate vika:
„Krvu hoću danas mladog ubojnika!“

„Milost, oče milost!“ Molila ga ćerka.
„Znaš, milosti nema nikad u meneka!“
Surov car joj zbori. Na dželate vika:
„Zakolj'te mi onog l'jepog konjanika!“

Krvavi dželati izvedoše roba,
Tišina je mrtva, baš k'o u sred groba.
Ljuto gvožđe zveknu, vitez mrtav pade,
A careva ćerka pred svog oca stade:

„Dosta krvi duša popila ti j' veće,
Al' viteza ovog, znaj, napit se ne će!“
Reče i poteže mača iz njedara,
I sa njime oca u srce udara.

Car krvolok pade, dušu vragu dađe,
A prekrasno lane, čedo zore rane,
Mrtvu dragom pade na krvave grudi,
Suzam' rane pere, poljupcim' ga budi.

Al' lijepi vitez ostade bez daha,
A careva ćerka sred čemer-uzdaha
Dvor napusti kobni, u kom vitez pade,
I megj' divlje zv'jeri u goru se dađe.

I od toga dana kadgod ponoć pane,
I Svemirom sanak carevati stane,
U dvor dogje ona vitezu viš rake,
Gorke suze lije sve do zore jarke.

I od toga plača i vapaja toga,
Bojahu se ljudi kraja okolnoga,
I živ niko nije smio izać' gori
I za kratko carski opustješe dvori.

Premnoga su otdađ prohujala ljeta,
Nestalo je onog kobnog dvora kleta,
Da je bio samo zidina svjedoči,
Al' i sada svake bogovetne noći

Vapaji se vijú i ljudi se boje
Primaknuti gori, gdje zidine stoje.

Carigrad, 15. juna 1900.

Osman A. Gjikić.

Istočni Parnas.

Pri sastanku juče koliko veselja,
Rastanak me danas baš toliko jadi.
Čudnovato! što mi života povelja:
S dana na dan — vazda drugu pjesmu knadi.
Sultan Tugril Selčuković.

*

Nije vr'jedna kobi ovog sv'jeta sreća,
Nije vr'jedan muke sva slast uživana;
Užitak od *sedam hiljada godina*
Nije vr'jedna patnje: *samo sedam dana.*
Hafiz.

*

Od tebe nauči gazela
Kretat se, kako treba:
Skočiti, stati, pa onda
Naivno pogledat za se —
Da l' lovac na nju vrebá.
Od mene nauči sv'jeća,
Komar i rumen-ruža:

Gorjeti, spalit se na vatri
I derat ná sebi ruhu, —
Kad plane žarka duša.
Hajjan.

*

S mahom sablje svjetodržca,
S maljem, što no tvrgje ruši —
Svijet meni stanak posta,
Ko tijelo mojoj duši.

Sa jednijem znakom ruke
Gradove sam uz'o mnoge,
Otvar'o sam tvrde kule
Sa udarcem jedne noge.

Nu kad smrt po svoje dogje,
Sve to skupa ne pomaže;
Sam' je carstvo — *tvoje carstvo,*
Jer je tvoja vječnost Bože!
Sultan M. Selčuković.

S perzijskoga preveo M. Safret.

NARODNE UMOVORINE.

Nevjestina kletva.

Nom dvoru na red vodu nose,
Reda dogje skoro dovedenoj,
Uze vidre i ode na vodu.
Svekar veli: „Ne bi nam nevjesto“,
Svekrvica: „I ne bilo nam je!“
Zaovica: „I ne će je biti.“
Djever veli: „Teške su joj vidre,
Teške vidre, a nejake ruke,
A daleko za goru na vodu.“
Kad to čula skoro dovedena,
Progovara skoro dovedena:
„Svekar babo na Čabu se sprema,

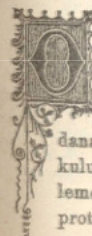
Ja da! Bog da, da nam i ne dogje!
Svekrvica dugo živa bila,
Od nedjelje do ponedjeljnika!
Zaova se na blizu udala,
Tri konaka preko polja ravna
I četiri preko sinjeg mora,
Tri duvaka gorom izderala,
Tri put knila i noge i ruko!
Djever mi se blizu oženio,
Jedna metla dvije kuće mela!“

Iz zbirke: Mehmeda Spahe.

Pravda i krivda.

Narodna pripovijetka.

no ti je bio jednoč jedan čovjek vrlo zgodan,
i imao tri sina. Pošto u tom gradu nije
bilo dobre vode, on sagradi dobru česmu
sa dvanaest fiskija i dovede vodu iz dva
dana hoda. Na samoj je česmi sagradio jednu
kulu i na njoj dvanaest prozora, a na sredini go-
lemo kube. Kad je to sve bilo gotovo i česma
protekla, počeo dolaziti svijet, da gleda taj veliki

hajr, što je on sagradio. Dolazio svijet i čudio
se, a i zafaljivao hajr-sahibiji. Na početku dogje
jedan dedo i počeo sve razgleda rekné, eson' čovjeku,
još da mu je bulbul-tica, da tu u kuli pjava, sve 'bi
onda bilo k'o što treba. Hajr-sahibija bio 'bi čovjek,
i htio baš da mu sve bude pod tamam, to seje drugo
već naredi sinovima svojim, da idu po svijetu, i da
nagju bulbul-ticu. U mlagjega pogovora nema i on

sva tri zapute se u svijet, da traže bulbul-ticu. Išli su dugo jednim putem, kad na jedan put dogju do jednog raskršća. Sad se tu razdijele i svaki krene jednim putem, a prije nego se rastanu, usadi svaki na svom putu po jedan jablan. Kad se povrate, ako koji bude umro, jablan će njegov usahnuti. I tako se rastanu.

Ali starijem bratu brzo dojadi hodanje, pa čim dogje u prvu kasabu, odmah se tu najmi u jednog trgovca. Srednji isto tako nije dugo tražio bulbul-tice, već se i on negdje u nekakva bega pribije i tu ostane konje timareći. Najmlagji išao svojim putem dugo i na pošljjetku nabasa na nekakvu голу goricu. Kako bijaše umoran, tu pade da se odmori, pa reče sam sebi: „Ah, kako je lijepa ova šuma!“ I čim je to on izgovorio, božijim hičmetom ona gora prolista. Iza toga nastavi put i dogje do neke vode, koja bijaše gorka. On opet rekne: „Ah, kako je slatka ova voda!“ a voda odmah bude slatka i on se napije. Sad ga put nanese na neku kulu, koja bijaše debelim i visokim zidom ogradjena. Kad dogje pred kapiju, rekne: „Ah, što se ova vrata lahko otvaraju!“ — a vrata se sama otvore. Kad u avliju, nabasa na veliko čudo: na jednoj strani arslan, a na drugoj konj. Pred konjem bijahu kosti, a pred arslanom sijeno. On ne bud' lijen uzme sijeno pa metne pred konja, a kosti pred arslana, pa onda ugje u kulu. Kad u prvu sobu, a tu djevojka, lijepa k'o vila, a na ruci joj bulbul-tica. On odmah uzme djevojku za ruku i povede je sa sobom, a ponese i bulbul-ticu. Djevojka mu u tom dadne nekakvu kutijicu i rekne, neka to ponese, da bi mu mogla valjati u nevolji, pa onda pobjegnu. Brzo iza toga probudi se gore na kuli div, što je njegova kula i ona djevojka s bulbul-ticom, pa kad vidi, da mu nema djevojke, odmah skoči u potjeru za njom. Stigne ih u avliji, pa vikne na arslana: „Drži arslane, ne daj mi djevojke?“ — a arslan ni da se makne. Onda vikne konja: „Ha ti konju, ne daj im, da pobjegnu!“ — ali uzalud. „Ha vrata, zatvorite se; rijeko potopi

ga, goro, ne daj mu!“ — ali ništa se ne miče sa svoga mjesta. Onda div ostane jadikujući, a momak odvede djevojku i odnese bulbul-ticu sa sobom.

Kad dogje na ono raskršće i vidi da ni jedan jablan nije usahnuo, on krenu sa djevojkom, da traži braću svoju. Došavši u prvu kasabu, nagje najstarijeg brata i povede ga sa sobom. Onda odu drugim putem i nagju i srednjeg brata, pa i njegov povedu i tako sva tri zajedno krenu kući. Ali u putu starijem i srednjem bratu bude muka, što je mlagji brat našao bulbul-ticu i onaku djevojku, te se oni dogovore i bace najmlagjeg brata u jednu jamu, pa pogju s djevojkom kući. Ali nijesu dugo išli, pa se i njih dva posvade za djevojku, te stariji srednjeg ubije i sam odvede djevojku. Kad dogje kući kaže oca, kako je našao djevojku i bulbul-ticu, a da su mu braća u putu nmrila. Otac žalio sinove, pa na pošljjetku i prebolio, a bulbul-ticu metne u kulu na česmi. Ali vidi čuda: tica nikako ne će da pjeva, a i djevojka opet ne će s njim da govori.

Najmlagji brat u jami htio da se kako dogd iskopa iz jame, ali nikako ne može. Na pošljjetku na um pane mu ona kutijica, što mu je djevojka dala. Uzme je i otvori, al iz nje izleti arap, i upita ga, šta želi. On mu rekne, da ga odvede njegovoj kući. Arap ga odmah izvede iz one jame i uputi kući. Kad dogje u svoju kasabu, on ne htjedne svojoj kući, već se opkonači u jednoj kahvi. Sjutra dan pogje da vidi babinu česmu; kad tamo, puno svijeta, i sam car došao da osejri česmu i kulu i bulbul-ticu u njoj. Svakom bilo za čudo, što tica ne će da pjeva. Ali vidi čuda: čim on unide u kulu, tica odmah zapjeva. Svakom to bude za čudo, a i caru, te on odmah pozove najmlagjeg brata k sebi, a on mu sve kaže po redu. Kad to i ona djevojka potvrdi, onda car naredi, da se stariji brat baci u tamicu, a mlagji da se oženi sa djevojkom. Tako i bi. Ako su živi i danas im je dobro.

Pribilježio: Ata Nerćes.

L I S T A K.

Ibrahim ef. Repovac. Dne 24. maja u podne mnogobrojni znanci, prijatelji i drugovi — članovi professorskoga zbora ovdašnje gimnazije i muške preparandije, te mnogobrojni vjernici i njegovi učenici otpratit će do hladnoga groba zemne ostatke profesora Ibrahim ef. Repovca, koji je u najljepšoj dobi života promienio ovaj svijet boljim. Neprežaljjeni merhum ostavio je za sobom osjetljivu prazninu, s čega ga oplakuje svako, ko je poznavao njega, njegove vrline, naučnost, nadarenost i marljivost. Merhum je bio učenik bivšega Reis-ul-uleme, rahmetli H. Mustafe ef. H. Omerovića, te je slovio kao jedan među najboljim poznavacima arapskoga jezika u Bosni i Hercegovini. Rogjen u Hercegovini u Konjicu (selu Repovcima god. 1860.), rano je došao u Sarajevo, gdje je zadnjih petnaest godina uspješno djelovao kao profesor arapskoga jezika

i istočne književnosti na ovdašnjoj velikoj gimnaziji. Uzprkos slaba zdravlja on je najsvjesnije i najdivnije ispunjavao svoje zvanje, baveći se ujedno i književnim radovima. On je — pravo rekavši — bio jedini između svih naših poznavaoća arapskoga jezika, koji nije mogao podnijeti, da sve ono bogatstvo te kulturne grane istoka ostane neotkriveno našem narodu: on je, koliko mu je zvanje i zdravlje dopuštalo, marljivo radio i prevagjao iz arapske književnosti, te je tim svojim krasnim radovima kitio hrvatski omladinski list „Pobratim“ u Zagrebu, a bez sumnje da će se u njegovoj književnoj ostavštini naći mnogo zlatno zrnce iz arapske književnosti. — Sa Ibrahim efendijom je zakopana naša mnoga nada, krasne misli i pleminite osnove, koje je on kanio izvagjati, i o kojim je često puta, u društvu prijatelja, tako zanosno znao pričati. Zaliti je nje-

gov gubitak tim više, što je on bio uza svu čednost, koja ga je resila jedan od onih, koji je htio i nastojao da svojim znanjem i iskustvom pomogne i drugoj braći svojoj. Čedan i skroman, mio i blag, Ibrahim efendija je bio iskren i vjeran drug u društvu, dobar otac i uzoran muž u obitelji, savjestan i promišljen u ispunjavanju svoje dužnosti. Uspomena njegova neka nam bude dična, a njegovoj plemenitoj duši od Boga mir i pomilovanje. Rahmetulahi alejhi!

n—n.

Književnost.

Znanstveno izvješće o putovanju po Bosni i Hercegovini. Godine 1898. u jesen putovalo je društvo francuskih akademika i profesora sa visokih škola Bosnom i Hercegovinom naročito u tu svrhu, da prouče našu domovinu sa historijskoga i etnografskoga gledišta, — da ispitaju društveno, narodnosno-vjersko i kulturno stanje naše domovine. Plod svoga proučavanja sada su objelodanili u uvaženoj i po cijelom svijetu raširenoj s motri *Revue générale des sciences*. Sveske od 1. marta i 15. aprila o. god., svaka od preko 400 stranica posvećeno su isključivo Bosni i Hercegovini. Francuski su učenjaci među se podijelili pojedine struke svojih ispitivanja, te su, može se reći, manje više potpuno ispijeli; i, u koliko smo mogli letimičnim pregledom zaključiti, ovo je najpotpunija i najvjernija radnja o Bosni i Hercegovini što je do sada izišla u stranom svijetu. Radnja je ukrašena slikama gradova, pojedinih krajeva i raznim likovima iz svih slojeva našega naroda. Buđe li nam dozvoljavao prostor lista, mi ćemo od vremena do vremena pretočiti koju stranicu u „Behar“.

n—n.

Kenzul-Irfan. Ovako se zove djelo, što ga je ovih dana izdao u Carigradu *Hadži Muhamed-Esad ef., šejh Kelamijne tekije*. U ovu je knjigu sabrao rečeni pisac preko hiljadu hadisi šerifa, te ova zbirka može valjati kao vrelo naučenim ljudima, a i kao vogja za sve Muslimane. Ovo se djelce samo sobom preporučuje jer do sad nije bilo knjige u kojoj bi bilo sabrano ovoliko hadisa. Cijena je knjizi lijepo uvezanoj s poštom 10 groša, a kupiti se može u knjižari „Daruššefeka“ u Carigradu.

Menakibi hazreti Imami Šafi. U ovom je djelu opisao *Hilmi zade Ibrahim ef.*, učitelj u Carigradu život poznatog imama Šafije, kojim se Islam ponosi, te je ujedno sabrao u toj knjižici mnogo njegovih lijepih misli. Cijena je knjizi 50 para, a kupuje se u „svjetskoj“ knjižari u Carigradu Babi Ali 78.

Halid ibni Velid, jahod sejfi sarimi Pahl. Halid ibni Velid je bio — kako je poznato — bajraktar za vremena našeg devletlije a. s. ujedno prozvan „oštra božija sablja“. S toga je dakle vrijedni pisac *Hilmi zade Ibrahim ef.* pod njegovim imenom izdao ovu knjigu, veliku 300 stranica, a u njoj opisao njegovo junaštvo uopće a na po se boj sa bizantijskim carem Heraklijem. Njegove ratne osnove mogu i danas vrijediti za vojskovođu uopće, a savjeti što ih je davao svojoj vojsci puni su svetog oduševljenja, puni nauke za svakog Muslimana. I ovo se djelo može kupiti u „svjetskoj“ (Džihan kutubhanesi) knjižari uz cijenu od 8 groša zajedno s uvezom i poštom.

Kulturne bilješke.

Napredak Islama u Indiji. Kako je Azija kolijevka naroda, tako je u njoj Indija zemlja čudesa, zemlja zgode i bogatstva. Kakvim bogatstvom vladaju Indijanci, to može shvatiti samo onaj, ko je bio onamo, ili naš koji hadžija, ako je imao prilike na Meki da vidi kog Indijanca, s kakvom on zgodom dolazi da posjeti to sveto mjesto. A kako su indijski Muslimani pregorljivi, požrtvovalni, kako oni čuvaju Islam, šta čine za njeg, to mi ni shvatiti ne možemo. U Muslimana nema misionara, naime ljudi, kakve razašilje recimo Amerika širom svijeta, da prevodi divlje narode u kršćanstvo. Ali Muslimani u Indiji osnivaju čitava društva, koji imaju samo tu svrhu, da podupiru one, koji tek pregju na Islam, a da takih ima dosta, da prelaze na Islam bez ikakva nagovora i t. d., to se može čitati svaki dan u raznim azijskim novinama. Tako jedno društvo: *Islamsko udruženje* postoji u Lodhijani, središtu amerikanških misionera. Tajnik tog „Islamskog udruženja“ Hafiz Abdullah-han piše u jednom dopisu u mjesnom njihovu listu „Penzdžab Observer“ ovu vijest: „Nedavno pregje mnogo Kršćana u Lodhejani na Islam. Od tih je jedan: Mister du Nitchaud, koji je 12. aprila o. g. sa svojom porodicom primio Islam. Taj dan je Mevlvi Nur Muhamed, učitelj vjeronauke i arapskog jezika na tamošnjoj visokoj školi zvanog „Islamiije“ pred velikom skupštinom Mister du Nitchaudu priopćio ustanove Islama i dao mu ime Šejhuddin Muhamed, a ženi mu Merjema. — Pošto se Šejhuddin bavi trgovinom, to mu je obećano, da će mu se za njegovu glavnicu skupiti oveća svota, da će u svojim trgovačkim poslovima naći lijepe potpore od Muslimana. U isto doba je primio kod Nur Muhameda Islam još jedan Kršćanin i nadjenuto mu ime Abdulah. Kako je ovaj potonji po zanatu cipelar, to su prisutni da ga u njegovoj radnji potpomognu, naručili oko 70 čifta (pari) obuće i dali mu prillicnu svotu novaca, da nabavi potrebnu kožu. — Kao veliki uspjeh Islama jest i to da i one osobe, koje po nagovoru misionera pregju na kršćanstvo, ne će tamo da ostanu, nego iza kratka vremena hite u krilo Islama. Pošto svakim danom sve to više prelazi Kršćana u Islam, to ondašnji Muslimani namjeravaju, da pod himajom (pokroviteljstvom) „Islamskog udruženja“ sabiru za njih dobrovoljno prinese (ijanu). — Muslimani u Lodehijani mnogo pomažu svim indijskim Muslimanima, osnivajući razne prosvjetne zavode i društva. Tako su osnovali visoku školu „Islamiiju“, a kako rekosmo, potpomažu i nove Muslimane, te se nadaju pomoći od Muslimana i iz ostalih krajeva Indije.

Fehl.

Pogled po svijetu.

Od najnovijega vremena počimlje evropske diplomatske krugove zanimati novo pitanje: pitanje marokanske. Maroko, ta posljedna neodvisna država na sjevernoj obali sredozemnoga mora, tako je propala u svakom pogledu, da se mora svakog časa očekivati njegova potpuna propast. Što se tiče samog Maroka, njegove nevolje i propasti to bi jako malo zanimalo evropski diplomatski svijet, — drugo je pitanje: Indijci. Kako se i pred smrt pojedinca javljaju sebi i nasljednici i unaprijed dijele ostavštinu njegovu, tako se i nasljednici Maroka oglašuju, svaki za sebe prisvajajući pravo nasljedstva na imanje još živog pokojnika. Za nasljedstvo se otimlju Španjolska usprkos tome, što je i sama

nedaleko smrtno postelje, nadalje Franceska, Italija, Engleska i Njemačka. Franceska kao najbliži rođjak već je opkolila marokanski sultanat iz Algira, s istoka i juga; Španjolska prijati sa sjevera, isto Italija, Engleska bi htjela da na marokanskoj obali stvori drugi Gibraltar (Gjebeli Tarik) a Njemačka bi se zadovoljila sa jednom postajom za ugljen. I makar da to izgleda, kao da su se vrápci potukli za tuđe proso, ipak bi ovo moglo uzdrmati evropski mir, dogje li do diobe marokanskog sultanata.

Početkom ovoga mjeseca potpisana su dva ugovora među ruskom i korejskom vladom. Koreja dozvoljava prvim ugovorom Rusiji, da može u luci Masanfo osnovati i podignuti skladišta za uglj i bolnicu za pomorce. Drugim se ugovorom obvezuje Rusija, da ne će iznajmljivati niti uzimati zemljišta na otoku Kojedo, koji leži nasuprot spomeutju luci, niti će tražiti zemljište u okolici Masanfo. Koreja se obvezuje, da ne će ni jednoj od drugih vlasti ni iznajmiti ni prodati zemljište spomenutih mjesta. Masanfo će biti glavni stan ruske mornarice u zimsko doba.

Iza špansko-američkoga rata, koji je tako nesretno i sramotno svršio po kraljevinu Hispaniju, Španija je zapala u veliku gospodarsko-financijsku bijedu. Od toga doba čudno upada u oči zlo stanje španjolskih financija. Silvelino ministarstvo htjelo je, da poboljša kako tako teško stanje državnih financija, koje prijete ozbiljnom krizom te je udarilo izradu i povisilo neke poreze. Radi ovih povisica nastali su izgređi u nekim gradovima, a sad je to preotelo mah po cijeloj zemlji. Opozicija se protiv povisjenja poreza i izradi, te traži kao najbolje sredstvo za saniranje državnih financija, smanjenje vojske i mornarice. Vlada, nalazeći se u ozbiljnom i kritičnom stanju, preduzela je stroge mjere i uvela opsadno stanje. Budu li nemiri i dalje trajali i širili se, proglašiće se opsadno stanje u cijeloj zemlji.

Svaki dan Burima sve to gore. Englezi napreduju silno, a Buri uzmiču prema Transvalu; oslobođenje Mafekinga nije mali udarac za Bure, a veliki dobitak za Engleze. Istina Buri su odlučili boriti se do zadnjega časa, ali ipak se opaža malaksalost. U Americi po svuda rastu sve to više simpatije za Boere, ali teško da će se vlada američkih sjedinjenih država odlučiti na kakav korak, jer Mac Kinley hoće da bude neutralan.

Jedan ruski list, „Rossija“ predlaže da bi bilo dobro ako bi ostale vlasti opslele Britaniju, i time spriječili svaki uvoz hrane, usljed čega bi u Engleskoj zavladao glad. Treba se sadanjim položajem Engleske, veli isti list, okoristiti; — posljuje transvalskog rata teško će to ići.

Zagonetke.

(Narodne zagonetke.)

1. Ptica leti, krila nema, kad se zakolje krvi nema, kad se proda para dosta?

Vlasnik: Adem aga Mešić.

2. Kona konu preko plota zvala: Daj mi kono tvoj, dok nadogje moj?
3. Prstom ti ga kažem?
4. Ja bacih štap pod oblak, meni pade kolo djevojak'?

5. O čiviji visi, o zlu misli?
6. O čiviji visi, o dobru misli?

Hasandedić Ahmet.

Zagonetka od Mehmeda Spahe.

- * * * * * Šta giaci najvole.
- * * * * * Ime muslomanskog službenika.
- * * * * * Rijeka u Bosni.
- * * * * * Biljka.
- * * * * * Izraz tuge.
- * * * * * Pustinja
- * * * * * Muško ime.

Početna slova dobro pogogjenih riječi odozgo čitana daju ime znamenitog islamskog pjesnika, a zadnja odozdo čitana najljepše djelo njegovo.

Odgonetke

Odgonetka Slováne zagonetke od H. Deronje iz l. br. „Behara“
s, srp, beč, istra, lan, planina, p, paris, top, pucar, iva, grana, t, arabija, beg, tahir, maj, oro.

Srednja slova odozgor dolje čitana daju šestiku:
Sretan procvat beharu. Odgonetali su: Sabrija u Dubici, Ašik Omar u Sarajevu i Omsica iz Posavine.

Odgonetka zagonetke od Selima iz l. br. „Behara“
berber, berba, harab, raba, bara, beba, abar, rab, heb, bar, behar.
Odgonetali: Mehmed Spahe gimnazijalac u Sarajevu, Izet ef. Sarajlić, u Cazinu, Kasim Nikšić, učenik ruđije u Sarajevu, Sabrija u Dubici i „Brko“ u Brčkom.

Naše poruke.

Prijatelj Brčanin. U prvom smo broju već javili, da ne čemo obzira uzimati na pošiljke bez pravog imena. Ne znamo, s kim imamo posla.

H. N. M. Jednu smo stvarcu upotreбили, a ona druga možda po potrebi. One rečenice (članak čibar) ne možemo upotrebiti jer nam nijeste naveli pod svakom onog, koji ju je rekao. Inače i ne sadržavaju baš sve Bog zna kakve mudrosti. Potražite ovakih rečenica od Kemala, Abdül-Hak Hamida, Midhata, Samije itd. Ama mi neprestano očekujemo od Vas kakva lijepa prevođa.

K. A. — R. M. — Za nas je središnje bio gjak u državnoj školi ili softa u medresi, mi svima šaljeno list po onoj cijeni. Dakle izvolite se i Vi pretplatiti i naznačite tšeno gdje učite, u kom ste razredu (sunufu) itd. Mi čemo Vam slati list.

H. A. M. Saberite još poselivca pa čemo onda početi iznositi. Ono smo Vam poslali. Mahsus selam.

Z. M. Za ovo što nam poslato izvolite jedan put potruditi se u uredništvo, da se dogovorimo.

Hovadit zade M. Primili smo vašu obilatnu pošiljku. Gledaćemo; da upotrebimo, što se može. Zagonetku ipak donijeti ne možemo, pošto bi ju bilo teško odgonetnuti.

Odgovorni urednik: Safvet beg Bašagić.

Stamparija Riste J. Savića i druga u Sarajevu.

Derviš.

Ko sinje beskrajno more, usijan p'jesak se stere,
Viš njega lemača gori i riga žeravu živu.
Klonula narav je e'jela, al' derviš na božjoj stazi;
U daljni život, besvrjesno strašnoj smrti na pozivu.

Nikakva drveta nigdje, ni jednog osjenka nema,
Gdje no bi umoren putnik spokojno odahnut mog'o,
Nit' hladnog izvora, što 'no slatki mu napitak sprema,
Odavno ispi ga žedni plam sunca ognjenoga.

Sumornim, polumrtvim krokom, po živjoj žeravi gazi,
Sijedu pognuo glavu, sunce ga ognjeno prži,
Bez nada narav je e'jela, al' derviš na božjoj stazi;
U Boga svojeg se nada, i vjeru u nj' čvrstu drži.

Njegovo usahló oko, što samrt pred sobom gleda,
Ni jednom ne planu gnjevom, nit' usna njegova kada
Pohuli Svevišnjeg Boga; s opekla lica mu bl'jeda,
Pročitat' nije se mog'o ni jedan izražaj jada.

Buna, 18. jula 1900. god.

NARODNE UMOTVORINE.

Ali-begovica.

vore: gradi Sulejman čehaja:
Od almera i od albabera,
Od elmasa i mavi piruza,
Od jakuta i od zumurluta,
Duvar diže, dukatim' ga niže,
Tahte teže u zlato okiva,
Ekserima glave pozlaćuje,
Rafe kiti drobnijem biserom,
Basamake sa zlatom pokiva,
A pendžere od srme saljeva.
Sulejmanu majka besjedila:
„Ja moj sine, Sulejman čehaja,
Kad si take načinio dvore,
Bog ti dao lijepu djevojku —
Ko mladice Ali-begovicu!“
„Mila majko, zar je tako l'jepa?“
„Suljo sine, l'jepša' bit ne more!
Dva joj bena megju obrvama,
A četiri megju solufima;
Dva joj gjula s dvije strane lica,
A na bradi dilberska jamica;
Odrasla je k'o tanka Latinka,
A naziđli k'o mlada Gjurgjinka.“
Sulejman je bolno uzdisao
Čekajući kad će noćca doći.
Kad se noćca na zemlju spustila,
Ode Suljo Ali-bega dvoru,
Pa se penje na demir-pendžere.

I gledaj, kada ga veće i zadnja napusti snaga
I noga pokleknu slaba i sv'jest se mračit' poče,
Na vreo pijesak kleče i usna prošapta blaga:
„Oprosti grješniku meni, o; Višnji, svijeta Tvorče!“

I pogle, u tome času, gdje čelom pijesak tače,
Hlagjani studenac provri i bujno oko njeg' cv'jeće
Razavi krunice šarne, a bulbul pojati zače
U granju lisnatih hurma i divno zacari veće.

Klonuli derviš se prenu, duša mu oživlje s' nova,
Na sedžde Allahu pade, na dar mu zahvali velji.
I prigje užitku božjeg raskošnog blagoslova,
Što 'no mu izdašno Allah Svevišnji udijeli.

O, vjerni, nikada nemoj u Boga izgubit nade,
Nit' hulit Svevišnje Ime, na rubu propasti svoje,
Jer Allah kuša nas često i mnoge patnje nam daje,
Al' nikad survati ne će u propast vjerne svoje!

Osman A. Gjikić.

Beg Ali-beg na šilti sjegjaše,
Vjernu ljubju na krilu držaše,
Po njedrima ogre joj krojaše,
Po gr'ocu biserli gjerdane;
Jedna diza bješe prekinuta.
Odale se Suljo povratio,
Pa on ode svom bijelu dvoru.
Kad je sutra danak osvanuo,
Eto Sulje u novu čaršiju,
Pa se hvali megju jananima:
„Ko bi rek'o, da je 'nako l'jepa
Gospojica Ali-begovica!“
Pitali ga mlagjahnii jaranii:
Okle znade, da im pravo kaže.
Suljo im je 'vako besjedio:
„Sinoć sam je na krilu držao,
Brojio joj ogre po njedrima,
Po gr'ocu biserli gjerdane;
Jedna joj je diza prekinuta,
Ja sam joj je zubom prekinuo.“
Sve to sluša beže Ali-beže,
Od jada ga zaboljela glava,
Steže glavu srmali mahramom,
Pa on ide svom bijelu dvoru.
Susrete ga na avliji ljubja,
Da mu skine čurak sa ramena.
Beg j' od sebe rukom oklekuje:
„Bjež' od mene, moja nevjerojce,

Vodi roblje, što si ga dovela,
Nosi blago, što si ga don'jela!
Ljuba misli s njom se šali bego,
Al' u bega šale ne bijaše.
On izagje na bijelu kulu,
Pa otvara sahtijan sepete,
Pa joj broji potpuno vjenčanje:
Trist' izbroji, trista se zabroji
Gledajući ljubi u benove,
Jer je ljuba begu vrlo draga.
Kad joj blago izasu u krilo,
Vidje ljuba, da to nije šala.
Kupi blaga što je i don'jela,

Mudri savjeti Lokmanovi.

Lokman i mudrost dvije su nerazdružive jeđi u istočnim knjigama. Još prije osvata islama stari arapski pjesnici češće spominju Lokmana i uvijek mu daju prigrjevak „haćim“ mudrac. Tako isto spominju ga i islamski pjesnici, naročito u panegiričnim spjevovima kad hoće koga pohvaliti radi mudrosti.

Stotine arapskih i perzijskih stihova dalo bi se navesti, gdje se ovome ili onome laska, da je mudar k'o Lokman. Što više neki i svojoj ašiklji pripisuju mudrost Lokmanovu.

Ko je bio Lokman, odakle je rodom i kad je živio? — ta su pitanja neriješena. Suvišno bi bilo o tome ovdje raspravljati, jer se toliko protuslovnih predaja sačuvalo o Lokmanu, da i veliki historici kao Salebi sliježu ramenima i bilježe ih po redu. Ne upuštajući se u raspravu, mi ćemo ovdje po Imami Galaliji navesti, da je bio sin Luka'umov, a unuk Adov. Živio je po Salebiji u Davud peygamberovo vrijeme i bio mu vezir. Umro je u visokoj starosti poštovan kao pravedni sudija i mudrac od svega naroda¹⁾. Za njega neka islamska ulema veli, da je peygamber, a neka tvrdi, da je samo mudrac, kako to i u kur'anu (a. š.) stoji. Lokmanove mudre savjete čuvao je arapski narod s koljena na koljeno kao svete savjete ili urneke mudrosti, dok ih napokon popisaše islamski učenjaci i tako sačuvala od zaboravi. Da su ti savjeti, uza svu primitivnost puni duboke pouke i visoke mudrosti, svaki će se čitatelj lako osvjedočiti. Oni su prije islama služili arapskome beduinu kao svete ustanove za život i društvo; mogu se nazvati arapska narodna filozofija. Svi počimaju s „O sinčiću!“ Po autoritetu Sufjanu

¹⁾ Megju arapskim narodom sačuvala se predaja, da mu je Bog dao na izbor ili život od sedam krava najvrišće rase ili od sedam orlova. Lokman je zadnje izabrao. Stari arapski pjesnici često ističu u zgodu i smjeraju na Lokmanov život.

Vodi roblje, što je i dovela,
Pa se diže u pohode majci.
Kad je bila poljem zelenijim,
Susrete je Sulejman čehaja,
Pa je svrati svom bijelu dvoru,
I vjenča je sebi za ljubovcu.
Kad je čuo beže Ali-beže,
Kako ga je Suljo prevario,
Da mu ljube nije ni vidio,
A kamo l' joj lice obljubio,
Puče srce u junaku živu,
I umrije žalosna mu majka.
Zabilježio: Tale.

Sevrije (97.—161.) Salebija nam bilježi savjete Lokmanove, od kojih mi po izbor donosimo slijedeće: O sinčiću, svijet je duboko more i mnogo se ljudi u njemu utopi. Tvoja lagja nek bude božiji strah, kormilo vjera u boga, a veslo pouzdanje u boga.

O sinčiću, uzmi od svijeta, koliko ti nužno treba za življenje. Ne očaj se njemu tako jako, da drugima škodiš, niti ne budni tako neradin, da si im na teret.

O sinčiću, ne podaj se sasvim naući, da učenjake potamniš, ili da lujjake zavedeš, ili da se preveć odlikuješ u društvu; niti ne zanemari istu misleći da je suvišna i da gojiš ljubav za neznanje.

O sinčiću, ljub društvu prednost pred samoćom, i ako vidiš ljude, koji boga spominju, pridruži se njima; jer, ako si učen, oni će ti koristiti i povećat znanje, a ako si neuk naučićes nešto od njih; možda će im bog udijeliti svoju milost, pa ćeš i ti biti udionikom u njojzi. Ako pako vidiš ljude koji boga ne spominju, ne idi k njima; jer ako si učen ne ćeš se od njih ništa okoristiti, a ako si neuk, oni će ti neznanje pomnožiti; možda će im bog opremiti belaj na glavu, pa ćeš i ti biti udionikom u njemu.

O sinčiću, ne prodaj svoje pobožnosti osim samo pred istomišljenicima, jer kako god megju psom i vukom nema prijateljstva, tako isto nije moguće prijateljstvo megju pobožnim i raspuštenim; jer ko ljubi pretvaranje, biva ružen, i ko se zlu zda, pada pod sumnju, i ko pane u društvo zla druga, nije siguran, i ko ne obuzdava jezik, kajaće se.

O sinčiću, budi sluga dobra, a ne budi čedo zla.

O sinčiću, sjedi učenjacima tako blizu, da se tvoja koljena njih dotiču, ali se s njima ne prepri, inače će te oni isključiti; uči od njih, ako ti dađu priliku, budi blag u pitanju, da te ne zapuste i ne budi dosadan da im se ne ogadiš.

O sinčiću, ako jašeš, ne daj se u jahanju od sna svladati, jer ti konj može skrenuti, i mudraci to ne čine za to; drugo je što, ako u nosiljki sjediš, gdje se možeš istegnuti. Kad se prikučiš pristaništu, sjaši i idi pješe, onda nahrani konja prije već sebe, jer je on jedan dio tebe. Najbolje je putovati s početka večeri. Odmori se malo, pa onda putuj od po noći do zore. Putuj sa svojim nožem, u svojim čizmama, pod svojim turbanom i kabanicom i sa svojom bukarom, s iglom, koncem, šilom i obskrbi se s lijekovima, koji tebi i drugima mogu koristiti i postupaj prijateljski sa svojim saputnicima i sve radi s njima u zajednici, samo ne griješi.

O sinčiću, ne udaraj krinke na se, jer po danu padaš u oči, a po noći pod sumnju.

O sinčiću, ne opominji ljude na pobožnost, dok u isto vrijeme sam je zaboravljaš, jer inače si kao svjetiljka, koja drugima svijetli, a sebe izgara.

O sinčiću, ne drži male stvari neznatnima, jer sutra mogu velike postati.

O sinčiću, čuvaj se laži, jer ti laž kvari moral, izaziva ljude na pretjerana očekivanja radi tvoje obijesti i na taj način iščezava tvoja čast i ugled. Ne će te niko više slušati kad govoriš i ne vjeruje ti se, kad što kažeš. a kad se dotle dotjera, život nema više nikakve vrijednosti.

O sinčiću, čuvaj se hrgjavih navika, neprestanoga napastvovanja i oskudice; jer s tim svojstvima odbičeš od sebe sve drugove, a ljudi će te se uklanjati; sačuvaj u svakom slučaju svoju težinu, budi strpljiv, ako ti braća nijesu tačna i pazi u doticaju s ljudima na dobre navike, jer dobre navike, svjetlo lice i ugled pribaviće ti kod dobrih ljudi naklonost, a kod hrgjavih uklanjjanje.

O sinčiću, ne obaraj svoju dušu u brige i ne napunaj svoje srce s jadom radi pohlepnosti, nego budi zadovoljan sa svojom sudbinom i s onim, što ti je Bog odredio tako će biti tvoje vladanje čisto, tvoj život sretan, tvoj duh veseo. Ako želiš biti nezavisan iščupaj iz sebe težnju za onim, što imaju ljudi; jer što su peygamberi i sidici (pravedni) postigli, to su postigli, što su iščupali težnje za svijetkim imanjem.

O sinčiću, kratko je vrijeme, jedan kratak dio od njega jest život, a malo od malo (kad se odbije) ostaje malo.

O sinčiću, čini dobro onima, koji to zaslužuju, a ne čini onima, koji to ne zaslužuju, jer inače izgubićeš svoje dobročinstvo na zemlji, a za to ne ćeš dobiti nikakove nagrade na onome svijetu. Budi promišljen, a ne rasipan, niti budi škrt u dijeljenju, niti davaj preveć.

O sinčiću, poštuj mudrost, pa ćeš i ti biti poštovan, visoko je cijeni, pa ćeš i ti biti visoko cijenjen.

O sinčiću, zavidnik se poznaje po tri znaka: odsutnoga omalovažava, prisutnome laska i raduje se svakoj nesreći.

Toliko Salebija, a osim toga po raznim antologijama sačuvalo se više mudrih savjeta, koji se pripisuju Lokmanu. Evo ih nekoliko:

O sinčiću, kad čuješ nešto, sakri to u svome srcu i ne pokazuj, jer inače, to će postati žerava, pa će ti spržiti jezik.

O sinčiću, budi pripravan uvijek slušati, a ne kazivati.

O sinčiću, ne ostani dugo u kući, gdje se mnogo brblja. Brbljanje vuče za sobom mržnju i neprijateljstvo.

O sinčiću, kako je lišće nakit jednoga stabla, tako su djeca nakit ječnoga čovjeka.

O sinčiću, čovjek bez djece je kao stablo bez roda.

O sinčiću, budi zahvalan Bogu, da se na tvoja vrata kuca, a da ti ne kucaš na drugim vratima.

O sinčiću, stupi u posao samo s čovjekom, koji je stariji ili bogatiji od tebe.

O sinčiću, čuvaj se da ti prijatelji ne saznadu za materijalno stanje. Ako si bogat zavidice ti, a ako si siromah ostaviće te.

O sinčiću, nigda ne posreduj udaju jedne žene. Ako je dobra, ne će ti biti zahvalna, a ako je zla, proklinjaće te.

O sinčiću, čuvaj se hrgjava društva, ono je k'o gola saplja od hrgjava čelika.

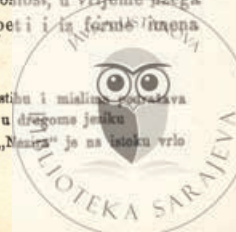
O sinčiću, zar nije mrav radišiji od tebe? — on sakuplja ljeti zimnicu.

O sinčiću, zar nije pijevac marljiviji od tebe? — on slavi i hvali Boga, dok ti još spavaš.

O sinčiću, ne idi u blizinu vladara, kad se srde, i u blizinu mora, kad bjesni.

O Lokmanu pripovijeda se takogjer mnogo anekdota na istoku, od kojih su neke pobilježene, a mnogo ih još imađe, koje se pripovijedaju nausnice. I u nas u Bosni i Hercegovini mogla bi se mnoga pričica naći o Lokmanu, premda je on u našim krajevima, što se tiče mudrosti ustupio mjesto Eflatonu (Plato). Eflaton je u našem narodu isto ono, što je Lokman na istoku. Rečenice: Mudar k'o Eflaton; Laže, da je Eflaton; Da mu je Eflatova pamet, do zla je i t. d. čuju se češće i po seoskim kolibama. Kako je Plato u nas postao slavan, ne da se rastumačiti. Možda njegova slava zasijeca u daleku prošlost, u vrijeme njeega dođira s Greima. Ali bi se opeti i ta stara priča

¹⁾ Pjesma, kojom se po formi, stihu i mislima podražava drugoj pjesmi. Nu pošto je ovdje uzor u drugome jeziku podražavano je samo stihu i mislima. „Nasir“ je na istoku vrlo obljubljena. Katkada natkrili svoj uzor.

moglo naslućivati, da smo preko islamske prosvjete upoznali toga grčkoga filozofa.

Lokman je kod nas poznat kao bajoslovni liječnik, koji je po narodnoj predaji bio našao i lijek od smrti. Osim te kićene legende čuo sam još više anekdota o Lokmanu kao liječniku. Lijepo bi bilo, kad bi se ko našao, pa ih sve pobilježilo. „Ne može ostati, da mu je Lokmani hećim amidža“ — veli se, kad se o nekom misli, da mora umrijeti.

Zloglasni vladar iz Omejevića dinastije Jezid-ibni-Muavi, inače izvršni pjesnik pjeva o svojoj Sulejmi u njeznoj ljubavnoj pjesmi, kojoj ja ne znam ravne u arapskoj poeziji. Zar nijesu divni stihovi:

Nuširu ilejha bil-benani ke-ene-ma
Nuširu il'-el-bejtil atikil muharremi.
Leha lućma Lokman ve suretu Jusuf
Ve nagmetu Davudé ve ifetu Merjemi!.

¹⁾ Prstom na nju pokazujemo kao na drevnu svetu kuću (Čabu).
— U nje je mudrost Lokmanova i ljepota Jusufova i glas Davudov i nevinost Merjemina.

NARODNE UMOTVORINE.

Smrt Hasan-aginice.

Što'no cvili na bijeloj kuli?
Il' je vila, il' je ljuta zmija?
Nit' je vila, nit' je ljuta zmija.
Čedo ragja Hasan-aginica,
Ragjala ga tri bijela dana;
Kad četvrti danak osvanuo,
Tada njojzi svekar-babo dogje.
Govori mu Hasan-aginica:
„Svekar-babo, otišo na Čabu!
Donesi mi studene vodice,
Ne bi li se čedom rastavila!“
Al' govori svekar nevjestici:
„Ja ne mogu moja mila snaho,
Eno ezan na džamiji ući,
Moram ići u džamiju klanjat.“
U to doba svekrva na vrata.
Govorila Hasan-aginica:
„Svekrvice, po Bogu majčice!
Donesi mi studene vodice!“
Al' govori Hasan-age majka:
„Ja ne mogu moja mila snaho,
Mene žene u mahalul zovu.“
U to doba zaova na vrata.
Progovara Hasan-aginica:

„Zaovice, po Bogu sestrice!
Donesi mi studene vodice,
Ne bi li se čedom rastavila!“
Progovara Hasan-age seka:
„Ja ne mogu moja mila snaho,
Mene cure na teferič zovu.“
Kad se opet vrata otvoriše,
A na vrata Hasan-aga dogje.
Progovara Hasan-aginica:
„Hasan-aga, iza gore sunce!
Donesi mi studene vodice!“
Kad to čuo aga Hasan-aga,
Uze sude, pa ode na vodu;
Zafatio studene vodice,
Pa on ide svom bijelu dvoru.
Kad je bio blizu dvora svoga,
Susrete ga ostarjela majka:
„Proli vodu, aga Hasan-aga!
Ljuba ti je svijet mijenila,
Mrtvo ti je čedo porodila,
Zlatnih ruku i zlatna perčina!“

Zabilježio:
Ibrahim Dautović
iz Bijeljine.

LISTAK.

Književnost.

Knjiga Boccadoro. Xeres de la Maraja. Zbirka pjesama 1898.—1899. Zagreb 1900. Ko želi čitati pjesme njeznije od čuvstva, a šarolikije od fantazije, neka nabavi knjigu Boccadoro. To nijesu pjesme, koje se svaki dan pojavljuju u književnosti maloga naroda. To je zbirka, koja i u većih naroda u decenijama rijetko ugleda svjetlo. Pjesnik Xeres i nehote nas sjeća

na turskoga pjesnika Fikreta, kao da su rasi na istom suncu, u isto vrijeme, pod uplivom istih prilika. Samo je razlika u tome, što hrvatska kritika ne poštuje Xeresu ni deseti dio, koliko turska Fikretu. Riješiti tu veliku zagonetku nije teško onome, ko pozna prilike i ukus jednoga i drugoga naroda. U Turskoj je probjen led za moderno, a u Hrvatskoj istom su mlagje sile počele probijati. Hoće li im trud ostati uzalud, to se sada ne da sigurno odrediti, jer je javno mnijenje

podijeljeno u dva tabora. Što se tiče knjige Boccadoro mi slobodno njezinim protivnicima možemo doviknuti: ne da se sunce šakom začepiti, jer svjetlo, koje se iz tih pjesama prospa, jako je tako, da svako oko na njemu zablješti. Ko je gledao na pozornici Madame Fuller i njezin serpentinski ples u bajoslovnim bojama, koje zamamljuju ljudski vid, tome će slični sklad boja u istočnoj raskoži jednoga Haruna ili jedne Semiramide sinuti u knjizi Boccadoro. I Ibnul-Mutez, taj glasočiti vladar iz dinastije Abasovića i pjesnik prirodnog i umjetnog sjaja, ostao bi zapanjen pred knjigom Boccadoro, gdje se grli ljubav s pjesmom u čarobnom skladu perzijske mašte, arapske djevičanske poezije i grčke prirodne umjetnosti. Mi je svima prijateljima čiste, djevičanske poezije najtoplije preporučujemo.

Kad je naš „Behar“ prije četiri mjeseca počeo izlaziti, mnogi su listovi, koji su nam u neposrednoj blizini ili inače goje neke simpatije prama nama, pozdravili „Behar“, prikazali ga svojoj čitalačkoj publici i stupili u zamjenu s nama. Da se i mi odužimo kako treba za taj kolegijalni susret, evo uhvatismo priliku, da i mi njih u ovoj rubrici prikažemo, te čemo i u buduće osvrnuti se prigodice naročito na poučne listove, kojim se i naš narod može da okoristi. A sad evo ih redom:

„Bosnische Post“, list za politiku i narodno gospodarstvo, izlazi u Sarajevu dnevno osim nedjelje i praznika, kako se po naslovu vidi, na njemačkom jeziku već XVII. godinu. Cijena je listu za Bosnu i Hercegovinu i austro-ugarsku monarhiju na godinu 24 K, za ostale zemlje 36 K godišnje. List izdaje Joh. Bopt. Scharada, urednik Oscar Hirt, a štampa se u tiskari „Bosnische Post“.

„Bosanska Vila“, list za zabavu, pouku i književnost, izlazi u Sarajevu, XV. god., dva put u mjesec, ćirilicom, na dva tabaka. Cijena je listu 8 K na godinu, za gjake 6 K. Vlasnik i urednik lista jest Nikola T. Kašiković, a štampa se u stampariji Riste J. Savića i dr. Sadržaj zadnjeg (13) broja: *Preosvešteni Antonije*, episkop i rektor kazanske duhovne akademije u Rusiji (sa slikom); *Zimnje večer*, (pjesma) od Puškina, ruskog pjesnika; *U slobodi*, igra iz dječijeg života (u Rusiji), napisala J. A. Ljapunova; *Idila* (pjesma), od barona Delviga, ruskog pjesnika; *Fermolaj i mlinarica*, pripovijetka (iz „Lovčevog Zapisnika“), od Turgenjeva, ruskog pisca, prevod; *Sestra i brata*, srpska narodna pjesma, prevedena s francuskog na ruski jezik, (preveo Puškin, ruski pjesnik, sravnjena s originalom; *Marko Nesrečni i bogati Vasilije*, ruska narodna priča, s ruskog preveo Jocić Lj. Č. — Listak je u „Vili“ obilast raznim bilješama književnim i kulturnim: *Ruski jezik u Austriji*, *Nova ruska crkva u Sv. Gori*, *Poklon cara Nikole Francuskoj*, *Rusija na pariskoj izložbi*, *Ruski gjaci u Pragu*, *Ruska mapa i ćirilica*, *Narodne knjižnice u Rusiji*, *Ruski car i pariska izložba*, *Ruski arheološki institut u Carigradu*, *Žensko svenaučište* (t. j. sveučilište) *u Moskvi* (u Rusiji), *Industrijska škola u Moskvi*, *Ruske učiteljske škole u Sibiriji* (u Rusiji), *Spomenik ruskom caru u Sofiji*, *Grčke i slovenske povelje u Sv. Gori*, *Ukidanje progona u Sibiriji*; *Citule: Mitropolit Joannikije* (u Rusiji), *Leonid Nikola-jević Majkov*, ruski naučenjak, *V. Pavlovič Vasiljev*, ruski učenjak, *Grof Muravjev*, diplomata ruski, *I. K. Ajvazovski*, ruski slikar, *Dr. Gj. Dimitrijevič*, advokat u Vel. Bečkereku. Ova zadnja bilješka je jedina od

sviju bilježaka i članaka u ovom broju „Bos. Vile“, što govori o čovjeku iz naroda, kom je posvećen ovaj list. No prevariče se, ko pomisli po drugim člancima i noticama, da je ovo ruski list.

„Bošnjak“, list za politiku, pouku i zabavu, izlazi u Sarajevu, X. god., jedan put u hefti (sedmici) latinicom, na čitavu tabaku. Cijena je „Bošnjaku“ za Bosnu i Hercegovinu i austro-ugarsku monarhiju 5 for., gjacima u pola cijone. Urednik i vlasnik jest Jusuf beg Filipović, a štampa se u stampariji Riste J. Savića i dr. u Sarajevu.

„Brankovo Kolo“, za zabavu, pouku i književnost, izlazi u Srijemskim Karlovcima, god. VI., svakog četvrtka, ćirilicom na dva tabaka u formi našeg lista. Cijena je listu za Austro-Ugarsku, Bosnu, Hercegovinu i Ornu Goru na god. 10 K, za sve ostale zemlje 14 K (dinara ili franaka). Vlasnik i urednik je Paja Marković-Adamov, a štampa se u Srpskoj manastirskoj stampariji u Sr. Karlovcima. Sadržaj zadnjeg (31. i 32. zajedno): *Sedamdeset-godišnji rojjen-dan cara i kralja Franje Josipa I.* (članak od uredništva); * * *, pjesma od A. Santića; *Od Lermoutova* (pjesma), preveo M.; *Gjurgijjanska* (pjesma), od A. Čavčavazde, preveo M.; *Mrkunjić*, pripovijetka, od Svet. Čorovića (nastavak); *Amalabek*, pripovijetka, od A. A. Bestuževa, prevod, (nastavak); *Pesnik Mistral*, od Dante-a, s franc. preveo M. Nikol č; *Zlatna zvezda*, od Benedek Elek-a, pripovijetka, s magjarskog preveo Gj. Žokić; *Cvijeta Zuzoričeva i Dominko Zlatarić*, listak iz dubrovačke književnosti, napisao D. A. Kivaljević (nastavak); *Prilog pitanju o istorijskom pozivu ruskoga naroda*, piše V. Zavišnjević; *K dodatku smalog osvrta g. M. Medića*, piše Savo P. Vuletić; *Pravci hrvatskog realizma*, od M. Marjanovića; *Ivan Ivanović-Koslov*, piše Drag. Popović. U „Kovčeviću“, kako „Brankovo Kolo“ zove svoj listak ima bilježaka kulturnih i književnih: *Ogled francuske bibliografije u Srbima i Hrvatima*, za tim se prikazuju zbirke pjesama *Čuvstva i poleti*, od N. Ostojića i *Suse i osmjesi*, od I. K. Ostojića; *Revenansa* od Šrepela, što je izdala Matica Hrvatska; *Zapisi Andrije Milčeničevića*, priče; *Ruska rasprava o literaturi Srba i Hrvata* i još neke knjige i novine, za tim piše prilikom 25-godišnjice česke „Matices Skolske“ u Pragu i t. d.

„Budućnost“, list za prosvjetne i materijalne interese, izlazi u Vršcu svake nedjelje, ćirilicom na čitavu tabaku. Cijena mu je za Austro-Ugarsku, Bosnu i Hercegovinu 8 K, za ostale zemlje 10 K na godinu, a za ratare samo 4 K. Vlasnik i urednik Sava Vezenković.

Kulturne bilješke.

Dvadesetipet-godišnjica Sultanova. Narodi prostranog turskog carstva danas provode rijetko veselje; danas se uprav navršuje ravno dvadeset i pet godina, kako je na tursko prijestolje, na taht slavnih Al-Osmana zasio sadanji sultan i vladar *Abdul-Hamid II.*, dićan potomak stare i slavne vladarske loze Osmanove, što se proteže kroz punih šest vijekova. Narodi turske carevine od vajkada su ljubljeni, poštivali svoje vladare uprav sinovskom odanošću, pa kako sve, tako i sadanji sultana *Abdul-Hamida*. Dvadeset i pet godina on vlada i upravlja turskim carstvom mudro i razborito u pravcu i duhu kako njegome njegovu iziskuje. Kroz cijelo vrijeme njegove mudro vladavine njemu bijaše pred očima narod i podanici nje-

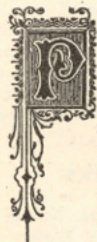
govori, kako je i vrijeme iziskivalo, on je svu svoju brigu uložio gotovo samo u odgoj i naobrazbu naroda turskog. Mnogobrojni zavodi niži i viši svjedokom su njegove iskrene želje, da se narod turski intelektualno digne i održi spram drugih modernih naroda. Osim toga nastojeći, kako je sam miroljubiv, svaki zaplet mirom riješiti, štedio je vazda snagu svog naroda, a gdje iskala čast i ponos i slavu tursku znao obraniti, stekao je on kod svojih naroda neizmjerano štovanje i ljubav. — Svaka se godišnjica sultanova proslavi u prostranoj turskoj carevini s osobitim veseljem sa toplim željama, da ga Bog i nadalje uzdrži na prijestolju svojih djedova; no ove godine činile su se izvanredne pripreme širom cijele carevine, da se veselje prilikom navršnja 25 godina njegove vladavine što dostojnije provede. Osim toga sav je narod turski kao i sam dvor ustao, da se pri ovom rijetkom veselju mnogom kulturnom i humanitarnom zavodu i poduzeću udari temelj. Turski listovi već od nekoliko dana puni su tih vijesti. Tu se dovršuje nova džamija, te će se otvoriti na sam dan, kad se navršti 25 godina sultanova vladanja, ovdje se otvara novi mekteb, ondje podiže česma, onamo bolnica, negdje sirotište, novi putovi, vodovodi, razni internati, a svega je tog uprav bezbroj u prostranoj carevini. Od svega toga tri su ovaka kulturna poduzeća ponajvažnija, a to je gradnja željeznice u Jemen, koja se dovodi u svezu s ovom proslavom, za tim reorganizacije turske mornarice, te otvorenje sveučilišta u Carigradu. Osim toga šire se glasovi o manifestu, što će ga sultan izdati na sam taj dan, a što se drži najvećom tajnom do sada. Taj manifest da će iznenaditi sve narode i podanike Turske, a ujedno uvjeriti o velikoj milosti sultanovoj prema svojim narodima.

Najnovija irada Njeg. Veličanstva Sultana odnosi se na novo ustrojeno carsko sveučilište (Darul-fununi šahane.) Koliko se vidi iz pravila i programa preda-

vanja, to ne će biti sveučilište, kakova su u Evropi, već neka vrsta visoke škole, na kojoj će se predavati više nauke, i to po prilici biće dva fakulteta teološki i filozofski; dakako sve u manjemu. Iz škola, koje odgovaraju u pravom smislu riječi našim nižim gimnazijama primaće se absolventi na tu višu školu, gdje će slušati realne znanosti, povjest literature islamske i francuske, za tijem psihologiju, logiku, opći zemljopis i zemljopis osmanske carevine, arheologiju i pedagogiju. To su svi predmeti, koji će se predavati na toj višoj školi sad za sad, a u buduće se obćetaje, da će se program prema potrebi proširivati. Teolozima ne trebaju nikakve svjedоче, oni će se primati na usnovi prijamnoga ispita. Absolventi mekteba: Mulčije, Sultanije, trgovačke škole i svih idadija imadu prvenstvo, da se prime na oba fakulteta. Svaki je početak težak — stara je riječ; za to se i toj visokoj školi mora kroz prste gledati. Nas naročito veseli, što se jedan put došlo i u islamskom svijetu do uvjgavnosti, da se viša važnost polaže na teološke znanosti (ulemi dinijje), jer stari sistem obuke u medresama nije odgovarao svojoj svrsi. Na toj visokoj školi predavaće se megju ostalim s posebne stolice tarihi-dini-islam (povjest islamske vjere), o kome učenici staroga sistema nemaju ni pojma, jer im ne zapada vremena od mantika i meanije. — Kako javlja „Monsieur orientale“ na 31. augusta t. j. na dan 25-godišnjice carevanja Njeg. Veličanstva sultan Abdul-Hamida II. otvoriće se svečano predavanja na carskom sveučilištu, i to na teološkom fakultetu s predavanjem o islamu. Na istome sveučilištu dnevno će se držati dva do tri predavanja, koja će moći posjećati takogje činovnici pod imenom „Šami“ (slušatelj). Ime profesora, koji će stvoriti predavanja na novoj univerzi ne spominje se, što bi trebalo svakako napomenuti, jer je to važna kulturna pojava. Sad za sad biće sveučilište u zgradi Mektebi-mulčijje, koja će se na rečeni dan sjajno okititi lijepim slikama i znakovima turske države.

Kćerka bega Ljubovića.

Poletio siv zelen sokole,
Iz Stambola na Hercegovinu,
Bijel ferman pod krilima nosi,
Na koljeno begu Ljuboviću.
Ferman uči beže Ljuboviću,
Ferman uči, grozne suze lije.
Pitala ga šćerca Umihana:
„Što je tebi, moj premili babo,
Što proljevaš suze od očiju?“
Progovara beže Ljuboviću:
„Ne pitaj me, šćerko Umihana,
Car me zove na carevu vojsku,
A ja hrono, vojevat' ne mogu.
Nemam brata, nemam ni bratića,
Nemam seke, nemam ni sestrića,
A ne imam muškoga evlada,
Da ga pošljem na carevu vojsku.“
Onda njemu šćerka besjedila:

„A Boga ti, moj premili babo,
Hajd' otidi u novu čaršiju,
Poreži mi junačke haljine,
I daj meni slugu Ibrahima,
I daj meni doru od mejdana,
I daj meni hiljadu dukata,
Ja ću ići na carevu vojsku.“
To je babo jedva dočekao.
Od zemlje je na noge skočio,
Pa on ode u novu čaršiju.
Poreza joj junačke haljine,
I dade joj slugu Ibrahima,
I dade joj doru od mejdana,
I dade joj hiljadu dukata.
Opremi se lijepa djevojka,
Ona pogje na carevu vojsku,
Sa svojijem slugom Ibrahimom.
L'jepo ime sebi nadjevala,

L'jepo ime Šan-beg Dizdaraga.
Kad je došla na carevu vojsku,
Svaki aga sebi čador penje,
A Ibrahim sebi i Šan begu.
Svaki aga pod svoj čador igje,
A Šan beg se po ordiji šeće,
Sva se za njim ordija okreće,
A najviše Mujo careviću.
Progovara Mujo careviću:
„A tako mi Boga jedinoga,
Ja ću poznať lice Šan begovo!“
Kad u jutru jutro osvanulo,
Osvanulo i sunce granulo,
Posla Mujo dva lahka tatara,
Pa je njima 'vako govorio:
„Hajte zovte Šan beg Dizdaragu
Da s' bacimo kamena s ramena.“
I odoše dva lahka tatara,
Do čadora Šan beg Dizdarage,
Pa govore dva lahka tatara:
„Hajde ustaj, Šan beg Dizdaraga
Tebe zove Mujo careviću,
Da s' bacite kamena s ramena.“
Opremi se Šan beg Dizdaraga,
I on ide Muji careviću.
Kad je Šan beg Muji dolazio,
Sve se age tude iskupile,
Bacaju se kamena s ramena,
Kada dogje Šan beg Dizdaraga,
Jednom baci, svima im dobaci,
Drugom baci, svima im prebaci,
Više im se ni bacati ne će.
Svaki aga pod svoj čador igje,
A Šan beg se po ordiji šeće.
Sva se za njim ordija okreće,
A najviše Mujo careviću,
Progovara Mujo careviću:
„Ah tako mi dina i imana,
Ja ću poznať lice Šan begovo!“
Kad u jutru jutro osvanulo,
Osvanulo i sunce granulo,
Posla Mujo dva lahka tatara.
Pa je njima 'vako govorio:
„Hajte zovte Šan beg Dizdaragu,
Da skočimo skoka iz čusteka.“
I odoše dva lahka tatara,
Do čadora Šan beg Dizdarage,
Pa govore dva lahka tatara:
„Hajde ustaj, Šan beg Dizdaraga,
Tebe zove Mujo careviću,
Da skočite skoka iz čusteka.“
Opremi se Šan beg Dizdaraga,
I on ode Muji careviću.
Kad je Šan beg Muji dolazio,
Sve se age tude iskupile,
Pa se skaću skoka iz čusteka.

Kada dogje Šan beg Dizdaraga,
Jednom skoči, svima im doskoči,
Drugom skoči, svima im preskoči,
Više im se ni skakati ne će.
Svaki aga pad svoj čador igje,
A Šan beg se po ordiji šeće,
Sva se za njim ordija okreće,
A najviše Mujo careviću.
Progovara Mujo careviću:
„Ah tako mi posta ramazana,
Ja ću poznať lice Šan begovo.“
Kad u jutru jutro osvanulo,
Osvanulo i sunce granulo,
Posla Mujo dva lahka tatara,
Pa je njima 'vako govorio:
„Hajte zovte Šan beg Dizdaragu,
Da igjemo u vruće hamame.“
I odoše dva lahka tatara,
Do čadora Šan beg Dizdarage,
Pa govore dva lahka tatara:
„Hajde ustaj, Šan beg Dizdaraga,
Tebe zove Mujo careviću,
Da igjete u vruće hamame.“
Govorio Šan beg Dizdaraga,
Govorio svome vjernom slugi:
„Pobratime, sluga Ibrahime,
Nemoj mene prokazati mladu,
Kad unigjem u vruće hamame,
Kad ja počnem kovče raspinjati,
Ti izagji pred vruće hamame,
Pa zaviči iz grla bijela,
Ko je ovdje Šan beg Dizdaraga,
Umrlu mu i otac i majka,
Eno knjiga po ordiji traži.
Pa on ode u vruće hamame,
Kad je sio kovče raspinjati,
Pred hamamom neko zavikao:
„Ko je ovdje Šan beg Dizdaraga?
Umrlu mu i otac i majka,
Eno knjiga po ordiji traži.“
Kad to čuo Šan beg Dizdaraga,
Odmah skoči na noge lagane,
Pa izagje pred vruće hamame,
Pa uzjaha doru od mejdana,
Pa se mahnu preko polja ravna,
Kano zv'ezda preko vedra neba.
Za njom trči Mujo careviću.
Obazre se Umihana mlada.
Kada vidje carevića Muju,
L'jepo skida srmali kalpak,
A prosiplje sitne pletonice,
A na čudo Muje carevića,
Baš na čudo i velike jade.
Kad to vidje Mujo careviću,
Plesnuo se rukom po koljenu:
„A vaj meni do Boga mišoga,

Varaše me Turci i kauri,
Niko mene 'prevarit' ne može,
Osim jedna Ljubovića šćerka,
A na ime Umihana mlada.
Kad to začu Ljubovića šćerka,
Udarila doru vilenoga,
Potjerala brdu i dolini,

Ka svojemu dragom zavičaju,
Pravo zdravo u Hercegovinu.
Davno bilo, moja braćo draga,
Davno bilo, sad se spominjalo,
Kano dobar danak u godini.

iz zbirke:

Fehima H. Bašcauševića.

Muslimani, a ne muhamedanci! — Poslanik, a ne prorok i propheta!

Jedan predlog.

nogome od čitatelja „Behara“ biti će začuđan naslov ovoga članka, a kad još rekne da je naziv „muhamedanac“ čak i uvredljiv za muslimana, onda će me tek poprieko pogledati. Ali polako, prijatelju i družo, da se razumijemo!

Istina Bog u nas su se rieči „muhamedanac“, „muhamedanski“ tako udomile i uobičajile, da više nitko i ne misli na njihovo značenje, a kamo li, da bi išao iztraživati, odkuda dolaze i da li sbilja označuju onaj pojam i onu misao, koju mi time hoćemo da istaknemo i naglasimo. Istina je takodjer i to, da smo mi privikli tomu nazivu: tako nas prozvali, i mi se sami tako zovemo i — nikom ništa. Ali ako izpitamo i dobro uočimo početak i historički razvitak ovoga nazivlja, odmah ćemo se uvjeriti da rieč „muhamedanac“, muhamedanski“ ni po svome etimološkom značenju ni po svojoj prvobitnoj uporabi, podništo ne označuju čovjeka, koji vjeruje i izpovijeda Islam. Naprotiv taj je naziv uvredljiv te je zapravo blasphemija rabiti naziv „muhamedanac“ mjesto musliman. — A sad da vidimo kako je došlo do toga nazivlja i kako se je razvilo.

Kada je po božijoj volji, arabski genij prepodjen islamskim naukom, izišao iz svoga uzahnoga kruga, Arabskoga poluotoka, kada je svjetlo Islama obasjalo i razsvietlilo zamračene krajeve Azije i Afrike, — mjesto podivljalog puka, pokazao se je kulturni, radin, uljudan i prosviećen narod, mjesto poganskih potlousića, počeli se dizati velebni hramovi — remek djela islamskoga genija; mjesto krvi i pokolja, procvata ljubavi i milosrdje; mjesto strasti i živinskoga nagona, zavladao zakon, razum i srdce: — prvi uspjesi islamske civilizacije.

Nego, ovaj silni i blagotvorni uspjeh islamske nauke, čini se da je u velike zabrinuo njegove neprijatelje, — „glavne stupove sredovjekovnog mračnjaštva,“ — kako veli Draper — te su odmah počeli navale na njega, prikazujući ga u najcrnijim bojama, jer — „kano sinovi mraka i tmine, bojali su se svjetla“ . . . . „I doista, piše Hadriani

Relandi, nema vjere na svijetu, koja bi bila tako zlo tumačena od njezinih neprijatelja i koja bi bila izvrgnuta tolikim porugama i mržnji svieta, kao baš Islam!“ U prvim navalama nastoji se prikazati Arabe (muslimane) kano neznabošce i krivovjerce, koji obožavaju razne predmete i prirodne pojave, pripisujući im božanska svojstva, te su se čak ti neprijatelji Islama, pobriunuli za imena tih božanstva, koji se zovu: Apollin, Tervagant, Noiron, Venus, Astarte, Uranion, Baraton, Margot, Saha, Merva, a najglavniji „bog“ (haša, sume haša!) da je Mahom. Ove izmišljotine i pogrdne na Islam naročito su se umnožale početkom dvanaestoga stoljeća, jer kako veli Voltaire — „u vrijeme križarskih ratova bilo je više byzantinskih kaludjera, koji su pisali protiv Islama, nego li Janičara u turskoj vojsci.“ I sbilja razdoblje križarskih vojna, „le cycle de la croisade“ može se nazvati stoljećem ratnih i literarnih navala na Islam. Dok su križari u nebrojenim četama hrlili prama Istoku, dotle su razni „trouvere“-i svojim epopejama fanatizovali i jarili svjetinu protiv Islama, prikazujući ga u najcrnijim slikama. Već u prvoj pjesmi toga vremena „Le chevalier au Cygne“ spominje se kako mati jerusalemskoga emira pita i moli idola Mahoma, koji joj proriče dolazak križara:

„La mère Corboranet revin de pasmoison;

Par matin se leva, moult reclama Mahom,
Margot et Appollin, Jupiter et Noiron . . . .“

U drugoj se pjesmi razgovara vodja križara sa arabskim emirom, te mu predbacuje, da su oni (Arapi, muslimani) bezvjerici, jesu li to kršćani ili muhamedanci („adorateurs de Mahomet“), pita ih da li vjeruju u Boga velikoga ili u idola Mahoma i Apollina:

Vous n'avez point de Dieu, ome biestes vivez;
Ordenanche ne foi en rien ne maintenez,
Fors que de Mahomet qui vous a asotés.“

A kad iza toga susretno četu konjanika, vodja križara htijući saznati, jesu li to kršćani ili muhamedanci („adorateurs de Mahomet“), pita ih da li vjeruju u Boga velikoga ili u idola Mahoma i Apollina:

„Va? quel gens estes vos? créés en Dieu le grand;

— — — — —
Ou créés Apollin, Mahom et Tervagant?“

A kad emir musulmana pane ranjen od križara, digno se na koljena i moli za pomoć idola Mahometa:

„Quant liroi Sucamansvoit s' oreille perdue,
A haute voix s'esscrie: Mahomet sire, aieu!“

Nema sumnje da se je time htjelo zanijekati Islamu značaj revolucije, a Alejhi-selamu božije poslanstvo, i muslimane prikazati kao idolatre. Da stvar bude lakše išla, izmislili su cielu pripoviest o postanku „muhamedanstva“ i nekom popu Sergiusu. Ludophe de Sudheim u svome izvješću „De itinere Terre Sancte“ piše o toj ludoj i proračunanoj izmišljotini na dugo i široko. Mi ćemo navesti samo neke odlomke iz te promišljene bajke jedno radi toga, da ukriepimo našu tvrdnju, a drugo da se vidi, kako su bili ograničeni i zamrzli mozgovi evropskih pisaca srednjega vieka. U poglavju „De Saracenis“ pripovijeda Sudheim, „kako je vrag godine 620. posijao među Saraceni (Arapima) heresu muhamedanstva i zato se potomci Ismaila više ne zovu Saraceni nego muhamedanci (adoratores Mahometi) po nekom proroku Magumetu, koji ih je zaveo: . . . „quid utique non sunt, sed magis vocandi sunt Magumete a profano quodam Magumeto per quem sunt decepti“. — — Da je Magumet mogao uspjeti i Saracene zavesti „kriv je pop benediktinskog reda po imenu Sergius, koji je za osvetu rimskome dvoru našao nekakvu neznalicu Magumeta i nagovorio ga, da se izdaje za proroka, naučiv ga prije toga nešto iz starog i novog Zavjeta“. U tu je svrhu Sergius“ izvjezbao gladju jednoga goluba, koji bi svaki dan, kad bi se svjetina skupila oko Magumeta, doletio na desno rame Magumeta i u njegovu desnom uhu kljunom tražio zrne žita, što bi ga Magumet prije toga metnuo, a tada bi Sergius počeo pripovijedati okupljenoj svjetini, da je to prorok, kojemu Bog šalje angjela u obliku goluba, da mu priopći njegove želje, što je divlja svjetina i vjerovala;“ — — et cum esset Magumetus in medio populi, ecce! dimisit columbam, quo mox volavit fame urgente super scapulam Magumeti, in auricula grana querens.“ „Ova lukava spletk“, veli Sudheim, „po cielom svijetu je pronila glas Magumeta i ljudi su hrlili sa svih strana i priznavali ga za svoga proroka, a Sergius je međutim prevario neku bogatu udovicu Kandugagju (Hatidža?! i vjenčao je za Magumeta, i tako su nasiljem i lukavstvom zavladao svijetom;“ . . . . tunc Sergius suscit ducisse Arabie nomine Candugagii“ que erat vidua, ut ipsam susciperet maritum, quo facto ipse per potentiam et dolum totum sibi populum subjugavit“)

Za tim isti pisac pripovijeda o postanku knjige „Alterian“ (Kur-an!) koju „muhamedovci“ za sveto pismo drže: „tu bezbožnu knjigu zvanu „Alterian“ smislio je i diktirao Sergius, a Magumet ju je pisao,

jer on je inače bio neznalica i nije ništa razumio“, . . . post hec preceptit prophanas leges condere et librum quem vocant Atterianum componere, quem Sergius dictavit et Magumeto ascripsit, qui omnino litteras ignoravit“. Sudheim završuje svoj izvještaj sa mrću Magumeta i veli: „Pošto je tako Magomet vladao u Arabiji sedam godina i budući je trpio od padavice, otrovala ga je njegova žena i upravo, kada se je po običaju nalazio sam u pustinji, otrov je djelovao, te su ga tu pojeli vukovi i divlje životinje ostaviv mu samo podprane haljine;“ — — . . . de morte Magumeti scindum, quod vij annis in Arabia dominatus fuit et cum esset epilepticus et sordidus, a propria uxore intoxicatus fuit; de quo veneno, cum esset solus in deserto, sicut sepe facere consuevit, solus cecidit, et periit; — cujus corpus a lupis et bestiis devoratum fuit, . . . — quod potuit religi de reliquiis que lupi reliquerunt, nilque inventum fuit nisi vestes“) — I ova ludost o popu Serigiju za evropski svijet postala je donekle „poviestnom“ (?!) činjenicom, te se još i danas taj nesmisao opetuje, pa čak i u školskim knjigama uz male preinake. Čudnovato da se baš oni, koji bi htjeli da budu nosioci i pioniri kulture i modernog duha, još ne mogu da otrešu sredovjeknog fanatizma i barbarskih navika!

I pošto je dakle taj Magumet tako nesretno zaglavio — piše drugi „kroničar“, Saraceni (muhamedanci) su počeli graditi njegovu priliku (kip) od zlata, srebra, drveta i zemlje te ju postavljati po mešojama i njemu se klanjati kao Bogu (haša većela!) Mahomu. Za to se po svim muhamedanskim hramovima nalaze takovi kipovi i razne prilike, koje predstavljaju Magumeta; za to je i Tankred Sicilijanski, kad su križari osvojili Jerusolim, prvi poletio u glavni hram (džamiju) „muhamedanaca“, „i tamo sav prestravljen nadje na uzvišenom mjestu srebrni kip idola Muhameda“: — Patfacto itaque templo, ille (Tancredus) ingressus, ecce videt simulacrum argentum Mahumeth, quod erat fusile, stans in excelso throno.“ „Ne da se opisati, veli „kronika“ taj užas i „pobožni“ gajev Tankreda Sicilijanskoga, kada je na visokom tronu mjesto Krista našao idola Mahumeta i sav uzbiesen zavieo: „Ergo non est hic Christus, sed est pravus Machumeth, pristinus Antichristus.“) — A malo da nije poludio siromašni Tankred, hođajući po hramu i videći na sv. strane razne kipove idola Magumeta, te razne posude od srebra i zlata, posvećene službi toga idola: — Reperiantur et ibi quingentae caldariae de argento diversae quantitatis, que ad officium Machumeth deputatae fuerant.“)

U jednoj „kronici“ pak iz desetoga stoljeća, čitamo, kako vojnici Karla Velikoga nisu mogli poručiti kip idola Mahometa, jer ima čudotvornu moć. „Svaki kršćanin, koji se primakne, ovome idolu, odmah na mjestu ostane mrtav, dočim Saraceni (muhamedanci) idu njemu, mole ga i klanjaju mu se i ništa im ne bude“: — quant alcum crestien s'approche de la dicte

statue magique, il périt incontinent, mais quant alcun des Sarrazins va en celluy lieu pour adorer et deprier le dict Mahomet, il s'en retourne sans auculne lesion et blesure. *)

I tako se počelo muslimane nazivati »adoratores Mahumeti«, »adorateur de Mahumet«, »adoratori di Maometto«, to jest obožavatelji Muhameda, »muhamedanci«, ljudi, koji obožavaju Muhameda, a sve je to smjeralo na to, kako smo gore napomenuli, da se Islamu zani-eka značaj božije objave, Alejhiselamu božije poslanstvo i da se Islam prikaže kao jedna idolotrijska sekta.

To je u kratko historički razvitak toga nazivlja. Uzmemo li pak riječ »muhamedanac« samu za sebe, gramatikalno, i tako vidimo, da ona podnipošto nemože označivati onaj pojam, što ga sadržaje riječ Islam. Nu kad svega toga ne bi ni bilo, ipak naziv »muhamedanac« ne bi se smio rabiti, jer ta riječ u tome smislu nedolazi nigdje: ni u Kur-anu (az. š.), ni hadisu niti ma u kojoj islamskoj teološkoj knjizi. Osim toga valjda nema ni muslimana nigdje na svijetu, koji bi sebe nazivali »muhamedancima«, osim mi u B. sni i Hercegovini. U Kur-anu, hadisu i svim fikuh čitabima spominje se samo Islam, muslim, a to je jedino mjerodavno i izpravno.

Musliman *) dolazi od arabske riječi Islam, a to znači: *podpuno i neograničeno sljubljenje, posluš, resignacija svega onoga, što je Bog po svome Poslaniku ljudstvu objavio.* Imami Azam r. al Islam definira ovako: El-Islamu: huve-el-teslimu vel-inkijadu li evami rilahi teāla. *) Dakle hoćemo li se držati Kur-ana, hadisa i fikuh čitaba, mi se moramo zvati i nazivati muslimani, a podnipošto i ni u kojem slučaju »muhamedanci«.

Ništa nije manja uvreda i blasphemija zvati Muhamed alejhiselama »prorokom« ili »profetom«. Šama riječ prorok ili profeta dolazi od grčke riječi (προφήτης) proricati, preoreći, nešto unapried predkazati. I ovaj je naziv nastao na isti način i sa istom proračunatom svrhom kao i »muhamedovac«. I ovim se hoće, da poreče božije poslanstvo Alejhiselamu. Muhamed al. sel. nije nikakav »prorok« ili »profeta«, or nije ništa proricao ili nagadjao, nego je božiji poslanik, koji je po Bogu uoblašćen i poslan, da svijetu objavi — spas,

vjeru Islama. — On nije »prorok« nego božiji poslanik, jer ga tako zove i Kur-ani a. š., jer je njegovo poslanstvo na zemlji bilo čisto božije poslanstvo, on je vršio božiju volju i zapovied i prema božijoj volji naučao božiji nauk. Kur-an njega zove Resul (Poslanik) ili Mustafa (odabranik) a to je upravo antipod od prorok ili profeta, jer dok prorok znači čovjeka, koji nešto nagadja i proriče, dotle je Resulova definicija posve nešto drugo. Resul naime znači: *Redžulun bease hullaku teala ilel halki bi tebtigi ma evhaku ilejhi-bi šeriatin hadise tin* *) to jest čovjek, kojega je Bog poslao da svijetu priobči božije objave o novoj vjeri.

Tako je to pravo i po šerijatu, s toga bi moj predlog bio:

1. Da sve domaće i vanjske novine rabe naziv *Musliman, muslimanski*, mjesto »muhamedanac«, i »muhamedanski«.

2. Da isto tako mjesto »prorok« i »profeta« rabe naziv *b. poslanik*, ili *Muhamed r.* (Resululah) ili *Muhamed al. sel.* ili pak samo *Alejhiselam.* — Tako je po našem zakonu i po propisima naše vjere, pak prema onoj: suum cuique!

*) *Hadriani Relandi: „De religione Mohammedica“, Utrecht 1705. godine; pr. CXXII.*

*) *Guillaume IX., comte de Poitiers: Le Chétifs.*

*) *La conquête de Jérusalem: Chant. I. Vers. 235 i sljedeći.*

*) *La conquête de Jérusalem: Chant Vers. V. 5306 i dalje.*

*) *L. c.*

*) *Ibidem.*

*) *Op. cit.*

*) *Ibidem.*

*) *„Historia peregrinorum eunantium Jerusalemam.“*

*) *Ibidem.*

*) *Na istom mjestu.*

*) *„Chronique du faux Turpin.“*

*) *L. c.*

*) *Prvobitno muslim (ismi fail) all radi duha, jezika (sivellisan) upotrebljuje se musliman kao neka vrsta alemi yfinsa, obća imenica koju su Perzijanci prvi pobeli rabiti.*

*) *Imami Azam: „Fikihieber“, komentar Ebi Munteba, štr. 23.*

*) *Ista ova definicija je i za imenicu Nebi, samo treba odbaciti zadnju izreku „bi šeriatin hadisetin“. Dakle je među Resul i Nebi umumi-husui mutlak.*

Mostar, 3. septembra 1900.

Osman Nurl Hadžić.

Male priče i dosjetke.

Svak o svom zanatu!

Krojač Ljudevita XIV. uljegnje jednoga dana kralju i podnese mu jednu cijelu osnovu o preuregjenju države i državnoga ustava. Kralj primi osnovu od krojača a da ni najmanje ne pokaza kakva začu-

gjenja. I dok je krojač čekao odgovor ili pohvalu, kralj dozva slugu i reče mu:

— Zovni mi moga ministra, da mi uzme mjeru za odijelo, jer evo gospodin krojač hoće da kroji ustav državi. Krojač ožme ramenima i poberse se.

Tko ne ljubi svoju djecu — nije za državnika!

Emirul-Muminin, Omer-el-Faruk ležao je jednoga dana u svojoj sobi, a oko njega se igralo njegovo dvoje dječice. Na jednom se djeca potjeraju i oboje se uspenje otcu na prsa i trbuh i tako se počnu ručicama tući. U isti mah uljegnje u sobu jedan od h. Omerovih državnika i sav usupljen stane na sred sobe:

— Ja Emirel-Muminin, kako možeš dozvoliti, da djeca po tebi, caru svih Muslomana, gaze?

— O! — u čudu će h. Omer — a šta ti radiš sa svojom djecom?

— Kad ja dogjem kući, moja djeca ne smiju ni proslaviti, sve mora tiho i mirno biti. — Odvrti on.

— Moj dragi, kad si ti tako opor sa svojom rođenom djecom, ja kako ćeš, kao državnik, biti sa mojom braćom Muslimanima i podanicima; ti niesi za državnika! I h. Omer ga otpusti iz službe*).

Ezop i putnik.

Glasoviti bajoslovac Ezop, idući iz grada susretne nekoga putnika, koji ga upita:

— Koliko ima oдавље do u varoš?

— Pogij! odvrti Ezop. Putnik ga malko pogleda i opet ponovi pitanje, na što mu Ezop odvrti isto. Putnik misleći, da ima posla sa mahnitim čovjekom, nastavi svoj put. Kad je malo poodmaknuo, Ezop zaviče za njim:

— Hej, čuj, dva sahata! Putniku je tek sad cijelo Ezopovo ponašanje bilo začudno, te se povrti i upita ga, za što mu to odmah nije kazao.

— Ama dobar čovječe, kako sam ti mogao kazati dok ne vidim kako koračaš? — Odvrti Ezop i nastavi svoj put.

Majmunova osveta.

U jednom narodnom vrtu u Londonu bio je smješten afrikanski majmun, s kojim se je dokolno opđinstvo jako rado bavljalo. Nu neki gentilemen imao je tu zlu navadu, da je majmuna znao rasrditi tako silno, te bi jadna životinja sve skikutala od muke. Jednoga ljetnog dana, kad se je gentilemen primicao sav u bjelini, majmun brže bolje prevali svoju posudicu vode i od praha zamieša blato, uze punu šaku blata, sakrije je za se i onako mirno i lukavo stane promatrati došljaka. Gentilemen po običaju prikući se kafezu i počne majmuna dražiti, na što ovaj svom brzidom i takovom vještinom baci na svoga protivnika blato, da ga je od cipela do šešira poprskao. Svijet prasne u smijeh, a majmun stane pleskati šapama od veselja da je prevario »svog inteligentnijeg brata«.

Upaljetekvoav: Vamik.

*) Ovu mi je erticu pričao dobar poznavalac istočne literature' te bi mogao, kad bi htio, mnogo ovako liepo zrnice prenieti za naš Behar.

Čednost

Nétko tražio od Imami Ebu Jusufa r. a., da mu razjasni jednu fikuhsku meselu (pravno pitanje). Ebu Jusuf mu na to odgovorio, da tog pitanja ne zna.

„Pa kako ti onda možeš uzimati tolike novce iz bejtul-mala (državne blagajne)?“ upita ga ovaj. Ebu Jusuf mu na to odgovori: „Oni novci, što ih uzimam, to je plaća za ono što znam; a kad bih naplaćivao sve ono, što ne znam, onda ne bi u državnoj blagajni ni jedna para ostala.“ *)

Ljubav prama bližnjemu

Kad je sa svoje pravednosti poznati endoloski valija Akabe ibni Hadždžil-Kajš, kojeg je onamo poslao oko 120. g. p. H. Halifa Hošam Omejević, po svom običaju jedne noći obilazio kordovske ulice, čuje gdje se u jednom dućanu kuje gvozdje. Htijući se raspitati: čemu taj posao tako u nevrjeme, unigje u dućan. Poslije pozdrava raspree se među njim i kovačem ovakav razgovor: Valija: „Dali je to potreba ili pohlepa, što te sili, da ovako u nevrjeme radiš?“ Kovač: „Gospodaru, nije ni jedno ni drugo, nego radim za jednog nesretnika, koji mi nije suvjerenik, ali mi je suplemenik.“

Valija: „Ko je taj nesretnik?“

Kovač: „To je jedan siromašan krojač imenom Džuza, vlasnik ovog dućana uza me. On mora svojim trudom uzdržavati sedmero nejake dječice i ženu, a evo dvadeset dana, kako leži bolestan. S toga ja mimo svoj običaj ustajem dva sahata ranije, a liježem dva sahata kasnije i što zaradim za ta četiri sahata, poklanjam njima za uzdržavanje. Da imam i što više, podijelio bih s njima, ali i ja sam siromah.“ Valija: „Vrlo dobro! a hoće li Ti poslije ovaj terzija te novce, što mu ih sada daješ, povrtiti?“

Kovač: „Gospodaru, ja ovo radim u Božije ime, pa s toga ne očekujem za ovu moju pripomoć plaće ni od kog drugog, osim opet od Boga.“

Valija: (izvadiši kesu dukata): „Onda neka Ti ovo bude nagrada za Tvoju poštivnost, kojom si uzvisio čast Islama prema jednom siromašnom kršćaninu.“

Kovač: „Ako dozvolite, da u ime našeg gospodara dađem polovicu onom nesretniku, ne bi li čim prije ozdravio.“

Valija: (izvadiši drugu kesu) „Ne, to je bila nagrada Tebi za tvoju poštivnost, a ovo je njemu potpora iz državne blagajne (bejtul-mala).“

*) Ova je dosjetka izašla u prošlom broju „Behar“ Vamik je pripisao Devalu, a ja je nagjoh zabilježenu, da je rekao Ebu Jusuf, koji je 10 vjekova prije Devala živio. Ja je zabilježio samo za to, da se zna, da ju je prvi rekao Ebu Jusuf i da se zna, da je nikla u islamu. Makar to bila i sitnica, ne treba, da pustimo drugomu što je naše-islamsko.

U smrti je ljepota svijeta.

Halifa Mansur razgovarajući jednog dana sa svojim vezirom Rebiom o prolaznosti svijeta, reče megju ostalim: „Da nije smrti, kako bi bio lijep ovaj svijet!“

Iz narodne frazeologije.

1. *Zalud deblo, kad je zeblu*, — veli se, kada mlagji nadjača starijeg.
2. *Sto vrljika može danas jedan čovjek zatvoriti a jednih usta ne može*, — veli se onda, kada ko što sad izgovori, a domalo se onaj glas na daleko razigje.
3. *Nikad mu jake (ili dvije jake) sa vratom*, — veli se onom čovjeku, koji sve svoje dobro potroši, a na njemu se ne vidi.
4. *Šljeme, pritislo mu tjeme*, — reknu za mladića koji ostane iza roditelja, pa postane starješina.
5. *Tugja ruka ne iščeša svraba*, — veli se, kada te ko zamijeni u poslu, pa ti ne uradi posla, kako si želio, već naopako.

Pogled po svijetu.

O najzadnjim nemirima u Ušćupu javljaju iz Carigrada slijedeće: Prvaci ušćupski već su odavno živili na lijevoj nozi s komandarom gendarmarije Mehmed pašom i predsjednikom gradskog vijeća Abdullah begom. Sa zadnjim radi imenovanja osobnih prijatelja u gradsko vijeće. Pod vodstvom Hadži Ferhad bega rečeni prvaci silom su pokušali provaliti u gradsko vijeće, što im je pošlo za rukom. Kad su odstranili nepovoljne vijećnike, zatražili su takogje, da i Abdullah beg bude lišen presjedničke časti. Ušćupski valija to je javio u Carigrad, odakle je dobio nalog, da pod svaku cijenu uspostavi mir. Na to je valija obavijestio prvake o carskoj zapovijedi, ali oni su nastavili dalje agitaciju i pokrenuli sugragjane, da zatvore dućane. To je u narodu izazvalo jako uzbujenje. Komandar gendarmarije izaslao je brojne patrolne na sve strane, pa kad su prolazili pokraj kuće Ferhad begove, opaljena su nekoliko hitca na žandara, koji su odvratili vatrom. Tako se razvila neka vrst bitke između žandara i pučanstva, koja je trajala sve do zore. S obje strane ima dosta ranjenih, megju njima nalazi se i Ferhad beg. Napokon je pošlo oblasti za rukom pohvatati glavne krivce i uspostaviti red i mir.

Rogjen dan kraljice Drage proslavljen je na služben način. Što se očekivalo od kralja Aleksandra da učini na vjenčani dan, to je učinio ovom prigodom, da pobudi ljubav i privrženost prema svojoj drugarici; na ime 24. o. mj. pomilovao je kralj sve osugjenike radi atentata na kralja Milana i to: Vlajka Nikolića, Milana Gjurica, advokata Živkovića i Pavičevića, koji su bili osugjeni na 20 godina teške tamnice. Osim

Rebi mu na to odgovori: „Prava ljepota ovog svijeta uprav je zbog smrti, jer da nije nje, ne bi se Vaše Veličanstvo nikad dovinulo svog uzvišenog mjesta.“

Sabrao Fehim Spaho.

6. *I patka odbije leda, koliko može proždrijeti*, — t. j. ne čini ništa preko mjere.
7. *Biće ti mišija rupa Živkovo polje*, — tim se dira ironički onaj, koji se nečega plaši, pa mora bježati.
8. *Ko jači, taj kvači*, — t. j. jači će uvijek nadjačati.
9. *Ne guli kore, da ne bude gore*, — veli se onda kada se dvojica pobiju, pa i treći doleti i počne najčega tući. U drugom opet slučaju znači to: ne diraj u nešto ili ne govori o nečem, mjesto bolje, učinićeš gore.
10. *Svega ljeta jedna repa, i to crvava*, — veli se onome, koji jedva nešto učini i to naopako.

Zabilježio: A. N. N. N.

toga taj dan je još uveličan s dugim nizom odlikovanja i imenovanja, koje oglašuje službeni list. Svi ministri dobili su veliki križ takovskog ordena. Na isti dan je naročiti sultanov poslanik Nasr paša uručio kraljici Dragi Šefekat orden u briljantima, a kralju sahat u briljantima kao vjenčane darove. Kod galaobjeda rekao je kralj zdravicu sultanu, radujući se prijateljskim odnosajima između obje države i zahvaljujući mu u ime svoje i kraljičino, što je poslao Nasr pašu u toj misiji. Kralj će nastojati, da učvrsti prijateljstvo između Turske i Srbije.

Rat u južnoj Africi s dana na dan ispada lošije po bure. Englezi su upeli sve sile, da dohakuju toj slobodnoj državici. Starina Krüger videći da će njegov narodić izvući kraći kraj, zaputio se glavom u Evropu, da traži i moli posredovanje koje bilo velevlasti za mir. Njegov put u Evropu veli se da je samo iz zdravstvenih razloga, ali je u istinu skopčan s misijom za posredovanje za mir. Kako su Buri malen narocić dosta su jada zadali Englezima a imade nade, da će i još s četovanjem po granici nanijeti im grdnih neprilika. Kad bi svi veliki narodi, koji se nalaze pod gospodstvom Engleske toliko učinili, koliko Buri, ostala bi ponosna Britanija mahajući šaka. Hoće li Krüger uspjeti kod koje god velevlasti, koja će se zauzeti za bursku stvar, jako se dvoji. Najnovije vijesti s ratišta javljaju, da 7—12 hiljada Bura stoji pod bojnim oružjem i nastoji spriječiti sjedinjenje engleske vojske. Nekeji opet prelaze na portugalsko zemljište.

Zadnje vijesti s dalekoga istoka vele, da je princ Taa. ispred carice-namjesnice izdao tajni proglas,

u kojem saopštava, da je carski dvor zaključio na svaki način nastaviti rat proti stranim silama. U isto vrijeme, kako javljaju iz Saugajaja od 26 septembra vrhovni vojskovogja grof Waldersee očekuje se u Taku, gdje će predati činskoj vladi ultimatum, da mu izruči pet začetnih vogja u ustanku protiv Eyropejaca kroz nekoliko sabata, jer inače, da će Činu navijestiti rat. Amerika čini se, da ne ima volje ratovati u Činu. Ona je odlučila, i kako najnoviji glas veli, uputila svoga poslanika brzajavno, da pregovara ne samo o nezavisnom ugovoru za mir između Čina i Sjedinjenih država, nego takogje neka ponudi i posredovanje Sjedinjenih država između Čina i stranih sila. Amerikanske čete povući će se 1. oktobra iz Pekinga. To raspoloženje Amerike može uroditi dobrim rodop po Čin i njegovo sadašnje žalosno stanje.

Svaštice

Najdulja čuprija na svijetu jest kamenita čuprija u blizini kineske varoši Sangang, što vodi preko jednog zaljeva Žutog mora. Ona je dugačka osam i po kilometara (2 sata hođa), sagrajena na 300 stupova, koji su ukrašeni mrarnornim lavovima. Sagrajena je prije 800 godina, te se još dobro drži.

Šta njemački narod najvotli čitati. Mnogi koji ne zna njemački zna sigurno za njemačku „Universalnu Reklamovnu biblioteku“. U toj se biblioteci u malenim svescima i pod nisku cijenu izdaju razna djela njemačka,

Sud evropskog učenjaka o islamskoj prosvjeti.

Poznati njemački orientalista Alfred barun Kremer, koji je cijeli vijek posvetio proučavanju arapske književnosti, a naročito kulturnoj povjesti islama, do sada se istaknuo cijelim nizom obsežnih djela, od kojih ćemo mi ovdje samo nekoliko napomenut: „Kulturno povjesna četovanja na polju islama“, „Gospodujuće ideje u islamu“ i „Kulturna povjest istoka za vladanja chalifa“. U tijem a i u ostalijem djelima izlaže učeni pisac duboko poznavanje islama i islamskih naroda i raspršuje preduede zapadnog svijeta, koje su se uvukle u Evropu preko zakletih i pristranih neprijatelja islama i svega što je islamsko.

Kremer kao nepristrani sudija neustrašivo laća se pera i izlijeva četrdesetogodišnje studije na papir potkrepljujući svaku tvrdnju nepobitnim dokazima i činjenicama, nevedeći brige: koga će istinom u živac pogoditi. Sva njegova djela napisana su strogo učenjački, a za to je najbolji dokaz, što je većinu tih djela izdala Akademija znanosti u Beču. Najzamašnije Kremerovo djelo jest „Kulturna povjest istoka za vladanja chalifa“, iz kojega mi ovdje donosimo nešto iz predgovora, da naši čitatelji vide, kako jedan njemački učenjak sudi o islamu i islamskoj prosvjeti. Megju ostalim u predgovoru Kremer piše: „Islam i iz njega

pa i tugja u prevodu. Do sad je izašlo tih svezaka 4100. Jedan je statističar istraživao, koje je djelo u toj biblioteci u najveće primjeraka izdato, pa je našao da je Schillerov „Tel“ izdan u 620.000 primjeraka. Za ovim dolazi „Herman i Dorothea“ sa 500.000 primjeraka i prvi dio fausta sa 300.000 primjeraka.

Slijepci. Po statističkim podacima ima na cijeloj zemlji oko jedan milijun slijepaca, po čem otpada jedan slijepac na 1500 duša. U samoj Engleskoj ima 23.000 slijepaca ili 870 na jedan milijun duša. Slijepaca ima najviše u Rusiji i Misiru.

Šta čovjeku treba za pedeset godina. Jedan američanski novinar bilježio je samo znamenitije potrebe čovječije, te našao ovaj prosek, šta čovjeku treba za pedeset godina: Čovjek pojede za 50 godina 9500 kilograma hljeba, 6000 kg mesa, 1600 kg jaja i 4.000 kg ulog smoka, a zbog silnog znojenja salio je u se oko 30 hiljada litara vode i drugih tekućina (pića). Pa to sve nije ni čudo, kad se zna, da mu je u 50 godina prošlo 18.250 dana. Od tih dana proveo je on 6200 u snu, 6340 u radu, a 4200 u zabavi. Poprječno u 50 godina i bolest otme čovjeka oko 600 dana. To je sve samo kod normalno zdrava i razvijena čovjeka, te odgojena za nmjeren život. Ovo naravno ne vrijedi za čovjeka, koji silom u se saljeva otrovna pića, ili se ne hrani umjerenom i dobrom hranom.

Amerikanski radnici. Godine 1895. bijaše u državi Nju-Jork u Americi 2290 fabrika, a u njima je radilo ukupno 253.139 radnika. Sve su te fabrike platile tim radnicima sadašnjosti 110,427.158.81 Dollara ili 436 dolara (1744 krune) jednom radniku.

izvedeni politički i socijalni sistem, od velike je, još i za naša vremena, od uplivne važnosti, da je vrijedno truda, njegovo kulturno-povjesno značenje obširnije i stvarnije prikazati, nego se to do sada dogadjalo. Često se čovjek, kad prosugjuje istočne prilike, dade zavesti od utisaka sadašnjosti i zaboravi pokraj toga ona vremena, kad su bili isti islamski narodi, o kojih se budućnosti sada mnogo nepovoljnih sudova izriče, nosioci prosvjete, napretka i udivljenja vrijedne duševne snage.

Negda je civilizacija imala svoje sjedište na istoku. Bagdad nije bio samo politička prijestolnica široke države, nego takogje žarište svih znanstvenih nastojanja. Tamo se čitao s najzdušnijom revnosta i najvatrenijem oduševljenjem Aristoteles i Plato, u život se dozivala, oslanjajući se na Tukidida i Ptolomeja, znanstvena studija matematike i astronomije. S Hipokratom i Galenusom pri ruci gojilo se liječništvo i ispitivale tajne prirode. Oslanjajući se na apisa starih živo se dalje radilo i čovječanstvo obogaćivalo novim otkrićima.

Nu nije se samo opažao veliki pokret na polju exatnih znanosti. Isto tako filozofski i pravničko-političke nauke gojene su s najrevnostom njegovom. Raspravljalo se o biću i životnim pitanjima države, pe-

stavljali su se politički sistemi i pravničke teorije, koje su po vrijednosti sve natkriljivale, što su učinili drugi narodi u srednjem vijeku.

Zamašne misli, koje su u Europi prokrcile put istom u zadnjem stoljeću, tamo su izrečene već prije osam stoljeća. Dosta je ovdje sjetiti se riječi racionaliste Nezzama (živio oko 235 god. p. Hidž.), gdje veli: „Dvojba je prvi uvjet nauke.“ Zar ne krugi u toj rečenici klica za svako slobodno i znanstveno ispitivanje? Pravna Akademija u Bagdadu postavila je naredna načela: da nijedno sudbeno očitovanje ne imade važnosti, koje je pomoću nasilnih sredstava istjerano; da niko samo na osnovi sumnje za jedan kažnjivi čin ne smije biti lišen slobode; da život jednog inovjerca ili roba upravo toliko vrijedi, koliko život jednog muslima ili slobodnjaka. U toj su se školi pretresala pitanja kao ova: da li jedna žena može obnašati sudsku čast ili ne; da li se jedan nemuslim u državnu službu može pripustiti — i dosta je bilo glasova, koji su na to pitanje dali jestan odgovor.

Jedan zatravljaajući humani duh pokazuje se u svemu, što nam je predano iz onih naučenjačkih krugova. Ni jedan moderni čovjekoljub ne bi mogao s višim gnjevom ožigosati sramotnu trgovinu s evnusima (hadumima), kao što to čini jedan arapski pisac iz IX. vijeka po I. Da, i protiv mučenja životinja podigli su svoj glas tadašnji pravници, da se od strane poglavstva poduzme zaštita.

Na polju pravne i upravne znanosti i financija mogu se dokazati zanimivi tragovi uzvišenog kulturnog pokreta. Porezni zakoni, koji se odlikuju prama tadašnjim prilikama savršenosti, vrijedili su za cijelu državu, dobro urejena pošta usko je vezala najudaljenije pokrajine, megjusobno ucjenjivanje (Zwischenzoll) bilo je najstrožije zabranjeno. Pomoću osnivanja lokalnih kasa za potporu u svakom gradu, iz kojih nijesu samo domaći siromasi, nego takogje siromašni tugiinci, dobivali potporu, i što više robovi otkupljivani, stvoren je jedan dobrotvorni zavod od neprispodobive veličine, koji je obuhvatao cijeli islamski svijet.

Da kako brzo su ih izrabili vlastodršci u svoje svrhe; nu takav je sistem pronagjen, makar da je samo djelomično proveden i to za neko vrijeme, taj je pronalazak trajna zasluga islama. Megju islamskim zemljama vladala je neograničena sloboda seobe. Putovanje na Meku, produženje naučnih studija na viso-

kim školama i akademijama, koje su cvale skoro na svima mjestima, poticale su izmjenjivanje misli i olakšavale megjusobno duševno pobugjenje.

Jedino čovjek se ne smije dati zavarati tako sjajnom slikom: ova intelektualna struja tekla je samo kroz srednji stalež, osobito kroz gradsko pučanstvo, dočim na dvoru i u visokim vladinim krugovima slabo je nalazila odziva.

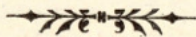
Istočni despotizam tu je osjetio svu svoju tožinu. U-palači chalifa vrijedio je samo jedan zakon: volja negraničenog vladara ili njegovih miljenika. Doduše pojedini vladari podupirali su naučna nastojanja i — znajući ili neznajući — bili nakloni duhu vremena. Pritisak absolutizma bio je samo za to manje osjetljiv, jer im nije stajao na raspolaganje aparat bizantske uprave.

Administracija se osnivala malo ne isključivo na samoupravi općina, koje su uživale sva prava i potpunu vlast u svojim stvarima. Organizacija malog broja vladinih ureda bješe pomno urejena, a naročito dužnosti i prava sudskog uređa bila su ođ škole, koja je cvala u Bagdadu, najtačnije odregjena i kompetencijski raznih oblasti, poglavito sudskih i administrativnih, strogo ograničena.

U vladinim uredima vodio se tačan statistički popis o pomoćnim vrelima (Hilfsquellen) u pokrajinama, o broju pučanstva po različitim očitovanjima, o prihodu i opsegu plodnih zemalja, rudokopa i t. d. Kako se vidi iz sačuvanih odlomaka starih poreznih knjiga, ti se popisi odlikuju velikom tačnošću.

Eto tako Kremer letimice skicira glavne pojave islamske prosvjete, koje je obradio naučenjački u dva odebela sveska. Mi ćemo na to nekoliko nadovezati, da upozorimo neke i neke učenjake na Slavenskom jugu, kad sebi prisvajaju pravo, da mogu govoriti i pisati o islamu, neka se obrate na nepristrana vrela i neka se ne dadu zavesti bezobraznim podvalama tjesnogrudnih protivnika islama. Svaki iole razboriti čovjek znađe, da se nesmije nijedna vjera prikazivati i pro-sugjivati po pripovijedanju baba i prostih fanatika, nego po bitnim činjenicama njezine prošlosti i po glavnim ustanovama njezine nauke. Toliko uzgred, a Kremer je ostalo učeno prikazao i dokazao, na čemu mu svaki musliman mora biti blagodarani i zahvalan.

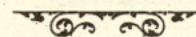
Nazim.

Našim pretplatnicima.

Ovim brojem završujemo prvo pola godine našega lista. Stoga molimo naše poštovane pretplatnike, koji se pretplate samo na prvo pola godine, da svoju pretplatu obnove i za drugo polugodište. I ovom prilikom umoljavamo sve naše pretplatnike i prijatelje, da nastoje da se naš list što više raširi u našem islamskom elementu. Za mnoge je uprav neznatna svota deset kruna na godinu, a tim će koristiti i sebi, a i našem ovom plemenitom poduzeću, da ovo naše jedino glasilo ove ruke što bolje cvate. Mahsus selam!

Uredništvo „Behara“.

Dilber djevojka.

Narodna pripovijetka.

staro doba, Bog zna koliko ima godina, živio jedan starac sa staricom, imali su samo jednu jedinu kćer „Dilber djevojku“. A kakva je to bila djevojka? Nikako ni nalik na današnje djevojke; to je, brate dragoviću, najljepša što može biti na ovome svijetu bijelome — prava sultanija, pa eto.

Za nju čula cijela carevina, u kojoj je ona bila, pa čak i u drugoj carenini čuo je carević, mladić od 20 godinica. Ovaj odmah pogje sa nekoliko drugova, da je potraži. Išli mnogo vremena, obili dosta brda i dolina, ali koja korist. Nikad od nje ni traga ni glasa.

Što je više vremena prolazilo, sve je više carević čeznuo za njom. Jedan dan dogju pred nekaku lonđu, u kojoj se je skupilo nekoliko staraca, brađe im do pojasa, a čibuke drže u ustima. Opazivši ih carević, unigje unutra, i nazva im božiji selam, a oni mu ljepše odvrata.

Jedan ga izmegju njih upita: „Hair ola sine! Šta te je ovamo navratilo?“ On im uljudno odgovori: „Čuo sam, da ima negdje ljepotica „Dilber djevojka“, pa imam velik merak za njom“. Na to će mu najstariji od njih: „Eno je, brate, u drugoj carevini, ma je daleko, ima sedam konaka hoda do njezine kasabe. Ali i to je ništa, nego ćeš putujući njezinoj kasabi nabasati na jednu planinu, a pod tom planinom ima jedno jezero i u njemu živi strašna aždaha. Ko god je htio onuda proći, ona ga je proždrla. Nego dragi moj, slušaj nasihat što ću ti ga sad kazati, pa ćeš ako me poslušati, toj aždahi umaknuti i djevojku naći. Kad dogješ na tu planinu, ispenji se na onaj kuk, što je uprav više jezera pa zavijči tri puta „Vriska“. u tome ćeš čuti smijeh i aždaha će oćoriti, za ono vrijeme dok ti progješ. To se njoj vile smiju, što je prevarena, a „Vriska“ je njezino ime, pa ona misli, da od ljudi niko ne zna njezina imena.“

Otale carević nastavi dalje sa družinom putovati, pa hajde sve pravo. Gdje ih noć zateče ondje noće, a danju su uvijek putovali. Idući tako dogju i na onu istu planinu, a kada su došli do kuka, ispenje se carević na kuk. Kad ugleda aždahu u jezzeru, odmah zavijče „Vriska“ „Vriska“ „Vriska“, a iza tog odmah ču se smijeh i on progje slobodno. Šta bi ti duljio; dogju u onaj isti grad, u kojem je „Dilber djevojka“ živila. Po gradu su hodali neko vrijeme i na pošljetsku naigju ispred jedne kuće, iz koje im nešto zasvijetli kao da je gruda dragog kamenja. To bijaše baš Dilber djevojka kraj pendžera, a na krilu joj gjergjef, koji sam veze. Čim je carević opazi, odmah ode ko hez svijesti u bašću pod pendžer, da je bolje vidi, a kad je svu vidi, odmah se bailiše. Djevojka brzo sleti s ibrikom punim vode, te ga počne zaljevati. Dok se carević malo otrijejni, zahvali Bogu što je vidio tu „mor-ružū“ ovoga svijeta. Prikueši se starici, njenoj majci, pa reče: „Po Bogu majko, ako misliš onoga svijeta dženet imati, daj mi kćer za ženu“. Mati ko mati: Ne da svoje jedinice, jedine svoje utjehe nikome: Carević molio, kumio, te jedva umoli i ugovore da za nekoliko dana po nju dogje. To carević jedva dočeka.

Tu se rad rastane od njih i povrati kući s družinom svojom zdravo i veselo. Kad je došao kući i kazao ocu sve, kako mu se je zbillo, otac mu reče: „Sada pokupi kitu momaka, sve gospodskog soja u svatove, a ovo ti pune tri bisage dukata što ti treba putem“. Carević uradi sve kako mu otac reče i do nekoliko dana uputi se po djevojku. Kad sv. tamo došli, evo ti sad većeg belaja! Ni djevojke, ni roditelja joj. Sad ko jadrnji, ko čemerniji od carevića? Družina — svatovi po gradu hodali i raspitivali, a ništa. Na pošljetsku jedva nagju trag, počnekoj nabasati, baš koni djevojčinoj. Ona im kaza, da je ona prema- miju u svoje dvore. Zmajevi dvori bjehu daleko od

